475 2

Sven Delblanc

Gunnar Emmanuel

Într-o ingenioasă construcţie epică, SVEN DELBLANC – unul dintre cei mai vitali romancieri suedezi contemporani – propune o călătorie imaginară prin lumi şi timpuri depărtate: itinerarul fantastic al unei expediţii sentimentale. Imaginarul absoarbe realul, pentru a-l restitui apoi îmbogăţit în sensuri. Iluzia regăsirii unui cuplu de îndrăgostiţi devine o fascinantă aventură a cunoaşterii, care invită la meditaţie asupra vîrstelor vieţii şi ale omenirii.

EDITURA UNIVERS

GLOBUS

8,50 Lei
2 Lei T. L.
10,50 Total lei

ISBN 973-34-0119-6

SVEN DELBLANC

Gunnar Emmanuel

1990

SVEN DELBLANC

Gunnar Emmanuel

Colecţia GLOBUS Editura Univers

GLOBUS

Sven Delblanc

Gunnar Emmanuel

Traducere de
OCTAVIAN GONGU

EDITURA UNIVERS

București
1990

COPERTA COLECȚIEI : ION STATE
Grafica : Ana Maria Orban. Ilustrația : Mircea Dumitrescu

SVEN DELBLANC
GUNNAR EMMANUEL
Albert Bonniers Förlag AB, 1978

Redactor : MIRCEA BUCURESCU
Tehnoredactor : ELENA DINULESCU

Bun de tipar : 7 Martie 1990.
Coli de tipar : 6,5

Tipărit sub cd. 5396 990 la
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ BACĂU
Str. Mioriței nr. 27.
ROMÂNIA

ISBN 973-34-0119-6

PROLOG

DUPĂ CE RECTOR MAGNIFICUS ȘI DECANUL secției de istorie-filozofie din Uppsala a criticat slaba eficiență constatată la cursul meu de „Limba Suedeză Creatoare", am găsit nimerit să public povestirea despre Gunnar Emmanuel Eriksson pentru a face astfel cunoscute unele din greutățile cărora sînt nevoit să le fac față.

Încă de la începutul anului 1978 m-am angajat ca în toamnă să conduc sus-numitul curs la Institutul de Științe Umaniste din oraș. În cadrul acestui curs care ar corespunde variantei anglo-saxone „Creative Writing" studenții noștri își propun să prezinte texte în forme fixe sau libere. Mulți consideră cursul ca pe o cale de a ajunge la o carieră scriitoricească și puținele locuri libere sînt adjudecate prin tragere la sorți a numeroșilor solicitanți. Gunnar Emmanuel reușise cu siguranță să ocupe locul respectiv datorită capriciilor norocului, întrucît cu alte merite, școlare sau literare, nu se putea lăuda.

El și-a făcut apariția în viața mea încă din luna mai, cu patru luni înainte de începerea cursului. Am deschis poarta și m-am trezit în fața mea cu un tînăr voinic, cu o față lătăreață și serioasă și cu ochi albaștri, întrebători.

— Tu ești cel care va conduce acest curs de literatură ? întrebă el fără alte preliminarii.

În zilele noastre n-ai încotro și trebuie să accepți acest ton familiar, în ciuda diferenței de vîrstă și poziție socială. Dar unde mai pui că mă deranjase din lucru. Tocmai deschisesem gura pentru a-i spune să mă lase în pace timp de cel puțin patru luni, cînd următoarea lui replică m-a readus la tăcere.

— Am venit să-ți povestesc că Vera a ieșit din timp, spuse el. Am pierdut-o pe Vera. Nu se simțea acasă la ea, aici pe pămînt.

Suna atît de interesant și promițător încît l-am rugat să-și continue povestirea. După cîteva clipe l-am poftit în biroul meu. În timp ce ascultam, uimirea îmi era tot mai mare.

Cele povestite s-au dovedit a fi atît de interesante, încît a trebuit să fac o excepție, admițînd ca Gunnar Emmanuel să înceapă studiile înaintea celorlalți studenți, acordîndu-i în același timp ore particulare. Prima temă pe care i-am dat-o a fost să povestească despre dispariția Verei, text care, în formă aproape neprelucrată alcătuiește primul capitol. M-am oferit să-i accept povestirea ca lucrare de control în cadrul cursului, sperînd bineînțeles ca scrisul să-i servească și ca terapie în perioada dureroasă prin care trecea.

Motivele care au determinat legătura mea cu Gunnar Emmanuel Eriksson au fost deci chiar de la început umanitare, iar nevrozele sale provocate de studiu precum și criza finală nu pot fi puse așadar în nici un caz pe seama mea. Pe cît posibil, a beneficiat de același tratament ca și ceilalți elevi.

Regimul special la care a fost supus în anumite momente a fost, totuși, inevitabil.

Curînd am considerat că este imposibil să-i las textele nestilizate. Lui Gunnar Emmanuel Eriksson, un produs al școlii gimnaziale suedeze, îi era foarte greu, uneori aproape imposibil să se exprime în scris. Povestirile sale despre halucinațiile sau coșmarurile pe care le numea „călătorii în timp“ erau în plus atît de fragmentate și confuze, încît am fost neapărat silit să le supun unei prelucrări temeinice. Cred că se poate observa cu ușurință care sînt părțile scrise de mine și care cele scrise de Gunnar Emmanuel Eriksson. În unele cazuri m-am bazat pe povestiri orale, înregistrate pe bandă de magnetofon, în alte cazuri pe texte abia schițate, „rămase după el“, mai întotdeauna trebuind să recurg la reconstrucții, interpolări sau pure deducții. Aceasta lasă desigur mult de dorit, dar nu am găsit o cale mai bună pentru a salva un material interesant.

După întîlnirea sa amoroasă cu regina Victoria a Angliei, între noi au apărut disensiuni, fiind nevoit să lucrez, mai ales în ultima parte a povestirii, cu materiale „rămase după el“.

Din textul lui Gunnar Emmanuel am exclus anumite părți cuprinzînd digresiuni obositoare sau ieșiri polemice inevitabile. Locurile unde au fost efectuate amputări sînt marcate cu paranteze : (— — —).

Lucrările prezentate în cadrul cursului de „Limba Suedeză Creatoare“ sînt publicate în fiecare an într-o antologie, dar proporțiile prezentului text precum și activa mea contribuție au făcut necesară publicarea în volum separat.

Mulțumesc tuturor colegilor de la Institutul de Literatură Științifică din Uppsala, care prin devotamentul, eforturile depuse în munca de cercetare și prietenia lor, m-au sprijinit în această neprevăzut de dificilă și cuprinzătoare întreprindere.

Vreau, de asemenea, să-i mulțumesc doamnei Berit Eriksson din Högen, care în ciuda unor greutăți de natură privată, a fost gata să-mi răspundă la întrebări și care a acceptat cu generozitate publicarea unor părți din povestire avînd un caracter foarte personal. Am toată simpatia pentru convingerea ei, pe care aș dori din toată inima să o împărtășesc, că într-o bună zi Gunnar Emmanuel Eriksson se va întoarce.

El a lăsat, desigur, în urma lui un gol pe care nimeni altcineva nu-l poate umple.

SVEN DELBLANC

1

MĂ NUMESC GUNNAR EMMANUEL ERIKSSON, m-am născut la 26 mai 1956, am trăit atît cît pot să-mi amintesc, dar eu însumi nu știu dacă e vorba de douăzeci de ani sau de douăzeci de mii. Sînt foarte, foarte bătrîn și totodată mai tînăr decît mulți alții.

Da, cam așa stau lucrurile.

Așa ceva poate fi însă greu de înțeles și încă mai greu de explicat. Bunicul dinspre partea mamei era unul din cei care mă înțelegeau și se pricepeau să explice. El, însă, e mort de mult și acum, că încep să povestesc, îmi pare mai greu decît credeam. Dirigintele mi-a spus să povestesc la fel de simplu ca și cînd aș sta de vorbă cu Berit și Barbro, dar cînd a putut cineva să discute ceva serios cu ele ? Chestia asta cu neobișnuitul meu dor de ducă n-ar pricepe-o ele în ruptul capului, iar povestea cu Vera nici atît. Nu că ar fi geloase sau ceva asemănător. Nu e nimic curios cu Berit și Barbro. Consideră doar că e normal ca băieții să aibă legături cu fetele și li se pare nefiresc să ajungi flăcău tomnatec. Nu mi-ar ierta asta niciodată. Clevetesc ele pe seama îndrăgostiților și spun chiar unele răutăți, așa cum obișnuiesc muierile, dar în sinea lor le

place asta. Dacă bărbații au bucurie la muieri, este poate mai vesel ca tu însuți să fii muiere, ca să zic așa. Ele însele au fost împreună cu bărbații cît au putut de mult. Barbro are o fată de trei ani, Gullan, și nu prea știe nici ea cine-i e tată deși eu am propriile bănuieli în privința asta. Cît despre Berit, să nu mai vorbim.

Da, aș fi putut să le vorbesc despre legătura mea cu Vera dacă ar fi fost ceva obișnuit, o poveste erotică sau ceva asemănător. Mi se întîmplase asta în legăturile anterioare și știu că așa ceva le-ar fi plăcut.

Berit obișnuia să spună adesea că aș putea să aduc acasă vreo fată, să i-o prezint. Ce rost are să aștepți, spunea ea. În familia noastră am început totdeauna devreme și să-ți faci rost de o fată nu poate fi chiar așa greu. N-oi fi tu prea arătos, dar pentru ca lumea să existe, noi, muierile trebuie să fim mai puțin mofturoase.

Cînd spune că în familia noastră începem devreme, se gîndește probabil mai mult la ea. Avea doar șaptesprezece ani cînd s-a măritat. Bunicul a trebuit să meargă cu plocoane la autorități pentru a obține dispensă, deoarece nu era majoră.

Pe vremea aceea se spunea „se merge la rege“ deși nu prea înțeleg ce amestec avea regele în treaba asta. Era doar un fel de-a spune.

Berit începuse devreme, Barbro la fel și doreau ca eu să le imit. Uneori făceau haz pe seama mea, întrebîndu-se dacă nu e ceva în neregulă cu mine. Cum eu aveam însă de-a face cu fetele nu era vorba despre asta. Iar

de povestea mea cu Vera nu aveam cum să le pomenesc.

Într-o zi de mai a anului 1978 eu și Vera am plecat într-o excursie cu „broscuța“ mea la biserica din Tensta, pe care Vera ținea s-o vizităm. În Uppland sînt mult mai multe biserici vechi decît acasă, în Hälsingland. În ce mă privește, nu aveam nimic împotrivă să mergem acolo. De altfel, făceam întotdeauna cum spunea Vera, considerînd normal ca ea să decidă. Luasem „broscuța“ cu mine la Uppsala deși Berit bombănea că benzina și întreținerea ei aveau să mă coste o groază de bani. Din banii bunicului îmi cumpărasem un Volkswagen uzat. Mă costase cam mult, dar m-am bucurat că îl aveam atunci cînd am întîlnit-o pe Vera. Ei nu-i plăceau petrecerile sau să întîlnească alți oameni, dar era foarte bucuroasă atunci cînd putea să meargă în excursie la diverse biserici, așa încît vara trecută am făcut o mulțime de ieșiri cu bătrîna mea „broscuță“. Vera ar fi vrut să luăm cu noi sandvișuri și vin roșu dar eu nu puteam să beau nimic deoarece totdeauna aveam grijă să nu mă ating de băutură cînd eram la volan. Pe cîte îmi aduc aminte, nu am luat decît cîteva sandvișuri și un termos cu cafea. De cafea îmi amintesc, deoarece Verei îi plăcea să bea cafea filtru prăjită după moda franțuzească, cu care nu fusesem obișnuit acasă. Deoarece atît bunicul cît și Berit erau înscriși în cooperativa de consum, acasă beam numai cafeaua comercializată de aceasta, „Cirkelkaffe“. Și uite-așa, într-o dimineață de mai am plecat să vizităm biserica din Tensta.

Ne-am uitat la picturile de pe pereții interiori ai bisericii, executate în 1437 de Johannes Rosenrad, care fusese probabil renumit în vremea aceea. Erau înfățișați acolo Adam și Eva, precum și scena izgonirii lor din rai. Mai erau imagini ale Judecății de Apoi și portretele tuturor sfinților. Sfinții aveau pictată doar fața înconjurată de aripi, deoarece ei nu au trup. Nu au nevoie să se miște în spațiu și timp. Trăiesc doar într-un prezent veșnic, ochii lor privind neîncetat la Dumnezeu. Aripi au doar pentru a se putea ține nemișcați acolo, în veșnicia lor.

Nu-mi aduc bine aminte dar cred că Vera studiase istoria artelor, deoarece avea atît de multe lucruri interesante de povestit. Era amuzant să asculți ce spunea ea. Erau și multe lucruri pe care le mai auzisem pentru că tot ceea ce învățasem mai bine de la bunicul era biblia, pe care o știam aproape pe dinafară. Nu că aș fi un bun creștin, dar biblia o cunosc. Și erau multe lucruri pe care le mai auzisem. Fuseseră însă cam multe deodată și după aceea nu-ți mai amintești mare lucru. Țin minte totuși o imagine a Sfîntului Ioan cu vulturul, în care sfîntul ținea în mînă o panglică pe care scria „et vitam eternam amen“. Vera studiase latina și mi-a spus ce înseamnă. Mai era acolo și o imagine a consilierului regal Bengt Jönsson Oxenstierna, rugîndu-se în genunchi, că asta se întîmpla în feudalism, înainte ca Suedia să devină capitalistă. Apoi am ieșit din biserică. Vera mergea înaintea mea, sînt sigur deoarece mi-a rămas în minte mișcarea șoldurilor ei în pantalonii albaștri. Eu m-am simțit dintr-o dată atît de bucuros că ea avea șolduri

și că în totul era făcută așa cum trebuie să fie o femeie. Nu exista nici un motiv rațional ca să te bucuri de așa ceva, dar cînd bucuria te cuprinde așa, dintr-o dată, se întîmplă de obicei fără vreun motiv explicabil. Devenisem atît de bucuros doar la gîndul că ea exista, încît atunci cînd am ieșit a trebuit să mă prefac că-mi țin mîna la ochi din cauza soarelui prea puternic. Într-un fel așa și era deoarece după întunericul și frigul din biserică, afară părea să fie prea multă lumină și căldură. Soarele se mișca pe cer, galben și rotund, și ne aflam parcă într-o cu totul altă lume. Vera stătea în soare și rîdea la mine. Purta niște blugi albaștri foarte spălăciți și un pulovăr negru cu guler pe gît. Era palidă ca de obicei, dar rîdea și ochii îi străluceau. Rîsul ei nu mă deranja pentru că nu o făcea cu răutate. După o clipă am început să rîd și eu. Era ceva neobișnuit, să stăm și să rîdem fără motiv în fața bisericii, dar chiar așa s-au petrecut lucrurile. Soarele strălucea atît de tare, cum am mai spus, era o zi de mai, încît țigla de pe acoperișul bisericii căpătase și ea o strălucire roșiatică. Vremea era destul de uscată iar la șes vîntul ridica nori de praf, dar frunzișul mestecenilor era verde și proaspăt. Se auzea și cîntecul ciocîrliilor, una foarte aproape și din ce în ce mai multe înspre cîmpie. Oricît de departe ar fi umblat în acea zi de-a lungul Suediei, peste tot ai fi auzit cîntecul ciocîrliilor.

Pînă acum nu se întîmplase nimic neobișnuit. Simțeam doar o mare bucurie, fără vreun motiv anume. Eram bucuros că Vera și cu mine existam, împreună, în această lume, că eram

bărbat și femeie și că vom fi împreună cît vom trăi, numai de-aș putea să-mi găsesc de lucru.

Pînă acum fusese doar o mare bucurie. Și așa, am mers la „broscuță“ să ne luăm mîncarea. Ne-am așezat la marginea unei păduri de mesteceni, lîngă drum, să gustăm ceva și să ne bem cafeaua. Mă lungisem pe spate în iarbă și Vera s-a întins și ea lîngă mine. Și-a lipit capul de gîtul meu, după cum obișnuia uneori, am stat așa nemișcați și nici unul din noi nu scotea o vorbă. Îmi venea să plîng dar socoteam că asta era ceva jenant. Acasă, la Bergsjö, bărbații nu sînt văzuți plîngînd, poate doar vreun bețiv, cînd și cînd, dar eu nu eram beat, eram doar bucuros. Eram atît de bucuros încît îmi venea să plîng, dar asta nu se făcea.

Vera stătea culcată lîngă mine, eu o țineam după umeri, nu spuneam nimic și nu am idee cît a durat asta. Un fluture de culoarea lămîii ne dădea tîrcoale ca și cum ar fi încercat să scrie ceva cu cerneală galbenă în văzduh. Lîngă noi țopăia o codobatură, alerga după o muscă, se oprea și se legăna, mai țopăia puțin și tot așa.

Fluturele zbura și cîntecul ciocîrliilor se auzea pînă departe peste cîmpie. Poate că în acea zi ciocîrliile cîntau în toată Suedia. Și chiar atunci s-a întîmplat.

Cînd, mai tîrziu, i-am povestit profesorului meu, mi-a spus că totul a fost foarte normal. Poți să simți asta cînd ești foarte bucuros. Eram eu bucuros, după cum am și încercat să explic, dar ce legătură poate avea asta cu ceea ce am simțit atunci ? Legătura mea cu Vera trebuia doar să se întîmple în timp, nu ? Totuși nu asta era ceea ce-mi doream. Nu vreau să dau vina pe profesor, deși el a fost cam nervos și

nu prea a avut răbdare cu mine, dar îmi pare rău că nu a putut să-mi dea nici o explicație. Nu-i vorbă, că nici eu însumi nu găseam o explicație. S-a întîmplat cam așa.

Codobatura s-a oprit, a întors capul și m-a privit cu ochiul ei mic și negru. Apoi și-a ridicat aripile și a dispărut din cîteva fîlfîituri.

În clipa aceea am simțit că doream foarte tare să ies din timp. Nu prea știu cum s-ar putea exprima asta.

Știam ce avea să urmeze. Oricît de bine ne simțeam în acel moment, mai curînd sau mai tîrziu trebuia să ne ridicăm, să începem să vorbim despre ceva, să ne mîncăm sandvișurile și să bem cafeaua Verei, puțin cam tare pentru gustul meu, apoi să ne înapoiem la Uppsala, să citim puțin iar noaptea să ne culcăm împreună dacă am fi dorit și astfel timpul ar continua să treacă. Eu aș găsi poate de lucru dacă s-ar îmbunătăți conjunctura și poate ne-am muta împreună sau ne-am căsători și-am avea copii. Mai curînd sau mai tîrziu aș duce-o pe Vera acasă la Berit, deși nu prea știu cum s-ar înțelege una cu alta, sau cum s-ar înțelege Vera cu Barbro, și așa timpul ar trece mai departe.

Timpul ar trece iar eu, Gunnar Emmanuel Eriksson, ar urma să trăiesc în timp și să mă lupt, după slabele mele puteri, cu istoria și în fiecare zi aș îmbătrîni cîte puțin și în cel mai bun caz aș ajunge un moș ca bunicul, iar într-o bună zi, Gunnar Emmanuel Eriksson, născut la 26.05.56, ar urma să moară.

Nu era vorba de moartea propriu-zisă. Nu mă gîndisem niciodată prea mult la ea și îmi venea greu deocamdată să mi-o imaginez. Doar este greu să îmbătrînești, iar moartea nu în-

seamnă absolut nimic și totuși oamenii vor să îmbătrînească și, ciudat lucru, le este mai teamă de moarte decît de bătrînețe. În ruptul capului nu pot să pricep cum vine asta.

Așa că nu gîndul la moarte m-a făcut să simt o dorință atît de puternică de a ieși din timp. Mai curînd era vorba de întreaga istorie și tot ce ține de ea, pare atît de uriașă și grea și greu de schimbat în zilele noastre. Nu știu dacă trebuie să dăm vina pe cei în vîrstă pentru că lumea arată azi așa cum arată. Profesorul meu spune că nu e cazul să fac speculații în legătură cu asta, dar el însuși este bătrîn și deci complice în toată afacerea, ca să spun așa. În ce mă privește, simt că dacă ar fi să fac măcar o încercare cinstită de a îndrepta istoria, atunci ar trebui să-mi folosesc pentru asta toată puterea și tot timpul meu. Vreau să zic ca să aibă rost s-o mai fac, deoarece nu mi-a plăcut niciodată să umblu cu jumătăți de măsură.

Tot timpul și toată puterea mea pentru ca măcar să pot spera să îndrept istoria. Și atunci ar trebui ca toți oamenii de bună credință, măcar o dată să se pună umăr lîngă umăr și să facă uz de toată tăria de care sînt în stare.

Nu era deci puțin lucru ceea ce se cerea de la mine. Iar eu nici măcar nu știam dacă voi găsi de lucru ca să-mi pot întreține familia, în caz că voi avea una. Nici măcar în această privință nu eram eu cel care hotăra. Istoria îmi părea un fel de monstru cu care trebuia să mă lupt. Un monstru care mă vlăguia înainte chiar de-a începe lupta. Astfel gîndeam în timp ce stăteam culcat în iarbă.

Simțeam că vreau să ies din istorie și din timp, deși mi se părea că nu avea rost nici măcar să încerc. Măcar de-aș putea să fac în așa fel încît aceste clipe să dureze veșnic. Să devin un ochi contemplînd veșnicia.

Apoi m-am gîndit că aș vrea să fiu o pasăre. Partea din mine care spune „eu sînt“ e ceva unic care trăiește în timp. Timpul îl va schimba pe cel care gîndește „eu sînt Gunnar Emmanuel Eriksson“, îl va îmbătrîni, îl va întuneca și în cele din urmă el va dispare. Acea parte dintr-o pasăre care gîndește „eu sînt“ este comună tuturor păsărilor, gîndul și sentimentul acesta nu poate muri niciodată. Fiecare pasăre în parte dispare dar sentimentul de a fi pasăre va exista totdeauna, cît timp păsările vor continua să zboare pe cer. În acest fel o pasăre trăiește veșnic. Poate că la fel trăiesc și sfinții. Oamenii nu au trăit însă niciodată așa. Astfel gîndeam, culcat în iarbă. S-ar putea ca asemenea gînduri să fie iresponsabile și copilăroase. Probabil așa consideră profesorul meu. Deși nu o spune direct, înțeleg totuși destul de bine că nu-i plac. Nu știu cît timp am stat culcat acolo și am rumegat gînduri, dar Vera s-a ridicat brusc în genunchi și a privit împrejur.

— Ce este ?

— Aici nu pot să rămîn, spuse ea clătinînd din cap. Se uită în jur, căuta parcă ceva, și am crezut că vrea să se ascundă după vreun boschet, așa cum o mai făcuse în timpul unei alte excursii și cînd, zărind-o fără să vreau, am avut dintr-o dată un sentiment de teamă, care m-a făcut să-mi dau seama cît de mult țineam la ea.

— Acum trebuie să te părăsesc, spuse ea.

— De ce ?

M-a privit cu ochii ei mari, puțin absentă, ca și cum s-ar fi gîndit în altă parte, mi-a zîm-

bit, a dat din cap și a pornit spre biserică cu pași repezi și capul puțin plecat, ca de obicei. Uitase poate ceva în biserică sau voia să cumpere o broșură sau vreo ilustrată. Mi s-a părut perfect normal.

Totuși m-am simțit dintr-o dată foarte înfricoșat.

Ea s-a oprit, șovăitoare, în fața tindei, s-a întors și mi-a făcut semn cu mîna. Ajunsese foarte departe.

— Nu e nevoie să mă aștepți !

Cu aceste cuvinte dispăru în tinda bisericii.

Nu am înțeles exact ce voia să spună. Poate se gîndea la pachetul cu mîncare. Că aș putea, adică, să încep să mănînc fără să o mai aștept. Eu am socotit însă că nu avea rost să despachetez mîncarea. Voiam să mănînc și să beau numai împreună cu ea. Am stat un moment și am așteptat. Am fumat o țigară pe care am stins-o cu atenție, să nu provoc vreun incendiu în pădure. Nu prea înțelegeam teama care mă cuprinsese și mi-am dat seama dintr-o dată că încetase și cîntul ciocîrliilor. Doar nori de praf cenușiu continuau să se rostogolească peste cîmpie.

Nimeni nu a intrat și nu a ieșit din biserică.

Nu știu cît am așteptat.

La intrarea în tindă se află sculptați copii cu capete de mort purtînd în mîini făclii întoarse și alte obiecte în legătură cu care Vera îmi dăduse unele explicații, de care acum nu-mi mai amintesc. I-am văzut cînd am intrat grăbiți în biserică, dar nu m-am gîndit la ei în acel moment. Vera nu mai era acolo. Nu-mi pot da seama unde plecase. Așa cum stătusem culcat la marginea pădurii am putut să văd atît tinda cît

și intrarea din partea de apus și nimeni nu ieșise cît timp o așteptasem afară. Nu mai exista nici o altă ieșire. Pur și simplu dispăruse. Am străbătut pronaosul, naosul sacristia, apoi înapoi pe același drum, sus, în balconul unde se află orga, afară în tindă și din nou înapoi. Vera dispăruse. Biserica era goală.

Nu, de fapt nu era chiar goală. O bătrînă cu părul alb stătea așezată în prima bancă. Avea pe cap o pălărie de pai albăstruie, lăcuită și era foarte gîrbovită. Își ținea fruntea sprijinită pe mîna zbîrcită și noduroasă, probabil din cauza reumatismului. Nu m-am oprit să vorbesc cu ea deoarece părea că stă și se odihnește sau se roagă și nu vroiam s-o tulbur. Dar cînd am străbătut biserica pentru, da, cred că cel puțin pentru a zecea oară, nu m-am mai putut stăpîni și m-am aplecat spre ea să-i vorbesc. Părea că vrea să-și ascundă fața în mîini.

— Mă întreb dacă ați putea să-mi spuneți unde este Vera.

Suna puțin prostește, dar în acel moment nu mi-a venit altceva în minte. Bătrînica scutură din cap ca și cum ar fi plîns deși mie îmi făcea impresia că își potrivea proteza, care era prea mică sau prea mare. Probabil că de asta își ținea mîna la gură, scutura doar din cap și nu voia să spună nimic. Era oarecum jenant să o deranjez în felul ăsta așa că am murmurat ceva și mi-am văzut de drum. În cele din urmă am ieșit din biserică. Vera nu se vedea pe nicăieri. Pur și simplu nu puteam să pricep.

Am căutat în cimitir, în jurul clopotniței, în păduricea de mesteceni, în mașină, peste tot, însă Vera dispăruse.

M-am culcat în iarbă să aștept. O oră, două ore. Timpul trecea și toate păsările tăcuseră. Soarele începea să apună.

Am intrat din nou în biserică. Plecase și bătrînica iar biserica era complet goală. Am intrat în fugă în biserică, după cum am spus, și de astă dată mi s-a făcut aproape frică de toate acele imagini ale sfinților în veșnicie, de toți ochii aceia larg deschiși, atotvăzători.

Nu știam nici măcar cît putea să fie ceasul, dar soarele stătea să apună. Ceasul meu, un Seiko destul de ieftin, se oprise, dar discul solar continuase să se miște, bineînțeles. Iar Vera dispăruse.

Nu știu cît timp am tot rătăcit pe acolo, căutînd-o. Cînd am intrat în biserică a treia oară, începea să se însereze.

În cele din urmă am avut senzația că începusem să mă prostesc, m-am urcat în bătrîna „broscuță" și am plecat acasă. Credeam că era vorba de o glumă.

Eram destul de supărat cînd am sunat la ușa camerei sale din cartierul studențesc, în care locuia doar ea, întrucît din cînd în cînd îi plăcea să rămînă absolut singură. N-a răspuns nimeni și în cele din urmă am descuiat cu o dublură de chei, pe care Vera mi-o făcuse la atelierul din magazinul Tempo. Înăuntru nu era nimeni, iar vecina ei nu o văzuse deloc în ziua aceea.

Camera arăta exact așa cum o lăsasem dimineața, cînd plecasem. Cîteva obiecte de lenjerie zăceau aruncate în dezordine în dulap și văzîndu-le am simțit parcă un fel de ușurare. Vera uitase să stingă lumina la baie, un robinet picura și totul arăta de parcă ea abia ar

fi ieșit din cameră. Îi simțeam chiar parfumul, deși parcă era ceva mai slab ca de obicei.

Pe birou nu se afla nimic deosebit, doar o listă cu obiectele pe care urma să le luăm cu noi în excursie, pîine, margarină, și, subliniat cu o linie groasă „O sticlă de vin roșu !" În partea de jos a foii stătea scris : „Stai cît poți de mult !". Dorea să rămînem acolo mai mult timp. Asta era tot ce am găsit pe biroul ei, în afară de cîteva însemnări de filozofie practică, cu care-și ocupa timpul. Nu mai înțelegeam absolut nimic.

Am stat acolo și am așteptat. Nu știam ce oră era, nu știam ce să cred. „Aici nu pot să rămîn". Ce-a vrut să spună cu asta ?

În cele din urmă am mîncat sandvișurile și am băut cafeaua din termos. Era tare, dar se cam răcise. Îmi părea nefiresc să nu o bem împreună, dar ea spusese doar că nu-i nevoie s-o aștept. M-am tot gîndit la cele spuse de ea. „Aici nu pot să rămîn". Ce-o fi vrut să zică ?

În cele din urmă am adormit în patul ei și nu m-am trezit decît cînd se luminase de ziuă. Eram la fel de singur ca înainte. Vera dispăruse. Intrase în biserica din Tensta, după care a dispărut. Aici nu putea să rămînă. Poate că tocmai ea reușise să iasă din timp. În vreme ce eu, Gunnar Emmanuel Eriksson, rămăsesem în timp, întocmai ca înainte.

2

DACĂ AR FI SĂ FAC AȘA CUM SPUNE profesorul, ar trebui să spun acum cîte ceva despre familia mea și despre locurile natale. El e de părere că asemenea detalii își au importanța lor, așa că voi încerca totuși să povestesc.

Gospodăria noastră se afla, de fapt se află și acum, în Högen, dar în ce mă privește, am locuit mai mult la bunicul meu, în Bergsjö, mai ales în ultimii ani de școală. Bunicul meu dinspre mamă fusese el însuși profesor acolo, dar se pensionase pe caz de boală încă din anii '40. La 25 iunie 1968 s-a împușcat din greșeală, cu o carabină cu alice și a murit. Barbro e sora mea iar Berit mama mea, însă de cînd mă știu nu i-am spus altfel decît Berit.

Mai întîi ar trebui poate să povestesc puțin despre ținuturile natale. Nu știu dacă profesorul vrea să spună că omul este influențat de natura ținutului în care s-a născut, dar cu mine nu cred să fie cazul, așa că nu mă voi pronunța în legătură cu asta. Dacă ar fi însă să vorbesc despre natura de la mine de acasă ar trebui să folosesc cuvinte ca semeție, curățenie și gravitate. Poate și liniște. E greu de explicat. Totul este mult mai curat acolo decît aici, în sud, deși aici clima e mai blîndă și există mai multe

biserici și vestigii. Aerul e limpede acasă și poți să vezi de departe de tot. Dacă mergi prin pădure poți să bei apă dintr-un pîrîu și să fii sigur că apa e curată și proaspătă. Pînă și lacurile au apa curată și clară. Pădurea rămîne tot timpul anului gravă și întunecată, poate puțin mai luminoasă doar în timpul verii. Vara cresc în pădure orhidee, violete de noapte, clopoței precum și o floare închisă la culoare al cărui nume nu-l știu, cu un parfum foarte puternic și care se ofilește foarte repede. Cîteodată, toamna, se întîmplă să răsară dintr-o dată atîția bureți, încît toată pădurea mirosea a ciuperci. În anii '50 au crescut atît de mulți încît am putut exporta în Anglia și în restaurantele de lux din Londra se mîncau trufe și ciuperci, care erau în realitate bureți de-ai noștri, din Hälsingland.

Acum nu mai e rentabil să trimiți ciuperci în Anglia, în orice caz nu cu conjuncturile actuale.

Toamna e senin și de pe înălțimile de la sud de Bjasta se poate vedea pînă departe, la țărmul mării. Suprafața apei se zărește ca o linie verde-albastră, cețoasă, care parcă ar inunda orizontul. E o priveliște stranie.

Cîteodată, toamna, apar murele pitice și mlaștinile capătă o strălucire gălbuie.

Natura e liniștită, gravă, curată și senină și turiști nu vin mai deloc. Oricum, nu poate fi natura cea care m-a făcut să devin serios, tăcut și cam bătrînicios, așa cum spune Berit. Mai degrabă e vorba de faptul că am stat atît de mult cu bunicul cînd eram mic. Țăranii nu dețineau multe pogoane de pădure, cea mai mare

parte o vînduseră Societății * încă de la sfîrșitul secolului trecut. Bunicul își vînduse și el cea mai mare parte din pădure, fiindcă pe vremea aceea nu se știa că pădurea înseamnă bani, iar acum era prea tîrziu. Existau pășuni și fînețe, folosite pentru producția de lapte, nutrețuri și uneori puțin porumb. În timpul iernii, oamenii munceau în pădure pentru Societate, poate chiar pe bucata pe care o vînduseră cîndva acesteia.

Vechea gospodărie o știu doar din fotografie. Era o casă uriașă cu etaj, cu cercevele vopsite în alb și pridvor sculptat. Asemenea case poți să mai vezi acum doar la noi la țară.

Mulți au numai vorbe de laudă despre vechile gospodării din Holsingland, dar nimeni nu mai vrea să locuiască în ele. Pentru încălzitul lor este nevoie de prea multe lemne, care trebuiesc cumpărate acum de la Societate. Berit și-a cumpărat, totuși, mașină de gătit electrică încă din '58, iar mașină de muls aveam încă de pe vremea aceea. În fotografia despre care vorbeam apare și bunicul dinspre tată în fața pridvorului. Era bătrîn și purta barbă albă. Are căciulă, cojoc și cizme de piele. Bunica se ascunde după stîlpul pridvorului. Mătușa Elin spunea odată că bunicii îi era teamă de fotograf. Cît de diferită era lumea pe-atunci !

Pe sora și fratele meu vitreg nu i-am văzut aproape niciodată. Sînt în vîrstă acum și au familie și copii mari. După ce am venit la Uppsala, m-am gîndit de cîteva ori să le fac o vizită. Fuseseră multe neînțelegeri între noi, dar speram ca ele să fi fost demult date uitării.

---

* Skogsbolaget= Societatea Pădurilor.

Am vrut să iau „broscuța" să mă duc să le fac o surpriză. Nu era nevoie ca Berit să afle, dar am întîlnit-o pe Vera și s-a les praful de intențiile mele.

Tata era bătrîn cînd s-a căsătorit cu Berit. Ea intrase în gospodărie ca slugă, deoarece prima nevastă a tatii era foarte bolnavă, avea diabet și ceva la inimă. Fratele și sora mea vitregă tocmai fugiseră de-acasă și tata avea nevoie de ajutor, întrucît soția lui era foarte slăbită. Berit, care, spre disperarea tatălui ei, nu voia să învețe și începuse să umble cu bărbații, urma să fie mai mult un fel de fată în casă. Tatăl ei credea că asta o să-i ajute, dar în loc să se cumințească, ea i-a sucit mințile tatei. Prima lui nevastă a murit și el s-a recăsătorit cu Berit, cu vreo lună înainte ca eu să vin pe lume. Berit avea atunci doar șaptesprezece ani. Ea este deci mama mea, dar eu i-am spus întotdeauna pe nume, ca și cum am fi fost de-o vîrstă, ca să zic așa. Mi s-ar fi părut ciudat să-i spun mamă lui Berit.

Un an după aceea s-a născut Barbro, dar după ea nu au mai avut nici un alt copil. Tata era bătrîn și bolnav, din care cauză au existat multe neînțelegeri în familie. De pe cînd eram destul de mic, m-au trimis să stau cu bunicul dinspre partea mamei și a fost foarte bine că s-a întîmplat așa.

Sînt multe lucruri în legătură cu Berit pe care nu le prea înțeleg. Bunicul meu se numea Emmanuel Olofsson, fiu de țăran din Hassela și singur la părinți. Nu era legat de pămînt și voia doar să învețe. A intrat mai întîi la universitatea populară, apoi la Seminar iar în cele din urmă a ajuns profesor în Bergsjö. Îi plăcea

mult să citească și să se gîndească la oameni și la viață. Era un om serios și tăcut, din acest punct de vedere eu semănînd mult cu el. Altminteri, eu am pielea întunecată la culoare și părul aproape negru, ca și Berit. Însă în alte privințe, eu și Berit sîntem foarte diferiți unul de altul.

Se spunea că bunica mea dinspre mamă avea obîrșie tătărească și că de aceea era așa moartă după bărbați. Nu cred să aibă vreo legătură, chiar dacă ar fi fost să aibă sînge tătăresc în vine. Dacă e ceva ce nu pot să sufăr, ăsta e rasismul. E groaznic să citești cum oamenii sînt ținuți închiși în Harlem și chinuiți de capitalismul monopolist. De aceea nu prea-mi place să povestesc despre toate bîrfele scornite pe socoteala bunicii. Se vorbesc atîtea prostii despre oameni și cît de puține cunoaștem în realitate despre ei.

Deși oamenilor li se pare ceva amuzant, îmi vine greu să vorbesc despre asta, căci pentru bunicul și bunica n-a fost vesel deloc. E o poveste cunoscută de toată lumea, cel puțin în Bergsjö, că tare le mai place să bîrfească celor de la mine din sat. S-a întîmplat la începutul războiului, cînd Berit nu avea mai mult de un an. În Bergsjö venise un fel de circ ambulant și bunica a profitat de ocazie ca să fugă de-acasă cu unul din circari, un danez care se numea Madsen. Bunica a fugit deci cu un circar danez, Madsen.

Nu știu cum să spun. Cînd povestesc pare să fie ceva hazliu. Poți să-ți închipui ce poveste ar putea să scoată profesorul meu din asta. În realitate, însă, nu a fost vesel defel.

Da, după aceea nemții au ocupat Danemarca iar bunica a rămas să trăiască acolo. A murit în 1943, cum însă, n-am habar. Nici de Madsen ăla nu știu ce s-a ales. Bunicului nu-i plăcea să povestească despre asta.

Bunicul avea un balansoar, care avea pictat pe el un coș de fructe cu un porumbel pe mîner. Imaginea s-a șters cu timpul și acum nu se mai vedea aproape nimic.

Bunicul stătea așa și se legăna citind ziarul sau o carte. Din cînd în cînd, încetinea balansul cu un picior, ca să poată să se gîndească. Apoi începea iarăși să se balanseze.

Totdeauna purta o jachetă largă peste vestă și un ceas de aur vechi și demodat cu lanțul atîrnîndu-i pe burtă. Ceasul nu mai arăta ora, arătătoarele îi căzuseră de mulți ani iar mecanismul era defect. Bunicul și-l scotea cîteodată, îi desfăcea capacul dar nu-i privea cadranul. Voia doar să aibă ceva cu care să se joace pesemne. Se oprea din legănat, își scotea ceasul și cădea pe gînduri. Apoi începea din nou să se legene.

Eu stăteam pe podea împreună cu jucăriile mele. Mă învățasem destul de repede să tac. Nu că el mi-ar fi spus asta sau că s-ar fi supărat, eu însumi voiam să fie liniște în jurul meu. Așa mi se părea normal. Bunicul stătea pe balansoar și citea iar eu pe podea, cu jucăriile, învăluiți de o mare liniște.

Cea care îngrijea de gospodărie se numea mătușa Elin. Era drăguță în felul ei și făcea parte din Armata Salvării. Altminteri, nu-mi amintesc nimic deosebit în legătură cu ea.

Și timpul trecea.

Relațiile tatei cu Berit erau tot mai rele. Nu se potriveau. Tata îmbătrînise înainte de vreme și avea probleme cu burta. Îi venea greu să-și facă partea de treabă în gospodărie și Berit voia un argat la treburile mai grele. „E nevoie de un bărbat în casă", spunea ea într-una, de parcă ar fi fost cuvintele lui Dumnezeu pentru ea, și nimeni nu putea s-o contrazică. „E nevoie de un bărbat în casă".

Muncitori agricoli nu se găseau de angajat, așa că nici nu putea fi vorba de unul. Nu știu cum s-o fi descurcat Berit, dar în cele din urmă a făcut rost de un băiat prin mijlocirea paznicului închisorii. Se numea Lasse, spărsese două bănci și acum trebuia să se reintegreze în societate. A căzut de acord, cu condiția ca Berit să-i cumpere un Volvo uzat. Tata nu știa nimic de asta. În sat, Lasse era destul de cunoscut, dar Berit l-a primit cu brațele deschise. Nu avea astfel de prejudecăți. „E nevoie de un bărbat în casă" spunea ea. De ce bărbat anume, asta avea mai puțină importanță. Așa e Berit. Pe femei le vorbește de rău pentru vreun motiv cît de neînsemnat, dar bărbaților le iartă orice cu multă ușurință. Iar în privința lui Lasse, chiar că nu avea nici un fel de prejudecăți.

Lasse se îmbăta des și conducea nebunește în Volvo-ul lui. Se întîmpla ca tata să se îmbete împreună cu el, dar treptat relațiile dintre ei s-au răcit. Nu prea era de mare folos în gospodărie, era de părere tata. Apoi, dintr-o chitanță rătăcită, a aflat și cine plătea pentru mașină. A izbucnit un scandal nemaipomenit. Pentru chestia cu mașina și pentru că mama se ținea cu Lasse. Tata era gelos și deci puțin

retrograd, dar dacă mă gîndesc bine, zău că-l înțeleg. Nu era ușor să te afli în situația lui. Tata a făcut scandal, dar Berit nu s-a lăsat. „E nevoie de un bărbat în casă" spunea ea și i se părea că e suficient pentru propria apărare.

Mi-o amintesc cum arăta pe atunci, mică, slabă, negricioasă și încăpățînată. A rămas aproape neschimbată, doar părul i-a încăruntțit devreme. Corpul i-a rămas tînăr. Face parte din acel tip de oameni vînjoși care parcă nu îmbătrînesc niciodată.

Nu i-a păsat niciodată de bîrfe. „E nevoie de un bărbat în casă", spunea ea și, ciudat lucru, multe femei din sat îi țineau partea. Se ținea mai tot timpul cu Lasse și în cele din urmă a rămas gravidă. Atunci a trebuit tata să plece de-acasă, pentru că altfel nu s-a putut. S-a mutat în căsuța de peste drum, pe care o folosiseră pînă atunci ca depozit. Bea mult pe vremea aceea.

Berit dorea acum să divorțeze ca să se poată recăsători cu Lasse. Altminteri, copilul ar fi purtat numele tatei și asta nu voia ea în ruptul capului. Lasse nu era încă la fel de bucuros. Să te ții după femei, e una, să te căsătorești și să ai copii, e altceva. Nu așa intenționase el să se reintegreze în societate. Și așa, se mută și el peste drum și începu să se îmbete cot la cot cu tata. Și așa, o tinură ei lanț cu petrecerile în căsuța de peste drum. E lesne de bănuit că nu a fost o perioadă prea fericită pentru Berit. Colac peste pupăză, Lasse începuse să conducă nebunește, cu băutura în cap. Odată — în vara lui 68 — a dat peste un control și, pe cînd era urmărit de mașinile poliției, pe drumul către Ljusdal, s-a izbit de un

perete stîncos și a murit. Berit a lepădat copilul trei zile mai tîrziu.

În nebunia care a urmat, tata s-a dus s-o vadă și i-a cerut să-l lase să se întoarcă acasă, dar Berit n-a vrut. Voia ea să aibă un bărbat în casă, dar nu pe tata. S-a dus din nou la paznicul închisorii ca să-i facă rost de alt bărbat în casă. La 25 iunie a aceluiași an, tata a murit pe cînd curăța o pușcă cu alice. Nu erau despărțiți legal, așa că Berit a socotit de cuviință să poarte doliu un timp. Era încă în doliu cînd Ludde s-a mutat la noi, ca să ajute în gospodărie și să se reintegreze în societate. Mi-l amintesc ca pe un tip nervos, care țipa tot timpul. Se lăuda mereu cu seifurile sparte și cu prietenii lui, despre care se scrisese la ziar. Pe vremea aceea eu stăteam însă mai mult la bunicul. Ludde a fugit de două ori chiar în toiul secerișului, după care a stat liniștit cîțiva ani. În 73 Berit a născut o fată arierată. Berit și Barbro au încercat să o îngrijească acasă dar în cele din urmă au trebuit să o dea la un sanatoriu. Ludde a fugit de-a binelea în 74, mai bine zis, a plecat pur și simplu. După lege, nu mai era obligat să rămînă la Berit. Stătuse pînă atunci doar pentru că așa dorise. Dacă e să spun ce gîndesc, cred că el e tatăl fetei lui Barbro. Nu știu dacă Berit știa despre asta, însă nu a pomenit niciodată nimic. S-a purtat omenește cu soră-mea și a ajutat-o cu copilul. Au venit niște asistenți sociali să iscodească, dar n-au putut afla nimic.

Prin 75, da, 75 trebuie să fi fost deoarece fetița începuse să meargă, îmi făceam armata și tocmai venisem acasă în permisie. Îi adusesem nepoțelei mele o păpușă. Stăteam în bu-

cătărie și ne beam cafeaua iar fetița încerca să meargă, cădea, se sprijinea de masă și de scaune și se ridica, iar cădea și urla. Berit și Barbro o răsfățau amîndouă deopotrivă, încît te întrebi care din ele îi e mamă.

Sau era în 76 ? Îmi amintesc precis că făceam armata. Poate că era în 76. Nenorocirea e că-mi vine greu să-mi amintesc ziua și anul. Nu știu cum să zic, dar parcă mi se amestecă toate în minte.

Oricum, am încercat să stau de vorbă cu Berit. Știam că se dusese cu plocoane la paznicul închisorii, ca acesta să-i facă rost de un alt bărbat pe care să-l reintegreze în societate. Mă întrebam dacă nu se săturase de bărbați, vreau să zic de încurcături, de griji și probleme. Dar ea voia ca totul să fie ca înainte. Erau multe de făcut în gospodărie și ea avea nevoie de un bărbat în casă. Stătea în grădină, mică, negricioasă și încăpățînată și spunea, ca de obicei „Trebuie să ai un bărbat în casă".

Nu știam prea bine ce să spun. Nu că aș avea prejudecăți, dar mi se părea că Berit începuse să îmbătrînească și nu puteam să înțeleg cum de se tot băga singură în bucluc. Stăteam, așa, în grădină și nu puteam să scot nici o vorbă.

Berit rîse însă, arătîndu-și dinții stricați — era înainte de a-și face rost de proteză — și spuse :

— Tare mai semeni cu tata.

Cu bunicul, voia să spună. Nu știu dacă a zis-o ca pe o laudă, dar era mult adevăr în vorbele ei. Începusem să-i semăn bunicului.

Au mai trecut cîteva săptămîni de armată pînă să apară Gurra în gospodăria noastră. Era arțăgos și ciufut și o bătea des pe Berit. Bar-

bro îmi scria uneori și-mi povestea, dar am văzut și cu ochii mei cum stăteau lucrurile, cînd am venit acasă în permisie. Berit o încasa și suferea, dar nu se plîngea niciodată. Socotea probabil că trebuia să se împace cu orice, numai să aibă un bărbat în casă.

Adesea mă gîndesc că a fost o adevărată binecuvîntare că am stat atît de mult la bunicul cînd eram mic. În timpul școlii eram acolo mai tot timpul. Acasă erau scandaluri și bătăi și bărbați beți care se reintegrau în societate. La bunicul era liniște. Stăteam pe podea cu jucăriile sau o carte și-l vedeam citind în balansoar. Din cînd în cînd se oprea din legănat și își scotea ceasul, care nu mai arăta orele. Capacul de aur strălucea în soare. Apoi bunicul începea iar să se legene.

Bunicul era socialist. Îmi povestea adesea despre istorie și cum a decurs ea, încît acum totul era gata pentru ultima luptă. În această direcție evoluaseră lucrurile, iar acum totul era pregătit. Omenirea semăna cu un grup de edecari. Mii de ani au tras după ei un șlep numit Evoluție de-a lungul unui fluviu de sînge, sudoare și lacrimi. Nu mai rămînea de făcut decît o ultimă sforțare uriașă și șlepul ar fi ancorat într-un golf liniștit, cu apa curată și limpede. Omenirea ar fi ajuns la capătul călătoriei.

Bunicul era religios și socialist. Mi se păruse că se împăcau bine una cu alta, dar mai tîrziu, cînd Vera m-a învățat cîte ceva despre materialism, a început să mi se pară cam ciudat. M-a neliniștit puțin și faptul că noi nu aveam origine pur proletară. Tatăl meu nu dusese lipsă de nimic cît trăise, iar bunicul avea ceva bani

la bancă de pe cînd era profesor și vînduse gospodăria strămoșească.

Mă întrebam adesea dacă asta nu era cumva o slăbiciune, că eram, adică, fiu de chiabur. Profesorul meu crede că nu are prea mare importanță, dar el însuși e fiu de chiabur, deci parte în proces, ca să zic așa.

Poate cauza acestei slăbiciuni să fie doar lipsa sentimentului și conștiinței de clasă. Și tocmai prin această slăbiciune fac poate jocul capitalismului monopolist și clasei conducătoare. E groaznic să-ți închipui că ești un trădător.

„Tu ești în același timp anarhist și escapist", mi-a spus odată profesorul. Sună oribil dar s-ar putea să fie adevărat. Cînd aud de vreo nedreptate în lume devin atît de furios, încît îmi vine să omor vreun tiran sau să arunc ceva în aer, deși știu că așa ceva n-are nici un rost. Sau îmi doresc nespus să-mi întorc privirea de la toată mizeria și să ies din istorie și din timp. Și este la fel de greșit.

Poate oare cineva să fie tras la răspundere pentru că simte ceea ce simte ? Are Berit vreo vină că vrea atît de mult să aibă un bărbat în casă ? Trebuie să ai înțelegere pentru asemenea lucruri și nu să tot judeci și să condamni. Ea este așa cum este și n-are nici o vină pentru asta.

Nici eu n-am vreo vină pentru că sînt așa cum sînt : nu vreau să aleg, nu vreau să mă angajez, vreau doar să mă dau deoparte și să nu mai fiu de față. Nu vreau să mă încordez ca să trag înainte șlepul dezvoltării. Nici măcar nu sînt sigur că el va ajunge într-un golf ferit, cu apa curată și limpede, pentru mine sau

oricare alt om, acum sau într-un viitor cît de îndepărtat.

Nu știu cum să zic, dar uneori mă încearcă foarte puternic această dorință, să-mi întorc privirea de la mișcarea realității în timp și, în sfîrșit, să-mi aflu liniștea.

Există o liniște la fel de perfectă ca viața sfinților în veșnicie, care privesc cu ochii larg deschiși fața lui Dumnezeu. E o liniște dincolo de timp. O simțisem puțin și eu cînd, mic fiind stăteam la picioarele bunicului, sau culcat în iarbă, cu Vera lîngă mine. Poate că apropierea ei îmi stîrnea dorul acela de o fericire în afara timpului.

Nu știu. Sigur e doar că eu am rămas să trăiesc în timp, aici, acum, pe cînd Vera e demult dispărută.

3

I-AM ARĂTAT PROFESORULUI CE SCRIsesem și am fost criticat, deși el nu-i spune critică, ci, „analiză de text". Am remarcat, oricum, că era puțin nemulțumit, deși nu voia s-o arate. În ce mă privește, am încercat să fiu autocritic și nu știu cum s-a făcut de a ieșit altfel. Facem și noi ce putem și mai mult, nu poate nimeni să ne pretindă.

Spunea că e nevoie de mai multă „vizualitate", dar nu știu cum ai putea să scrii cuvinte pe hîrtie și să fie la fel de clar ca atunci cînd vezi ceva în realitate. Nu știu nici măcar la ce-ar folosi asta, dar pot, oricum, să încerc.

Vara în Hälsingland e scurtă și intensă. Că e scurtă, știe cu siguranță toată lumea, dar cît e de intensă, e ceva mai greu de explicat. Iarna este atît de lungă, iar perioada cît e lumină și soarele rămîne mai mult timp pe cer, aerul se încălzește iar plantele cresc și înfloresc, e atît de scurtă. Sînt scurtele momente cînd băieții și fetele pot sta împreună în sînul naturii și poți să-i înțelegi pe cei care gîndesc ca Berit și Barbro, că trebuie să te grăbești și că nu merită să te abții de la ceva. E atît de scurt timpul cît poți trăi omenește. Sînt clipele cînd ți-ai dori ca timpul să stea pe loc.

Dacă e să spui ceva sugestiv despre Hälsingland, trebuie să vorbești despre planta de lapte, numită pe latinește Epilobium. Înflorește peste tot, colorînd cîmpul în roșu-violet. O floare roșie, sălbatică și puternică din Hälsingland. Cînd se vestejește, a trecut și vara.

Mai sînt și alte plante pe care le-ai putea descrie, pentru a înfățișa mai sugestiv vara în Hälsingland, dar adevărul e că nu cunosc prea multe după nume. Bunicul știa despre plante mai mult decît mine, iar tatăl lui știa și mai mult. Pe vremuri, în Hälsingland trebuia să știi mai multe despre natură și plante și aveai pe-atunci și cuvinte pentru ceea ce știai. Acum știm mult mai puțin și ne găsim cu greu cuvintele

Nu este sigur că cineva cunoaște foarte bine realitatea numai pentru că scrie sugestiv și îi vine ușor să povestească. Pentru asta nu e nevoie doar de cuvinte.

Iar acum să povestesc mai multe despre mine. Mă numesc Gunnar Emmanuel Eriksson, am 22 de ani, sînt de loc din Bergsjö, am făcut gimnaziul și mi-am îndeplinit stagiul militar. Am 182 de centimetri și 80 de kilograme, sînt lat în spate și voinic, așa se face că în școală dețineam recordul la aruncarea greutății. Am jucat hockey, dar niciodată foarte bine. Am pielea și părul închise la culoare, ochii mari și albaștri, destul de depărtați, fața lată și gura mare. Nu fumez mult și nu beau aproape deloc deoarece am văzut atîtea nenorociri din cauza băuturii. Doar cîteodată am mai băut poate cîte un pahar de vin cu Vera. Altminteri nu știu ce să mai spun, poate doar că am mult

păr negru pe piept și pe spate. De ce, nu știu. Am gura destul de largă, o voce de bas și am cîntat mult în corul bisericii de la noi din sat. La Uppsala, însă, nu s-a ales nimic de asta. Am o cicatrice de cînd mi-am scos apendicele, dar îmbrăcat nu se vede.

Era, cred, în 75 cînd am absolvit liceul în Bergsjö. Mi s-au întîmplat atîtea în primăvara aceea, încît nu mai pot fi sigur de dată, nici măcar de an. Aveam o medie de 3 1/2 sau 4, așa nici nu putea fi vorba să încerc la facultate. Aveam și un 5 la istorie. Toți credeau că ar trebui să încerc să intru la seminar, să devin învățător ca bunicul, dar eu n-aveam nici un chef. Nu că i-aș privi de sus pe învățători și munca lor, deși de multe ori trebuie să fie foarte greu, deoarece nici noi nu ne purtăm totdeauna cu ei așa cum se cuvine. Nu am nimic cu meseria ca atare, dar învățător nu vreau să mă fac. Erau atît de multe lucruri pe care eu însumi voiam să le învăț despre viață. Bunicul, care atît timp cît a trăit a citit și a studiat, mi-a spus că de ceea ce ai nevoie în viață nu se învață la seminar. Din cauza asta am plecat la Uppsala.

Bunicul a murit cu un an înainte ca eu să termin liceul, trebuie să fi fost în toamna lui 74 și bineînțeles că am fost amărît. În același timp mă simțeam și foarte singur. Tata murise și Berit și Barbro aveau veșnicele lor încurcături cu bărbații, mereu era tărăboi și ciondăneală acasă. Eram atît de sătul de toate astea. Mi-era așa de dor de liniștea pe care obișnuiam s-o găsesc în preajma bunicului. Nici nu pot să

spun cît de mult îmi lipsea. Erau atît de multe lucruri despre care voiam să-l întreb, dar el era mort și nu-mi mai putea răspunde. Și așa am plecat la Uppsala.

Lui Berit nu i-a prea convenit. Voia să rămîn acasă în Bergsjö, să-mi găsesc de lucru, să-mi fac rost de nevastă și de o mulțime de copii. Nu prea înțelegea ce căutam eu la Uppsala și de ce trebuia să mă duc tocmai acolo pentru asta. Era de părere că puteam găsi tot ce aveam nevoie acasă în Bergsjö. O grămadă de fete ar fi bucuroase să pună mîna pe tine, spunea ea. Nu e mare scofală de capul tău dar noi muierile nu sîntem chiar așa de mofturoase. Ce-o să faci la Uppsala ?

Voia să spună că erau multe muieri care ar fi vrut să mă aibă ca bărbat în casă. La ele se gîndea. Ce rost avea să plec la Uppsala ? Asta însemna doar ca una dintre fetele din Bergsjö să rămînă fără bărbat și nu i se părea drept și cinstit. Viața e scurtă ca vara în Hälsingland și nu trebuie irosită plecînd la Uppsala.

Așa gîndea Berit, dar eu am ținut-o pe-a mea. Cu banii care mi-au rămas de la bunicul nu mi-a făcut cine știe ce greutăți. În privința asta era cumsecade. Era obișnuită ca bărbații să vină cu tot felul de prostii, să distrugă, să se îmbete și să-și dea în petec. Dar cu asta trebuia să te împaci, n-aveai ce face — doar să fie bărbați adevărați și într-un anumit fel cred că mă socotea și pe mine bărbat adevărat. Așa că Berit a fost drăguță, m-a ajutat și nu mi-a făcut greutăți cînd am plecat la Uppsala.

Nu pot să spun că mă simțeam deosebit de bine la Uppsala. Orașul se află mai la sud și

totuși e mai frig decît acasă, în Hölsingland. La început credeam că oamenii vin la Uppsala pentru a afla adevărul despre lume și viață. Există, într-adevăr, o mulțime de partide și secte, dar ele se luptă mai mult între ele și nu doresc decît puterea. De adevăr puțin le pasă. În cele din urmă am simțit că nu voiam să mă amestec. Voiam să stau departe și să fiu singur. Poate că cineva ar putea să facă ceva pe cont propriu pentru a schimba totul în bine. Cîteodată însă nu se părea doar că aș vrea să mă ascund de toți și de toate.

Nimănui nu-i pasă de adevăr, toți luptă doar pentru vreo slujbă. Asta e valabil și pentru mulți din cei care se ocupă cu politica. Vorbesc frumos despre socialism, dar se gîndesc numai cum să facă să iasă ei în frunte. Nu prea e nimic serios în toată treaba asta. Poate că e totuși puțin nedrept să vorbesc așa, deoarece sînt și mulți de bună credință. Și apoi e de înțeles că multora le e teamă pentru slujbele lor, așa greu cum e acum să găsești de lucru. Nici eu nu prea știu ce o să mă fac cînd se vor termina banii de la bunicul, puținii care-au mai rămas. Nu că mi-ar fi teamă să mă apuc serios de ceva, dar nu știu încotro să mă-ndrept. Nu-i ușor să fii tînăr, acum, cînd nu se găsește de lucru.

Nu că asta ar mai însemna mare lucru pentru mine. Nu acum, cînd Vera a dispărut. Și doar despre ea ar trebui să povestesc, deși din multe puncte de vedere îmi vine foarte greu să o fac.

Nu prea știu cum să spun.

Nu există nici un fel de liniște și nici un fel de seriozitate aici la Uppsala. Aproape toți cei pe care i-am întîlnit aici sînt îngrozitor de ner-

voși. Nimeni nu are liniște să se așeze o clipă și să se gîndească la adevărul despre oameni și viață. Toți aleargă și aleargă și iar aleargă, iar la petreceri beau groaznic de mult, mai rău ca la oricare din chefurile de-acasă. Nici fată nu cred că e prea vesel să fii aici, la Uppsala.

Nu că aș fi de modă veche, sigur că băieții si fetele trebuie să fie împreună, e firesc doar, sînt de acord cu Berit. Dar e ca și cum fetele ar fi obligate să le facă pe plac băieților, fie că au chef sau nu, dacă vor să iasă si să danseze de exemplu si nu să rămînă să stea singure acasă. Prin urmare, chestia asta cu eliberarea femeilor nu prea e adevărată, e doar ceva despre care se scrie în ziar.

Am fost si eu cu fete de cîteva ori, dar n-a fost nici o plăcere. Mie imi vine greu s-o iau în glumă. Sînt însă băieti care fac o multime de giumbuslucuri, trăncănesc si glumesc, după care nu mai urmează nimic si totusi fetele nu-si pierd umorul. Consideră că e amuzant si apoi uită totul. Mie îmi vine însă foarte greu, sînt atît de melancolic și serios. Fetele se posomorau sau se înfuriau cînd simteau că nu mai am chef să continui ; eu as fi fost, chipurile, vinovat. Dar nu stiu cum ar fi trebuit să procedez, cînd nu tineam cu-adevărat la ele. Nu că as vrea să dau vina pe ele, că doar nu era prea vesel nici pentru ele, nici pe departe. În cele din urmă mi-am pierdut curajul și am început să cred că era ceva în neregulă cu mine. Apoi nu am mai mers așa des la dans si petreceri. Era poate adevărat ce spuneau Berit și Barbro, că în cele din urmă aveam să rămîn flăcău bătrîn. Dar n-aș crede să fie așa. Nu am înclinații

spre partea cealaltă, nu că aș avea prejudecăți sau că i-aș privi de sus pe astfel de oameni, dar nu sînt făcut pentru asta, ca să zic așa. Consider că toate fetele sînt frumoase, că e plăcut să te uiți la ele, să le mîngîi, să le ții în brațe și așa mai departe. Așa că nu poate fi vorba de asta.

Oricum, mă simțeam și eram tot mai singur. Nu era nimic de făcut. Era ceva în neregulă cu mine. Cu studiile, cum se nimerea. Puținul pe care îl învățam nu-mi părea să aibă vreo însemnătate, iar ceea ce mie mi se părea important nu era în programa de învățămînt. Cînd puneam întrebări în legătură cu ceea ce eu socoteam important, nu mă lua nimeni în serios. Cu timpul, m-am potolit și n-am mai pus nici o întrebare.

Cîteodată mă gîndeam să mă întorc acasă, în Hälsingland. Făceam lungi plimbări la biserica Vaksala care avea un altar renumit, și la Vechea Uppsala, să privesc de pe colină. Am urcat în vîrf, dar priveliștea nu era cine știe ce, relieful este mult prea plat aici în Uppland. Doar vîntul bătea destul de tare. Stăteam pe colina regelui Ane și încercam să simt ceva deosebit. Nu simțeam decît vîntul rece.

Uneori făceam excursii cu bătrîna mea „broscuță". În momentele acelea îmi era de folos, deși consuma multă benzină iar mie nu-mi prea dădea mîna. Totuși era plăcut să evadez cînd simțeam că mă apasă singurătatea. Atunci mă bucuram cu adevărat că o aveam. Cel mai adesea mergeam să vizitez vechile biserici. Era o ușurare să ies puțin din Uppsala.

Tot într-o biserică am întîlnit-o prima oară pe Vera. S-a întîmplat chiar în catedrală. Într-o

zi m-am gîndit că pînă atunci nu fusesem niciodată acolo, deși eram de mult timp la Uppsala. Am intrat și m-am uitat la toate inscripțiile. M-am gîndit la bunicul și la tot ce-mi povestise în legătură cu catedrala. M-am gîndit de asemenea la Dumnezeu, cel de care vorbea bunicul. Părea foarte departe în timp și spațiu. M-am gîndit că poate rămăsese acasă, în Hälsingland.

Vera stătea lipită de grilajul din fața unui mormînt, purta o căciuliță albă tricotată, o jachetă maro și blugi. Trebuie să spun că era aproape întotdeauna îmbrăcată la fel : blugi și un pulovăr negru tricotat, iar pe deasupra o jachetă veche și o geantă de umăr din pînză cenușie. Vera, cînd se încălzea, purta uneori un tricou cu „Mozart" imprimat pe el. Altminteri era mereu neschimbată.

Avea părul închis la culoare, destul de lung și pieptănat cu cărare la mijloc. Era palidă, tăcută și serioasă ca și mine. Ne asemănam în multe privințe, deși Vera citise mult mai mult și se gîndea la tot felul de lucruri care mie nu-mi trecuseră niciodată prin cap. Era destul de robustă, dacă se poate spune așa despre o fată.

Îmi vine greu să scriu despre Vera, acum, că nu am văzut-o de atîta timp. Nu pot să spun cît de mult îmi lipsește.

Vera stătea lipită de grilajul din fața unui mormînt și cînd m-am apropiat a întors capul, și l-a înclinat și a zîmbit, ca și cum ne-am fi cunoscut demult și ne-am fi dat întîlnire acolo, în catedrală. Apoi a făcut semn din cap spre sicriul de piatră roșie de după grilaj.

— Acolo e înmormîntat Swedenborg *, a spus ea.

Nu știusem asta, dar cunoșteam cîte ceva despre Swedenborg, de care îmi povestise bunicul. Am stat de vorbă un timp despre Swedenborg, deși a vorbit mai mult Vera, că doar ea citise atît de mult. Swedenborg a fost un om cu totul deosebit din multe puncte de vedere. Trecuse prin multe în viață.

Nu e mult de povestit. Totul era hotărît dinainte. Nu aveam nevoie să ne zîmbim și să ne facem tot felul de grimase. Fața Verei era serioasă, liniștită și clară ca un izvor. Nu se poate descrie ce simți cînd vezi adînc în ochii unui om. Ca și cum am fi trăit împreună o mie de ani. Vera. Și, pentru prima dată, ochii ei într-ai mei. Nu pricep cum s-ar putea descrie așa ceva. Știu că acum se scriu multe despre asta, dar eu nici nu vreau să încerc. Nu există cuvinte pentru asta. Nu se poate povesti.

Profesorul spune să-i găsesc Verei alt nume. Se obișnuiește, atunci cînd scrii cărți, din considerație pentru simțămintele celor implicați. Nu totul e totdeauna născocit într-o carte, cîteodată e vorba și de fapte și oameni luați din realitate, sau cum i s-o mai spune. În zilele

---

* Swedenborg, Emmanuel (1688—1772). Fizician și teozof suedez. In 1734 își publică tratatul intitulat *Opera philosophica et metallurgica,* în care anunță descoperiri importante (principiile cristalografiei, locul soarelui în Calea Lactee), urmat, în 1741, de *Oeconomia regni animalia.* În 1743, la Londra, are primele viziuni care vor constitui postulatele sistemului său teozofic, expus în ample scrieri, printre care *Arcana Coelestia* (1749—1757), *De coelo et inferno ex auditis et visis* (1758), *De nova Hierosolyma.*

noastre aproape totdeauna se povestește în cărți doar ceea ce ai trăit tu însuți, fără înflorituri, mai mult istorioare erotice sau despre părinți pe care îi urăști, și așa mai departe. Povestea mea nu este însă așa și nu asta doresc. Nici nu prea știu cum să vorbesc despre Vera.

E clar, totuși, că aș putea să nu-i pomenesc numele. Un nume înseamnă atît de puțin. Nu știu ce poate însemna „Vera“ pentru alți oameni care au cunoscut-o. O mulțime de lucruri, îmi închipui. Ceea ce înseamnă însă pentru mine, pur și simplu nu pot să explic.

Așa că în acest moment nu pot spune nimic despre scurta perioadă cît eu și Vera am trăit împreună. Ar fi prea mult de povestit, și simt că nu prea încape în cuvinte.

Am greșit că am așteptat atîta pînă să anunț poliția. În orice caz, așa mi-au spus. Deși, după părerea mea, nici ei nu s-au grăbit din cale-afară.

A durat deoarece credeam că s-ar putea ca Vera să fi făcut o glumă. Era ea mai tot timpul serioasă, dar cîteodată spunea ceva și eu nu înțelegeam că glumește decît cînd o vedeam zîmbind. Așa că am continuat să sper ca toată povestea să fie doar o glumă.

Dar Vera nu s-a întors.

În tot timpul ăsta am început să detest Uppsala și mai tare. Nici măcar un singur om căruia să-i pese cît de puțin de adevăr, toți glumesc și joacă teatru, pun sub semnul întrebării, „vreți să vă definiți termenii“, ba pe o parte, ba pe alta, și absolut nimic nu este sigur și adevărat. Iar afară, în lume, istoria gonește ca o locomotivă strălucitoare și toate partidele

astea nu fac decît să se hărțuiască între ele, în loc să încerce să facă ceva cum trebuie în legătură cu asta.

Am început să nu mă mai simt deloc în largul meu la Uppsala. Totul era anapoda și nu puteam face nimic. În cele din urmă m-am dus totuși la poliție. La început s-au supărat că nu i-am anunțat mai înainte. În ce-i privește, însă, nu s-au zorit nici ei prea tare. Aveau atît de multe pe cap și n-aveau nici oameni destui și, evident, era ceva obișnuit ca fetele să dispară pur și simplu. În cele din urmă a avut loc un fel de interogatoriu. Un tip cu părul lung, îmbrăcat într-o cămașă de uniformă de culoare albastru deschis stătea și întreba o mulțime de lucruri în timp ce țăcănea la mașina de scris. Cîteodată punea niște întrebări absolut idioate în legătură cu mine și Vera. N-am idee la ce se gîndea și aproape că mă înfuriasem.

Ar trebui totuși să avem înțelegere pentru polițiști și necazurile acestora. Nu le este ușor nici lor. Au o treabă grea de făcut și vin în contact cu multă mizerie. Cînd mă gîndesc însă la ce le trece prin cap despre mine și Vera, nici nu știu dacă să rîd sau să plîng.

Totul a fost ca o picătură de apă în nisip. Poliția a venit și a scotocit de cîteva ori prin camera Verei, apoi n-a mai urmat nimic. Mătușa Verei a venit cu un Volvo și i-a luat lucrurile, o ladă cu cărți și cîteva valize, nimic altceva. Mătușa era singura rudă a Verei și nu era cine știe ce de capul ei. De mine aproape că îi era frică. Voiam să stau de vorbă cu ea despre Vera, dar ea a privit într-o parte și a spus că nu are timp. Cred că știu ce credea despre mine și Vera și ce anume făcusem cu ea.

Uneori simțeam în mine un gol care mă ducea la disperare.

Trimestrul se sfîrșise iar eu nu citisem nimic. Rămăsesem totuși în oraș. Într-un fel parcă începeam să cam înnebunesc, nu putea să-mi iasă din cap că Vera făcuse doar o glumă. Într-o zi va suna la ușă și va spune „ghici cine-i“ sau mă va aștepta pe sofa, rîzînd, cînd mă voi întoarce acasă. Doar avea o dublură de cheie, pe care i-o făcusem la atelierul din magazinul Tempo. Da, într-o bună zi Vera o să se întoarcă.

Dar zilele treceau, și Vera nu se întorcea.

Am căutat-o peste tot, pe unde ar fi putut să fie. Am căutat-o la institut, dar acolo toți erau plecați în vacanță. Era doar mult praf, soarele strălucea prin fereastră, iar în vestiar zăceau cîteva fulare și mănuși uitate. M-am dus la catedrală și m-am uitat cu atenție la mormîntul lui Swedenborg, dar sicriul cel roșu era în același loc la fel ca înainte. Nu i se întîmplase nimic deosebit.

Am plecat cu „broscuța“ la biserica din Tensta, chiar de mai multe ori. Nici o urmă. N-am mai văzut-o nici pe bătrînică. Toate erau în același loc dar parcă era totuși o altă biserică.

Și în Uppsala am căutat peste tot.

Într-o seară, în iunie, la Östgötanation * sala fusese închiriată de o firmă care organizează licitații. Urmau să pună în vînzare vase de aramă, obiecte din porțelan, covoare originale și altele de felul ăsta. Lumea se plimba și privea cu atenție lucrurile expuse, încercînd să le evalueze.

— Nu fac doi bani, spuse cineva în spatele meu. Aici nu există nimic care să fie mai antic decît mine.

M-am întors să văd cine vorbise. Era un bărbat mai în vîrstă, cam la 60 de ani, poate un colonel în haine civile sau vreun funcționar superior la pensie. Era îmbrăcat puțin cam demodat, cu un costum de vară gri, un lanț de aur atîrnîndu-i peste vestă, o cravată de culoare roșu închis cu cruci negre și o broșă de aur la gulerul pardesiului. Avea părul alb și cîrlionțat și părea un nobil sau așa ceva, de o distincție puțin învechită. A dat din cap și mi-a zîmbit, arătîndu-mi cu bastonul o vază chinezească.

— Nu face nici două parale, spuse el. Ne pierdem timpul. Putem merge puțin deoparte ?

M-a luat de braț să mă conducă. Părea să cunoască bine localul. Am pornit de-a lungul unui coridor decorat cu portrete de bătrîni inspectori, pînă am ajuns la sala de muzică. Acolo tocmai se făcuse curățenie, podeaua avea un luciu auriu iar scaunele erau răsturnate pe mese. Făcu o piruetă și lovi cu bastonul în podea. Părea gînditor.

— Nu e imposibil s-o poți întîlni din nou, spuse el în cele din urmă.

— Dar nu știu nici măcar...

— Poți să-mi spui Mișa, spuse el. Mă numesc Mihail Soltikoff. Iar tu ești Gunnar Emmanuel. Da, cred că o să se poată aranja.

Se așeză apoi la pian și cîntă cîteva acorduri.

* *Nation* — local desemnat ca loc de găzduire și întrunire al studenților din aceeași regiune sau de aceeași nație (veche tradiție a studenților itineranți din marile cetăți universitare europene).

Mă privi, parcă puțin absent și continuă să cînte. Era o melodie ciudată pe care o cînta într-o tonalitate neobișnuită, nici major, nici minor. Apoi rîse și se ridică în picioare.

— Sună straniu ?

— Cam.

— Da, nu-i de mirare. E mult de-atunci. Am auzit-o prima dată cîntată la tubă și aulos cînd oastea lui Alexandru cel Mare intra în Susa.

4

DACĂ E VORBA SĂ SPUN ADEVĂRUL curat, de-acum înainte aceasta nu mai este doar propria mea povestire. Capitolul care urmează l-am scris cum m-am priceput și i l-am arătat mai tîrziu profesorului meu. L-am văzut cum îl apucă năbădăile, ca de obicei, a început să rîdă și să se plimbe prin cameră. Se vedea că era nemulțumit, deși voia să fie amabil și încerca să spună cîte-o vorbă de laudă cînd și cînd. De convorbirea mea cu Soltikoff nu era deloc satisfăcut. Adică nu se poate ca moșul ăla să fi vorbit în felul ăsta susținea el. De aceea s-a hotărît să rescrie toate părțile în care bătrînelul stă de vorbă cu mine. Într-un fel era mai bine, dar eu sînt de părere că putea la fel de bine să rămînă așa cum scrisesem eu. În orice caz, nu avea de gînd să arunce la gunoi tot ce făcusem. Dimpotrivă, a spus că e de acord ca textul să fie admis ca probă de examen. Apoi mi-a dat un ghiont în spate și a rîs.

Nu prea știu însă ce importanță mai avea dacă-mi terminam studiile sau nu, acum, că Vera dispăruse și eu doream din răsputeri să fug de toată mizeria asta, cît mai departe, deși habar n-aveam încotro s-o apuc. Rătăceam prin

Uppsala, o căutam pe Vera, zilele treceau și nimic nu se întîmpla. Așteptam parcă un miracol.

Așa s-a făcut că l-am întîlnit pe Soltikoff ăla la Östgötanation.

Se așezase la pian în sala de muzică și cînta, înșirîndu-mi o sumedenie de bazaconii. După un timp am obosit să-l tot ascult. Gîndul la Vera îmi revenise cu atîta intensitate încît îmi producea o durere aproape fizică. Nu mai eram în stare să-l ascult.

Dar la un moment dat el se ridică, închise capacul pianului, se apropie de mine și ciocăni cu bastonul în piciorul unui scaun, ca pentru a-mi atrage atenția. Și pe bună dreptate, așa că m-am forțat să-mi adun gîndurile ca să aud ce spunea.

— Un tînăr melancolic, zise el. Care se cufundă în gînduri negre — bănuiesc că e vorba de o fată, nu-i așa ? Pot să-ți ofer o ceașcă de ceai ? O băutură strîns legată de budism da, i s-ar potrivi de minune unui tînăr care tînjește după Nirvana. Hai să mergem la cofetăria lui Gunther, să joc, cît mă pricep, rolul prințului Bodidharma care, în paranteză fie spus, era o persoană amabilă, care nu-și dădea nici un fel de ifose. Într-una din încarnările sale fusese doar vierme, care putem presupune că știe ce e aceea umilința. Eu însumi am avut parte de asemenea reîncarnări, de mă trec și fiorii cînd mi-aduc aminte, și pe care ne vom milostivi să le trecem sub tăcere, din considerație pentru tinereasca-ți poftă de mîncare.

Cam așa a ținut-o. Eu îl urmăream fără să obiectez. Dacă avea ceva important de spus,

sau poate era doar un bătrînel limbut, mi-era perfect legal. M-a luat de braț și am plecat. Portretele inspectorilor ne priveau, profesori demult uitați din Uppsala, înveșmîntați în negru, cu medalii la rever, cu priviri tîmpe în ochii mari de vopsea albastră. Nici unul din ei nu visase vreodată să iasă din timp, iar acum atîrnau aici, pe coridor, și erau demult dați uitării cu toții.

Mă simțeam foarte deprimat.

În sala mare continua licitația. Un tip în sacou de culoare deschisă, cam pleșuv și roșu la față de agitație, făcea strigările. În sală stăteau vreo douăzeci de bătrînei, probabil pensionari care doreau să se distreze gratis și nimeni nu făcea vreo ofertă.

— Multe oferte, departajați-vă, striga individul cu sacoul primăvăratic, ridicînd cîte un obiect.

Nu auzeam însă nici o ofertă.

— A spus cineva cinci sute ? O raritate, o vază antică chinezească, dinastia Ming, veritabil. Cine face o ofertă ?

— Două parale. Made in Hong Kong, spuse Soltikoff cînd ne-am apropiat, și ciocăni vaza cu bastonul.

— Măcar de ți-ai mai ține și tu pliscul, spuse insul cu strigările cînd am trecut pe lîngă el, dar avu grijă să vorbească încet, să nu se audă în sală. Nu că ar fi avut vreo importanță. Pensionarii stăteau la fel de liniștiți și tăcuți ca și pînă atunci și nu remarcaseră nimic.

— A spus cineva trei sute ? strigă individul în sacou sport. Cît îmi oferiți ?

Nu s-a auzit nici o ofertă. Toţi au rămas tăcuţi.

Am străbătut sala şi uşa se închise în spatele nostru.

Afară soarele dogorea. Am ieşit pe Trädgårdsgatan şi am luat-o în jos către rîu. Era neobişnuit de cald şi mirosea a floare de tei. Mă aflam parcă în cu totul alt oraş decît Uppsala dar continuam să mă simt abătut.

După viitura din primăvară rîul Fyris scăzuse, încît se puteau vedea ierburile de pe fundul apei. Cîteva raţe sălbatice înotau printre sticle goale şi cutii de bere aruncate. Ca de obicei, pescăruşii zburau pe deasupra rîului, se înălţau, coborau şi se ridicau din nou.

Soltikoff s-a oprit pe pod şi şi-a şters ochii cu o batistă pe care a scos-o din buzunarul de la piept. Probabil suporta greu lumina, fiindcă purta ochelari de soare.

— Păsări, spuse el făcînd un semn spre pescăruşi. Imaginea aceasta ne e tuturor la îndemînă. Păsările sînt un simbol al libertăţii, dar în acest caz nu te gîndeşti la asemenea orătănii domesticite. Dar n-ai ce-i face, trebuie să te mulţumeşti cu ce găseşti.. Săracă mai e realitatea asta.

Nu ştiam ce să spun.

Mă invită să beau ceai cu fursecuri, dar n-aveam nici un chef. A vorbit mult despre budism, din care nu prea înţelegeam mare lucru. În cele din urmă a tăcut, a oftat şi s-a şters din nou la ochi. Şi-a pus apoi din nou ochelarii cu ramă de aur, ca mai înainte. Ochii îi păreau teribil de obosiţi.

— Acum cred că trebuie să povesteşti despre Vera, spuse el.

Îi ştia deci numele. Probabil îi pomenisem ceva de ea, deşi nu puteam să-mi amintesc ce anume. De altfel n-avea nici o importanţă. Era o mare uşurare ca, în fine, să ai pe cineva cu care să poţi sta de vorbă. Cu cine altcineva aş fi putut s-o fac ? Bunicul era mort iar Berit şi Barbro n-ar fi priceput nimic. Soltikoff ăsta era cam ciudat dar avea cel puţin răbdare să mă asculte. Şi i-am povestit. I-am povestit cam tot ce am scris pînă aici, iar el asculta, murmura din cînd în cînd vorbe de încurajare şi mă ajuta să-mi găsesc cuvintele de parcă ar mai fi auzit deja întreaga istorisire.

În răstimpuri se ştergea la ochi.

Cînd în cele din urmă am terminat, mă simţeam epuizat.

Soltikoff a oftat şi a rămas tăcut un timp. Din cînd în cînd îşi ştergea ochii cu batista. Lăcrima tot timpul, semn de bătrîneţe probabil, deşi altminteri se ţinea ţeapăn, ca un fost militar, ca un conte sau ceva de soiul ăsta.

— Da, spuse el în cele din urmă. Înţeleg destul de bine ce simţi. Mulţi au trecut prin ceea ce treci tu acum, deşi asta nu te poate consola, ştiu bine. Cînd mai aparţii şi unei generaţii care-şi imaginează istoria ca pe o rachetă cu trei trepte — feudalism, capitalism şi apoi, pang ! în orbita paradisului, unde timpul stă pe loc... Apoi, într-o dimineaţă vă treziţi avînd o viziune ciclică a istoriei, un bătrîn carusel cu aburi care abia-şi mai trage sufletul, slobozind mugete retorice de orgă, o veşnică revenire a monstrului cu vopseaua scorojită. Vulturi pleşuvi setoşi de sînge, balauri cu fălcile căscate, gata să te înghită, monştri,

o veșnică întoarcere a cortegiului de monștri, în vreme ce lumea adultă își gîfîie întruna retorica sa jalnică, mereu, mereu. Atunci îți vine să sari din carusel. Să abandonezi istoria. Să ieși din timp. Înțeleg foarte bine și nu vreau să judec pe nimeni. N-am de gînd să devin moralist. Un moralist ar putea spune : tu, cel puțin, ai o șansă să vîri o pîrghie între roțile mașinăriei. Tu, da ! Și cît de mulți nu o au ! Tu, la rîndul tău, poți răspunde : dă-le o șansă acestor neputincioși. Să simtă și ei, așa cum simt eu, că pîrghia se rupe ca un băț de chibrit, în timp ce caruselul se învîrte mai departe. Cred că am avut parte de cam multă istorie deodată, în timpul ultimei sute de ani. Nu-mi pot aminti ceva asemănător în vremuri mai vechi. Stoicismul, da, și pe vremea aceea era o veșnică vînzoleală. Istorie și oameni importanți cît vedeai cu ochii. Vise mesianice și lumi de apoi imaginare, în timp ce caruselul se învîrtea la fel ca înainte. Să te mai miri că oamenii doreau să se dea jos să se liniștească puțin. Dar îngrozitor este însă că acest gînd nu poate avea decît o consecință reală. Un singur sfîrșit verosimil. Iar sfîrșitul acesta vine oricum, în cel mai bun caz treptat, sau dintr-o dată dacă istoria aranjează lucrurile așa cum vrea ea. N-am nici o soluție în privința asta. Ai tu vreuna ?

Nu prea înțelegeam ce spunea și nu aveam nimic de zis. Nici nu părea să aștepte vreun răspuns. Ședea acolo, ca și pînă atunci, și-și ștergea ochii cu batista, brodată cu o monogramă cu coroană deasupra și mirosind a parfum.

— Ochii îmi cam dau bătaie de cap, spuse. În profesia mea trebuie să văd multe. Prea multă istorie și prea multe antichități. Da, în privința antichităților, am o anumită experiență, unică aș putea spune. Călătoresc mult, fac unele achiziții, livrez detailiștilor, mă aleg cu un mic comision și cîteodată cu ceva mai mult, ca să închid ochii. Trebuie și eu să trăiesc și, din păcate, chiar mult prea mult. Chestia asta cu Vera, însă, nu știu, probabil că s-ar putea aranja în vreun fel. Trebuie să stau să-mi odihnesc ochii puțin. Trebuie să-mi dai puțin timp.

Nu l-am zorit, n-am spus nici o vorbă. Stăteam absolut nemișcat și așteptam. El a izbucnit în rîs, a dat din cap și a zîmbit, amintindu-și parcă de ceva amuzant.

— A fost o adevărată plăcere să fiu rus și asta mai avea și unele avantaje. Mă simțeam parcă din nou adolescent. Atunci ești sensibil, violent, duios și cîteodată generos pînă la autodistrugere. Multă „atmosferă", incredibil de multă viață interioară. Senzații tari sau dacă nu, măcar vodcă tare. Cîteodată o dorință nestăpînită de a te revolta, deși tot timpul ești ținut în frîu de un tătic patriarhal. Și dependența asta de „batiușca" o porți cu tine în chiar numele tău : Stepanovici ! Da, pe tata îl chema Stepan iar eu sînt prin urmare Mihail Stepanovici Soltikoff. Sau Saltykov, sau cum îți place. Dacă e un nume cunoscut ? Am avut un nepot care era scriitor.

— N-am auzit de el.

— Păi cum să auzi, te cred și eu, nu știe mai nimeni de bietul Mișa în țara asta, mai ales cu cultura pe care ai primit-o tu și cei

de un leat cu tine. El a scris, evident, mult prea subtil pentru cei din generația voastră. Voi sînteți surzi de atîta zdrăngăneală, pufăială și trîmbițe pozitiviste ale caruselului. Nu mai puteți percepe decît două sunete foarte stridente : indignare și sentimentalism. Știți doar să urlați de furie și să vă plîngeți de milă. Ce poate însemna literatura dincolo de asta, nu ajungeți să aflați niciodată. Spălătura asta de vase au obrăznicia s o numească ceai ? Noroc că am propria mea băutură...

Scosese din ceașcă pliculețul de ceai, din care, ținut în lumina soarelui, părea să picure sînge. Și deodată m-am temut că va pierde firul și că va începe să vorbească de altceva decît de Vera. Am înțeles că trebuia să spun ceva.

— Dumneavoastră — tu vii deci din Rusia, am zis.

— Da, dar e mult de atunci. Locuiam pe Morskaia, îmi amintesc că m-am trezit într-o dimineață la începutul verii, era ca azi, și am simțit aromă de pîine coaptă, am auzit primele căruțe trecînd pe pavajul de piatră sau bîrne. Început de vară la Petersburg și întregul oraș mirosea atît de frumos : nu se simțea încă nici un iz de ciorbă de varză sau vodcă, doar briza dimineții, pîine abia scoasă din cuptor, și mirosul rustic de bălegar dinspre șosea... Spui că e nostalgie ?

Nu scosesem nici o vorbă, abia dacă reușisem să ascult tot ce spusese, dar Soltikoff avea ciudățenia asta, să pună în gura mea vorbe pe care nu le rostisem, răspunsuri și obiecțiuni pe care nu le făcusem, dar la care el se aștepta din partea mea.

— Nu nostalgie ci nenumărate amintiri, un întreg ierbar de amintiri, spuse el. Mai mult ciulini și urzici, dar și plante aromate, iar cîteodată vreo floare imaculată. Bineînțeles nu numai din Petersburg. Spuneai că ai un profesor ?

— Da.

— Și el ce zice de chestia asta cu ieșitul din timp ?

— El zice că e imposibil.

— Imposibil ? Hm, da și nu. Depinde ce înțelegi prin asta. În ce mă privește, nu mai am curajul unei păreri personale. Cît e ceasul ?

Își scoase ceasul de aur din buzunarul de la vestă, îl duse la ureche, apoi dădu din cap. Asta m-a făcut să mă gîndesc la bunicul și să-i simt lipsa, ca de obicei. Mi-a trecut prin minte că Soltikoff ăsta era puțin ramolit. Tot timpul pierdea firul.

— Cum se face că ați plecat din Rusia ?

— Eh, ca de obicei e vorba de multă istorie. Nu-mi amintesc chiar așa bine. La începutul anilor '20, am fost evacuat, împreună cu tatăl meu din Crimeea, o poveste lungă. Bunicul meu era chiar consilierul de stat Soltikoff și tatăl meu era căpitan la statul major cînd s-au întîmplat toate astea. Cam multe deodată.

— Revoluția ?

— Da. Parcă văd la ce te gîndești : emigranți, contrarevoluționari... Nu era chiar așa. Aveam un văr care se înhăitase cu Sternberg, dar în rest am fost în cea mai mare parte victimele unor vremuri care credeau în propriile lozinci și ideologii, credeau cu entuziasmul sălbatic al adolescentului. Adevărul-adevărat ! Nu exista

nici o șovăială. Oamenii pur și simplu mîncau istorie pe pîine și credeau cu toată convingerea că au reușit să oprească în loc caruselul și că împărăția paradisului, unde curg rîuri de lapte și miere, era în sfîrșit aproape. Da, erau timpuri nemaipomenite. Și zici că a dispărut în biserica Tensta ?

— Da.

— Povestește totul de la început.

I-am povestit. Soltikoff își ștergea ochii cu batista, își ducea ceasul la ureche, murmura și din cînd în cînd ridica mîna să mă oprească.

— Ai văzut o bătrînică ?

— Da.

— Cum arăta ?

I-am spus ce-mi aminteam. El dădea din cap și părea ciudat de descurajat. Oftă adînc.

— Da, n-o să fie ușor, spuse el în cele din urmă. Putem măcar să încercăm. Aici nu putea să rămînă, zici ? Nu, nu, biserica Tensta, da, știu. Cine era în realitate ? Vera, Vera, Vera, ce-ți poate spune un simplu nume ?

I-am spus tot ce mi-am putut aminti despre Vera, deși nu era cine știe ce. Părinții morți, o mătușă, necăsătorită, administrator de muzeu la Stockholm, pe care o întîlnisem doar o singură dată. Cît de puține lucruri imi povestise ! Fusesem atît de apropiați unul de altul cît pot fi doi oameni și totuși nu știam mai nimic despre ea. Nu aveam mare lucru de spus și aproape că mi se făcuse rușine.

— E tot ce știu.

— Nici nu e chiar așa de ușor de știut. Mă întreb dacă venea de foarte departe sau era un caz obișnuit : lucruri de-astea se întîmplă destul de des în vremurile noastre. Cum a fost ? Nu ți-a destăinuit niciodată vreun vis care să semene cu al tău — că vrea să plece adică ?

— Nu-mi amintesc așa ceva.

— Nu. Da, se întîmplă atît de des. Și caruselul se învîrtește. Monștrii și mîntuitorii, unul după altul. Odată am avut onoarea să îi slujesc ca apostol lui Isus Hristos, mîntuitorul nostru, cînd el s-a întrupat în Ivan Timofeevici Suslov, fiu adoptiv al lui Danilo Filipov, care în anul 1700 a murit de ciroză și cancer la stomac, deși după spusele lui ar fi fost însuși Sabaot. Da, de ce nu ? Chiar zei mai distinși decît ăștia doi și-au dat obștescul sfîrșit, după cum se știe, iar multora nu le știți nici măcar numele. În ce mă privește, i-am întîlnit pe cei mai mulți din ei deși, e clar, dacă ai văzut un mîntuitor, e ca și cum i-ai fi văzut pe toți. Singurul lucru care mă mîhnește e că nu am reușit să-l întîlnesc pe Isus întrupat în Andrei Selivanov, un om cu totul deosebit. Pe vremea aceea eram însă la răcoare, pentru participarea la revolta decembriștilor, un spectacol cam nereușit de altfel, deși avusesem cele mai bune intenții. Da, ne-ar lua prea mult timp să-ți povestesc...

— Nu înțeleg despre ce vorbiți.

O clipă am simțit că-mi venea să plîng. Totul era atît de descurajant. Mi se păruse că știa ceva despre Vera și că ar fi putut să mă ajute în vreun fel. Însă aici, la cofetărie, a bătut cîmpii tot timpul ca un om beat. Dăduse poate în mintea copiilor, deși în rest se ținea destul de bine. Uneori avea o înfățișare tinerească, alteori părea foarte bătrîn, în special cînd își ștergea ochii. De fapt nu semăna nici

un pic cu bunicul. În jurul bunicului era totdeauna liniște, el nu vorbea fără rost, iar cînd spunea ceva era totdeauna ceva important și înțelegeai despre ce era vorba.

Soltikoff se întinse peste masă și mă prinse de mînă. Avea ceva putere în degete, oricît ar fi fost de bătrîn.

— Nu pleca, spuse el. O să găsim cumva o soluție. Chestia asta cu Vera. Da, familia n-are cum să te ajute ?

— Nu.

— Dar profesorul tău ?

— Ce-i pasă lui de mine ?

— Deci nu-i pasă ? Nu. Deși s-ar cuveni poate să te înțeleagă. S-ar putea să fie derutat de limbajul tău.

— E de părere că scriu atît de prost.

— Ei, și ce-i cu asta ?

— Nu știu.

— Da, trebuie să încercăm, în orice caz, deși nu pot să-ți garantez nimic. Trebuie să te pregătești pentru clipe neplăcute. Nici măcar eu nu-ți pot prezice exact ce o să se întîmple, dar trebuie să fii gata de orice.

— Ce trebuie să fac ?

— Du-te la Stockholm și ne vom întîlni acolo, în fața Muzeului Național, la ora unu. Nu pot să-ți promit nimic. Numai să fii pregătit. Pentru moment e tot ce pot să-ți spun. Acum trebuie să pleci.

Cînd am ieșit din cofetărie stătea și se juca cu ceasul. Capacul de aur strălucea în soare.

Nu vreau să-l mai văd niciodată pe moșul ăsta, a fost primul meu gînd cînd am ieșit în stradă, în bătaia soarelui, pe Östra Ågatan.

Niciodată. Ori e prea bătrîn și sclerozat, ori încearcă să-și bată joc de mine și de întîmplarea cu Vera, și deci e oricum inutil. Niciodată.

Apoi mi-am adus aminte de bunicul. Să nu judeci niciodată un om, obișnuia să spună. Știm atît de puțin. Nu trebuie niciodată să judeci și să condamni.

În timp ce mergeam spre casă, prin cartierul studențesc, am încercat să gîndesc de bine despre Soltikoff. Era totuși un ins cu totul deosebit. Totdeauna era și puțin adevăr în spusele lui. Probail trecuse prin multe în viață.

El este de fapt singurul care a vorbit serios cu mine despre Vera.

Poate că ar fi bine, oricum, să fac cum spune el și să mă duc la Stockholm. Nu strică niciodată să încerci.

5

TREBUIE SĂ SPUN DIN CAPUL LOCULUI că bucata următoare, sau capitol, ca să zic așa, nu este de fapt scrisă de mine. Trebuie s-o spun de la început ca nu cumva cineva să creadă din greșeală că eu am scris cele ce urmează. Nu-i vorbă, am încercat și eu de cîteva ori, dar n-am prea fost mulțumit de ce-a ieșit și în cele din urmă m-am lăsat păgubaș. Am pus pe hîrtie faptele așa cum s-au întîmplat și i le-am trimis profesorului. El m-a sunat chiar a doua zi și m-a rugat să-i fac o vizită. N-am fost prea încîntat, deoarece el e totdeauna atît de stresat si nervos încît mă face și pe mine să-mi ies din fire, și într-un fel nu prea sîntem pe aceeași lungime de undă, ca să zic așa.

Stăteam în biroul lui și primul lucru pe care l-a spus a fost că acesta era „un material nemaipomenit de interesant". Apoi m-a poftit la cafea, care era cam tare pentru gustul meu și chifle cu scorțișoară. Am încercat să vorbim de altceva în timp ce ne beam cafeaua, dar el părea distrat și nu auzea ce-i spuneam. Dar cînd a început să-mi pună întrebări nu mai era deloc distrat. A trebuit ca părți lungi din povestirea mea să le înregistrez pe un magnetofon care era așezat pe podea, între vrafuri de

cărți. Tot timpul își lovea palmele de genunchi, rîdea și spunea : „dar ăsta e un material fantastic !" Nu prea înțeleg însă de ce rîdea.

M-a rugat apoi să-l las pe el să rescrie întregul capitol. Dar dacă e să spun adevărul, ceea ce a scris el e ceva cu totul nou. Nu prea știu dacă să mă bucur sau nu. Nu sînt de părere că se poate glumi cu așa ceva și cred că nu trebuie să încerci să explici ceea ce nu se poate explica, cel puțin deocamdată. Și dacă e să spun ce gîndesc cu adevărat despre profesorul meu / - - - - - /.

▪

E imposibil de stabilit cu precizie ziua în care Gunnar Emmanuel Eriksson a întreprins prima sa „călătorie", sau cum s-ar putea numi aceste întîmplări foarte bizare. După cum el însuși a încercat să sugereze în povestirea sa, începuse să aibă vădite perturbări de noțiunea timpului încă din perioada dispariției Verei. E limpede pentru oricine că pierderea unei fete de care el era în mod evident foarte atașat a contribuit la tulburările psihice constatate. Că această pierdere este prezentată într-o lumină aproape supranaturală este de înțeles și, într-un fel, chiar emoționant.

Întîlnirea cu „Soltikoff" trebuie să fi produs asupra lui Gunnar Emmanuel o mult mai puternică impresie decît o recunoaște el însuși în povestirea sa. S-a prezentat la locul convenit pentru întîlnire, în fața Muzeului Național, aproape cu două ore înainte de ora stabilită. Timpul de așteptare și l-a petrecut plimbîndu-se de-a lungul cheiului, pe Skeppsbron și prin fața aripii dinspre nord a Palatului, încît

putea să se convingă tot timpul, trăgînd cu coada ochiului, că misteriosul negustor de antichități nu se înființase încă la locul întîlnirii.

La unu fără cinci s-a dus la băncile din partea de vest a intrării muzeului, dar nu l-a văzut nicăieri pe cel așteptat. Cînd clopotul de la Sf. Iakob a bătut ora unu, își întoarse privirea către turnul bisericii și în aceeași clipă auzi vocea lui Soltikoff. Stătea pe a treia bancă de la intrare și lui Gunnar Emmanuel i s-a părut „căzut din cer". O explicație mai verosimilă ar fi bineînțeles, că el stătuse ascuns după un tufiș în parcul muzeului, pentru a-și face o intrare mai spectaculoasă. Acum stăteau împreună pe a treia bancă, unde n-au fost deranjați de nimeni în tot timpul convorbirii. Soltikoff purta ochelari de soare și era îmbrăcat ca în ajun. Pe genunchi ținea o ungă de hîrtie care conținea în mod vizibil, o sticlă nu prea mare. Acestea trebuie să se fi petrecut la sfîrșitul lunii mai sau la începutul lui iunie. După cum am menționat, Gunnar Emmanuel nu prea mai avea noțiunea timpului. În mintea lui s-au păstrat totuși imagini cu soare strălucitor, bărci albe legănate de valurile clipocind printre stîncile arhipelagului, țipete de pescăruși și alte elemente de recuzită clasică stockholmeză. Printre ele nu apărea însă nici o bătaie a ceasului de la biserica Sf. Jakob.

La început Soltikoff a fost foarte tăcut, părînd morocănos și iritat. Gunnar Emmanuel rămase cu impresia că ar fi fost mai bine să fi rămas acasă. Nu se simțea binevenit. Soltikoff își ștergea ochii cu batista, nervos și nefiresc de curios.

— Ți s-a mai întîmplat ceva de ieri pînă azi ?

— Nu, ce-ar fi putut să mi se întîmple ?

— Ceva neobișnuit. Ai mai văzut-o pe Vera ?

Nu, lui Gunnar Emmanuel nu i se întîmplase nimic neobișnuit și nu o văzuse pe Vera. Soltikoff oftă, își șterse ochii și rămase mult timp tăcut, după care îi comunică instrucțiunile : Gunnar Emmanuel trebuia să meargă singur în sala cu picturi de Rembrandt. Acolo trebuia să caute o ușă în perete situată între „Claudius Civilis" și „Bucătăreasa". Ușa era vopsită în aceeași culoare cu peretele, și prin urmare greu de descoperit, dar Soltikoff îi făcuse o descriere amănunțită. Gunnar Emmanuel urma să aștepte un moment prielnic, cel mai bine cînd sala era goală, și să deschidă ușa. Dacă s-ar fi dovedit că e vorba de un oficiu al femeii de serviciu — „poate c-ar fi fost mai bine așa" — trebuia să se întoarcă imediat la locul său pe bancă. Dacă spațiul din spatele ușii era gol, urma să intre, să închidă ușa după el și să acționeze „după cum cereau împrejurările".

Gunnar Emmanuel a declarat că a înțeles iar Soltikoff s-a cufundat într-o tăcere întreruptă de oftaturi, ca mai înainte. După care a început o foarte lungă și confuză dizertație despre Claudius Civilis, altminteri bogată în detalii și foarte erudită. Printre altele, a povestit că insurgentul batav, după încercarea sa nereușită de a băga un băț în roata „mașinăriei caruselului roman", a căzut în melancolie și în patima băuturii, în ciuda modului generos și nobil cu care l-au tratat romanii. Asta zic și eu mutație a personalității ! Diplomatul suplu și răbdător care era s-a transformat într-un cole-

ric bețiv și certăreț, care fie că își plictisea asistența cu speculații interminabile în legătură cu ceea ce „ar fi trebuit să facă“, fie că regreta însuși faptul de a fi intervenit într-o desfășurare inevitabilă a evenimentelor, care fuseseră hotărîte de soartă, sau pur și simplu izbucnea în crize de furie, tunînd și fulgerînd contra unor pretinși trădători. Devenise o grea povară pentru cei din jurul lui și povestirea lui Soltikoff părea să sugereze că el însuși aparținuse anturajului intim al batavului, la început prieteni loiali, apoi greu încercați de soartă.

După multe alte mistificări, printre care o tărășenie despre metodele de lucru și viața erotică a lui Rembrandt, conținînd cuvinte calde de apreciere la adresa celei care îi servise ca model pentru „Bucătăreasă“, Soltikoff recăzu în muțenie. Se aplecă în față și-și sprijini fruntea în palmă. Se auzi sirena unui vapor aflat departe-n larg, pe Strömmen. Un pescăruș veni în zbor și se așeză pe balustrada de piatră din fața celor doi. Își ridică aripile și-și șterse ciocul în pene. Totul în jur era încremenit.

În cel din urmă pescărușul se îndreptă cu o mișcare hotărîtă și se ridică într-o albă fîlfîire de aripi. Vaporul se pregătea să tragă la chei, escortat de un nor de păsări tînguitoare.

— Da, trebuie totuși să încercăm, spuse Soltikoff. Scoase o sticlă de Coca-Cola, făcu punga ghemotoc și o aruncă departe de el cu un gest de supărare.

— Măcar de-am avea cu ce s-o destupăm.

S-a întîmplat ca Gunnar Emmanuel să aibă la el un tirbușon, agățat în inelul cu chei de la curea. Soltikoff pretinse să deschidă el însuși sticla și reuși după cîteva încercări care nu dovedeau o prea mare familiaritate cu renumitul produs. Îl îndemnă pe Gunnar Emmanuel să bea. Tînărul refuză politicos, invocînd aversiunea pe care o avea față de gustul acestei băuturi. El prefera sirop de zmeură sau suc de portocale atunci cînd avea chef să se răcorească. În afară de asta nu se așteptase să stea pe o bancă și să bea Coca-Cola la această întîlnire, de la care el sperase cu totul altceva. Soltikoff făcu o criză de isterie.

— Bea, copil afurisit, altfel n-o s-o mai vezi niciodată, și pe Vera nici atît !

Gunnar Emmanuel își înmuie puțin buzele în lichid, dar Soltikoff îi pretinse să-l dea peste cap. Supus, bău pînă la ultima picătură din elixirul dulce și cafeniu. Soltikoff, cu sticla atîrnîndu-i între genunchi, recăzu în muțenia sa întreruptă de oftaturi. Pescărușul — dacă o fi fost același pescăruș — se întoarse la locul lui, își scutură aripile și își șterse ciocul. Se înălță apoi din nou într-un vîrtej de fîlfîituri cînd Soltikoff se ridică și se duse să arunce sticla într-un coș de gunoi din apropiere. Se întoarse la locul său, își șterse ochii și-și lăsă mîna pe brațul lui Gunnar.

— Acum trebuie să pleci, spuse el. Ține minte : să nu te miri ! Se întoarse și își încrucișă brațele, comportîndu-se ca un străin.

Gunnar Emmanuel a procedat așa cum i se spusese. S-a dus la intrarea în muzeu, a plătit taxa de intrare și a început să urce scările. Mai vizitase muzeul, împreună cu Vera, dar părea să nu-și amintească de existența liftului. Din cauza încordării și a treptelor abrupte, inima începu să-i bată cu putere.

În sala cu pînze de Rembrandt se afla o clasă de copii gălăgioși, în majoritate fete, condusă de o tînără profesoară îmbrăcată în blugi și o scurtă neagră cu o insignă roșie la guler. Gunnar Emmanuel observă că avea cozi lungi și blonde, ceea ce i se păru „neobișnuit în vremurile noastre". Interpretarea politică dată de profesoară vieții lui Claudius Civis îi păru pînă și lui Gunnar Emmanuel mai curînd pedagogică decît corectă din punct de vedere istoric. Cu zarvă mare și hărmălaie clasa de copii părăsi în cel din urmă sala. Gunnar Emmanuel rămase singur.

Mai întîi se apropie și-l privi pe eroul cu un ochi lipsă. Nu avu nici o revelație de natură estetică, dar simți dintr-o dată convingerea fermă că toate încercările sale n-aveau nici un rost. Se întrebă dacă nu este cumva obiectul unei glume sarcastice. O clipă se gîndi să părăsească muzeul, fără a-i da de știre lui Soltikoff, și să plece singur înapoi la Uppsala cu „bătrîna lui broscuță". Sub imperiul acestei stări sufletești apăsătoare se apropie de „Bucătăreasă" și încercă o emoție violentă. I se păru că din tablou îl privea Vera.

Nu era o asemănare perfectă, nici vorbă de așa ceva. Deși avea aceeași față lată, părul și pielea Verei erau mai închise la culoare. Apoi ea era „destul de solidă, dacă se poate spune așa despre fete". Poate că ceea ce i se păruse că recunoaște era doar o aură de afecțiune delicată și căldură feminină.

Ceea ce simți îl convinse însă că trebuia să ducă la bun sfîrșit ceea ce-și pusese în gînd. Căută de-a lungul peretelui și găsi ușa, care nu avea clanță, dar se putea deschide cu ajutorul unui inel de alamă vopsit în alb. Gunnar Emmanuel întoarse capul. Sala era goală. Trase de inel, deschise și păși înăuntru. Ușa se închise singură după el.

Un oficiu sau ce anume era, asta nu mai avea cum să știe, deoarece în încăpere, de ale cărei dimensiuni nu-și putea da seama, era o beznă deplină. Era mică ? Nu simțea în jur nici un perete, nici măcar ușa care se închisese în spatele lui. Era mare ? N-a mai aflat niciodată, pentru că acum a izbucnit lumina.

Nu că s-ar fi aprins vreun bec sau ceva de felul ăsta ; se poate spune mai curînd că în cameră crescuse un perete de lumină, un paravan sau un disc de lumină, palpabil și real ca o lentilă uriașă. I se părea că putea să-l atingă, dar în clipa în care a întins mîna a fost prins de o forță uriașă și proiectat prin discul de lumină cu o iuțeală incredibilă. Trecu prin lumină ca un proiectil printr-un perete, iar pe cealaltă parte se regăsi în întuneric. Mai simțea că e frig și umezeală, o ploaie deasă și rece care îi intra în ochi și-l orbea. Bîjbîind, dădu cu mîna de o fîșie de pînză, pe care ridicînd-o păși într-un spațiu luminat și călduros.

Se afla într-un cort uriaș de pînză galben-roșiatică luminat de lămpi cu ulei și candele din fier forjat. Podeaua era acoperită de covoare pestrițe și de-a lungul pereților cortului stăteau sipete din lemn de cedru. De o stinghie atîrna un scut rotund, pe care era pictat un leu sub un palmier. Mirosea a parfum și mirodenii, „ca un fel de vin fiert".

În mijlocul cortului stătea un bărbat voinic de vreo treizeci de ani, complet gol. Era uns

cu ulei, pe care doi negri cu pielea lucioasă îl răzuiau cu niște instrumente ce semănau cu niște mici mistrii din aramă.

Era un bărbat vînjos și păros, la fel ca Gunnar Emmanuel, și avea o barbă scurtă și cîrlionțată. Ai fi zis că-i arab. Cel mai izbitor în înfățișarea sa era unul din ochi, inflamat și aproape închis, ca o crăpătură roșie. Din ochi îi picurau puroi și lacrimi, pe care din cînd în cînd și le scutura cu o mișcare bruscă a capului.

— A, iată-l pe Kyrnos, spuse el. Intră. Sînt gata îndată.

Se lăsă frecat cu un ștergar alb de lînă și se înfășură cu o mantie, înainte de a se tolăni pe o stivă de covoare.

— Vino, Kyrnos, spuse el. Nu am chef să ascult vreun cîntec în seara asta. Vino și șezi la picioarele mele.

Kyrnos puse deoparte lira, își strînse mantia și se ghemui la picioarele stăpînului. Urma să cînte sau să asculte monologurile stăpînului său și aștepta docil porunca.

Suveranul scutură din cap și își frecă ochiul bolnav cu dosul mîinii. Afară se auzeau strigătele unor muribunzi.

— Șaptezeci de gali sînt crucificați, spuse suveranul și-și scutură capul. Măcar de-ar sluji la ceva. Bag și eu bețe în roate pe cît mă duc puterile, dar blestematul lor car triumfal își continuă totuși cursa. Știam asta de la început dar, oricum, n-avea nici o importanță. Rolul trebuie jucat pînă la capăt, chiar dacă știi sfîrșitul. Bucură-te, băiatul meu, tu, care trebuie numai să reciți tragediile și nu să joci tu însuți pe scenă. Locul spectatorului e cel mai

bun, dacă tot nu poți s-o ștergi din teatrul ăsta mizerabil...

Își scutură lacrimile și se înfășură și mai strîns cu mantia. În cort se simțea un miros pătrunzător de mirodenii. Afară, în beznă, nenorociții scoteau strigăte jalnice.

— Nu cred că astă seară am poftă să aud lirică grecească. Mai curînd ceva de acasă, din patrie. Cronica lui Hanno despre Dido sau cîteva din cîntecele lui, „Odihna în oază“ poate nu prea știu... M-am gîndit la asta azi dimineață. Dacă iese cum vor ei, Fabius, Marcellus și vipera aia de Cornelius, puștiul, n-o să mai rămînă nimic din poemele lui Hanno. Hanno „Limbă de Aur“, uriaș ca Homer, dulce ca Safo ! Iată cum această comoară poate fi totuși spulberată ca slovele scrise pe apă. Dar roata istoriei a zdrobit poate și maeștri mai mari ca el. Timpul vrea să se răzbune ! Numai la sunetul lirei și în brațele dragostei simțim că timpul rămîne pe loc, că roata stă nemișcată. Timpul are însă totdeauna ultimul cuvînt, și acest cuvînt este Tăcerea...

Recăzu pe gînduri. În cort mirosea a lemn de cedru și mirodenii. Afară se auzeau vaietele galilor muribunzi.

Suveranul tresări, îl privi pe Kyrnos cu ochiul sănătos și încercă să surîdă cu blîndețe.

— Curînd voi rămîne cu un singur ochi ca Polyfem, dar să sperăm că nu la fel de hidos. Tu ce părere ai, Kyrnos ? Hai, vino mai aproape !

Kyrnos se ridică și-și strînse mai tare mantia într-un gest involuntar de pudoare feminină. În trupul fragil de adolescent al sclavu-

lui grec se afla un fel de sîmbure, un miez de lemn tare care se numea Gunnar Emmanuel Eriksson, și tocmai acesta începuse să tremure de repulsie și indignare. În bolboroseala sa ininteligibilă se deslușea doar o expresie din Hälsingland, conținînd vorbe foarte necuviincioase. Ochiul sănătos al suveranului se deschise larg de uimire.

Kyrnos se înfășura mai strîns cu mantia și se năpusti afară din cort. Poticnindu-se, făcu cîțiva pași în ploaie și întuneric printre oleandri, înainte de a fi proiectat prin discul luminos și a se întoarce din întuneric în lumina solară a prezentului.

Kyrnos dispăru în istorie iar Gunnar Emmanuel ieși din oficiu regăsindu-se în Muzeul Național. Sala era pustie.

Aici s-ar cuveni o explicație. Gunnar Emmanuel nu știa unde anume ajunsese, nici unde revenise. Nu-și mai știa nici propriul nume. Își pierduse memoria și ieșea din oficiu ca un nou născut din pîntecele mamei. Nu-și aminti nimic cînd văzu „Bucătăreasa", simțind doar o nelămurită părere de rău.

Avea un sentiment de claustrare și simțea o greutate în respirație. Ca un copil în pîntecul mamei, dorea să iasă afară, la lumină. De aceea se simțea atras de soarele care năvălea în hol și porni în jos pe scară.

Se izbi de un grup de școlari care se îndrepta spre sala colecțiilor, condus de o tînără profesoară îmbrăcată în blugi și o scurtă neagră cu o insignă roșie pe guler. Își purta părul blond strîns în cozi lungi, puțin obișnuite în zilele noastre.

Cordonul ombilical se rupse și Gunnar Emmanuel ieși din muzeu. Rămase o clipă în loc, nehotărît. În el era acum un vid complet sau aproape complet. Văzu oameni umblînd pe chei și deveni oarecum vag conștient de relația simplă a mișcării „întîi sînt aici, apoi sînt acolo". Văzu Palatul Regal și își aminti oarecum neclar întinderea lui, împărțirea pe săli, lungimea, lățimea și înălțimea dar nu avea nici cea mai vagă idee în legătură cu funcția lui. Sau cu propriile lui cuvinte : „Nu puteam să gîndesc „casă" și nu puteam să gîndesc că ea servește pentru adăpostirea oamenilor și lucrurilor înăuntrul ei". Se pare că înțelesese de la început că aceste ființe mișcătoare de pe chei puteau fi „una" sau „multe" și că atunci cînd se adunau la un loc mai mult de „una" se ajungea la noțiunea pe care el o numea „multe".

Poate din instinct îi urmă pe cei care ieșeau din muzeu. Ce anume l-a făcut să se oprească în fața lui Soltikoff, n-am reușit să descopăr.

Soltikoff stătea pe bancă și ținea o sticlă goală de Coca-Cola pe genunchi. Un vapor trăgea la chei, escortat de un nor de păsări. Gunnar Emmanuel trecu prin spatele băncii și se așeză pe același loc de mai înainte. Soltikoff nu păru să observe nimic. Amîndoi rămaseră neclintiți. Un pescăruș vezni în zbor și se așeză pe balustrada de piatră din fața lor. Pasărea își desfăcu aripile și-și șterse ciocul de pene. Se înălță apoi într-un vîrtej de fîlfîiri, cînd Soltikoff se ridică și se duse să arunce sticla la un coș de gunoi din apropiere. Apoi se întoarse la locul lui, își șterse ochii și-și puse mîna pe brațul lui Gunnar.

— Acum trebuie să pleci, spuse el. Ai grijă : să nu te miri !

Își încrucișă brațele și își întoarse privirea.

Gunnar Emmanuel rămase pe locul său. Auzise sunetele ieșind din gura lui Soltikoff dar nu înțelesese nimic. Scurta atingere a acestuia îi insuflase, totuși, o anumită liniște. Rămase la locul lui, ca mai înainte.

În cele din urmă bătrînul se răsuci și îl privi pe Gunnar, întrebător și puțin îmbufnat. În fine, se însenină și-și duse mîna la frunte.

— Da, bineînțeles, spuse el. Ce prost sînt. S-a și întors !

Ca un doctor care cercetează un pacient, ridică fața tînărului între palmele sale și-i examină ochii cu o atenție îndurerată. Își scosese ochelarii de soare, fără să țină seama de lumina orbitoare. Ochii lui foarte obosiți, cu pleoapele umflate, îi lăcrimau din abundență.

— A mers așa cum trebuia ? Ai întîlnit-o pe Vera ?

Nici un răspuns. Gunnar zîmbi la auzul vorbelor lui, dar ochii îi rămaseră goi, lipsiți de expresie. Soltikoff îi dădu drumul, își împreună mîinile și se văită cu voce tare.

— Am zbîrcit-o ! strigă el. A fost poate alt tablou ? Sau oi fi spus ceva greșit ? Ce porcărie... Și ageamiu cum ești, ți-ai mai pierdut și memoria. Asta mai lipsea ! Poți să vorbești ? Nu poți vorbi, măi dulăule, cățelul meu mare și bun ? Nu, nici asta. Vai, vai... mi se rupe inima...

Soltikoff își șterse ochii, oftă adînc și-și luă protejatul de mînă, după care își începu anevoioasa muncă.

— Spune „mama“, spuse el. Spune „ma-ma“

Stockholmezi grăbiți treceau pe lîngă ei. Cîte unul se oprea o clipă, curios să vadă această perversiune de ultimă oră care pare-se că erupsese în capitala asta roasă de vicii. Un domn în vîrstă, bine îmbrăcat, stătea pe o bancă și ținea de mînă un tînăr voinic în blugi, poate un arierat. Fața lui lătăreață era slutită de efortul pe care-l făcea ascultîndu-l pe bărbatul cel vîrstnic.

— Spune „mama“, îl implora Mihail Soltikoff. Spune „mama“.

— Ma-ma, îngăimă Gunnar Emmanuel Eriksson.

6

SE CUVINE PRECIZAT CHIAR DE LA ÎNCEPUT că următorul capitol e scris de „profesor“, nu de Gunnar Emmanuel Eriksson, dacă asta nu reiese cumva chiar din stil și, în general, din modul exprimării. Din motive ușor de înțeles, relatarea lui Gunnar Emmanuel despre această perioadă de adaptare este extrem de confuză, putînd fi folosită doar ca material brut.

Se mai cuvine menționat de la început că Gunnar Emmanuel nu a trebuit să parcurgă același anevoios proces de acumulare a cunoștințelor, ca oricare nou născut. Psihicul lui nu era o foaie nescrisă, părea să posede unele idei „înnăscute“, memoria i-a revenit treptat, iar vorbirea i s-a reactivat spontan. Soltikoff dădu următoarea prognoză optimistă „Vei vedea că o să ți se refacă, precum un fund de șopîrlă !“

Expresia cu fundul de șopîrlă era, desigur, de neînțeles pentru Gunnar Emmanuel, care încercă o ușoară — deși nelămurită — senzație erotică. Privi cu interes la o blondină planturoasă, cu ochi bovini, care trecu pe lîngă ei legănîndu-și șoldurile. Din motive lesne de bănuit, aceasta îl privi galeș pe tînărul nostru cel voinic, întruchipare a tinereții și sănătății. Interesul lui Gunnar Emmanuel sporea.

— Ce e asta ? întrebă el, însetat de cunoaștere.

— O gîscă, răspunse Soltikoff țîfnos, dat fiind că el voia să vorbească despre lucruri mai importante.

— Dă-mi atunci o gîscă să mă joc cu ea, îl rugă Gunnar Emmanuel.

— O să ai timp destul să te joci cu gîștele, spuse Soltikoff. Acum trebuie să învățăm abecedarul. Acolo e Palatul.

— Ce-i aia ?

— Palatul este o casă, iar o casă este o construcție ridicată în scopul de a adăposti oameni și cele necesare traiului. În această casă specială locuiește Majestatea Sa Regele, Șeful Statului Suedez.

— Ce face el ?

— Nu face și nu are voie să facă nimic. Faptul că nu face nimic provoacă furia poporului, interpretată și exprimată de ziariști, dar dacă din greșeală ar face totuși ceva, asta ar stîrni de asemenea furia poporului, interpretată și exprimată în același fel.

— Și atunci regele se supără ?

— S-ar putea, dar despre asta nu știm nimic, deoarece regele nu are voie să-și manifeste furia și nici nu poate și n-are voie să exercite represalii contra celor care scriu în ziare. De aceea este neprimejdios, onorabil și profitabil să exprimi în ziare indignarea poporului contra puterii regale neputincioase.

— Ce știu ziariștii despre furia poporului ?

— Bineînțeles că nu știu nimic, deoarece ei nu au nici un fel de legătură cu poporul iar poporul evită cu grijă să citească ceea ce scriu ei. Poporul nu este deloc mînios, ci înconjoară

casa regală cu aceeași dragoste pe care ar avea-o pentru un vechi dulap cu păpuși, un obiect cu valoare sentimentală. Dar acum, destul cu asta.

— În casa asta nu vreau să fiu rege.

— Nici nu-i de mirare, Gunnar Emmanuel, și unde mai pui că în curînd casa va avea probabil un nou locatar, un bărbat robust cu o voce tunătoare, un bun vorbitor care adesea stă pe balconul acela și debitează entuziaste discursuri festive, pe scurt, o persoană care s-ar putea să stîrnească mînia poporului, dar despre care se spun cele mai frumoase cuvinte în toate ziarele noastre. N-ai vrea să fii atît de amabil și să asculți ce spun și să nu te mai hlizești la gîștele care dau din fund pe lîngă noi ? Unele din ele s-ar putea să ți-o ia în nume de rău.

Gunnar Emmanuel roși și încercă să-și justifice comportarea arătînd spre un puști care trecu țopăind pe lîngă ei cu o mașină de jucărie în brațe.

— Ce-i asta ?

— Asta este un copil, un om mic care într-o bună zi va fi mare ca tine, deși tu deocamdată ești și copil și om mare în același timp.

— Un copil, spuse Gunnar Emmanuel și-și aminti o judecată apriorică sintetică adusă cu el din întuneric. Un copil, mulți oameni mari. Mulți, mulți oameni mari !

— Așa da, acum faci o observație corectă, care te onorează atît pe tine cît și pe profesorul tău. E adevărat, nu sînt prea mulți copii în Suedia și din an în an devin tot mai puțini.

Ca să naști și să crești copii e nevoie de dragoste și de trudă, iar suedezii sînt doar niște copii mari, care vor dragostea pentru ei înșiși și nu vor deloc să se trudească. Nu poți pretinde de la niște copii să aducă pe lume copii. Copiii care totuși vin pe lume din greșeală, sau dintr-o copilărească dorință de a avea păpuși însuflețite, sînt cei mai demni de milă dintre toți copiii acestei nefericite țări numită Suedia.

— Ce e Suedia ?

— O țară în Europa de nord, populată de opt milioane de copii nefericiți, guvernați despotic de un număr indeterminabil de tați vitregi, dintre care cîtiva, cei mai puțin însemnați, poartă numele de „guvern“. Poporul suedez se bucură de dreptul teoretic de a schimba din cînd în cînd guvernul. Un astfel de nou guvern a fost instaurat cu un an și jumătate în urmă.

— Ce a însemnat asta ?

— O diferență considerabilă. Membrii noului guvern purtau favoriți, în timp ce membrii vechiului guvern erau complet bărbieriți. Acești favoriți erau numiți de unii „o victorie a democrației“, de alții „victoria reacțiunii“ în funcție de punctul de vedere al fiecăruia. În rest, n-au mai avut loc schimbări importante.

— Dar acești copii nu doresc vreo schimbare ?

— Probabil că nu. Totdeauna au fost lipsiți de putere și dirijați de sus, au fost, sînt și vor rămîne totdeauna așa. Nu sînt nemulțumiți de cei care dețin puterea, atît timp cît aceștia nu arată în mod deschis că se bucură de avanta-

jele puterii : onoare, bogăţie, desfătare şi voiaje în străinătate în condiţii de lux. Aşa ceva provoacă mînia poporului şi nu faptul că i-a fost luată puterea. E timpul însă să mergem la gară. Presupun că ai venit pînă aici cu bătrîna ta broscuţă, dar să te reînvăţ să conduci maşina depăşeşte, din păcate, capacităţile mele pedagogice. Acum să mergem, şi fereşte-te de maşini. Da, ma-şini, fiinţe metalice pe patru roţi, care folosesc hrană lichidă, produc gaze rău mirositoare şi au o ucigaşă viteză de înaintare.

Nepotrivita pereche se îndreptă spre Operă şi apoi spre piaţa Gustav Adolf, discutînd peripatetic. Soltikoff încercă să facă o prezentare a funcţiilor sociale şi estetice ale Teatrului Liric, dar trebui curînd să se lase păgubaş. Zăboviră îndelung în faţa statuii regelui-erou şi discutară diferenţa dintre regii din trecut şi cei actuali. Lui Soltikoff i se înfundă de-această dată, neputînd să explice de ce Leul Nordic nu purta nici favoriţi şi nu era nici complet bărbierit, ceea ce, evident, îi provoacă lui Gunnar Emmanuel mari dificultăţi de înţelegere. Procesul intensiv de acumulare a cunoştinţelor îl sleiseră de puteri. Soltikoff găsi de cuviinţă că e mai bine să păstreze tăcere în timp ce străbăteau Drottninggatan. Gunnar Emmanuel se oprea din cînd în cînd şi privea cu ochii săi albaştri şi mari la cîte o fată, iar Soltikoff îl trăgea de braţ.

— Încearcă să te stăpîneşti puţin. Văd că înclinaţiile tale naturale de ţăran din Hälsingland s-au menţinut uimitor de pronunţate. Să vedem acum dacă asta ar putea să-ţi trezească unele amintiri.

Se opriseră în faţa vitrinei unei galerii de artă, cu tablouri care înfăţişau case mici şi roşii, situate pe malul lacului sau la marginea pădurii, sau chiar în ambele locuri deodată, tablouri ce nu încercau să-şi ascundă comercialismul decît prin oarecare fals naivism ca alibi artistic. Gunnar Emmanuel păru de-a dreptul fascinat. Ochii i se umplură de lacrimi.

— Ce e asta ?

— Asta se numeşte pornografie, deşi face apel mai mult la nostalgie şi la glandele lacrimale decît la alte organe de secreţie. Plîngi, sau mi se pare ? Eşti deci pe cale să-ţi recapeţi reflexele tale strămoşeşti tipic suedeze. Cu toate astea, marea ceată de copii suedezi au fost strămutaţi într-un timp foarte scurt dintr-o societate agrară — nu-mi cere să-ţi explic ce-nseamnă asta — într-o societate tehnologică tipic urbană care le provoacă acestor ţărani urbanizaţi cele mai adînci sentimente de disconfort şi înstrăinare. De aceea li se face dor de siguranţa şi simplitatea simbolizate de aceste colibe roşcate la marginea unei păduri de mesteceni. Asta e arta care îi merge la suflet poporului suedez. Orice altfel de artă provoacă dispreţ şi silă. Dar să mergem mai departe. Asta este o librărie. Ce-i aia ? Un loc unde ţi se pune la dispoziţie pornografie pe hîrtie mîzgălită cu cerneală tipografică. Cele mai populare creaţii ne înfăţişează ziua plină de trudă a ţăranilor de demult, cu cît mai trudnică, cu atît mai bine. Acest gen de pornografie stimulează pofta şi dorul suedezilor de o existenţă simplă şi sigură, de unde putem trage concluzia că acum se simt în nesi-

guranță și duc existența pe care o găsesc incredibil de complicată. Siguranță, siguranță și iar siguranță sînt marile lozinci ale acestei societăți care în mod evident pare la fel de nesigură și înspăimîntătoare ca un coșmar acestor copii care se tem de întuneric. Văd însă că nu prea asculți ce spun.

Nu, lui Gunnar Emmanuel îi venea greu să se concentreze și să asculte. Tablourile rustice din vitrina galeriilor de artă îi stimulaseră fantezia. Simțăminte duioase îi înotau prin suflet asemenea unor monștri marini într-o lagună caldă și ochii i se umpleau de lacrimi declanșate de un dor inconștient de ținuturile natale din Hälsingland. Lui Soltikoff îi sări îndată țandăra.

— Ce-i cu tine, ai redevenit copil ? Spune mama.

— Mama, Berit... Mama voiam să zic...

— Spune : paralelipiped ! Spune : comitet constituțional !

— Comitet constituțional. Paraleli... Ce e comitetul constituțional ?

— Așa da, totul e în ordine. Vorbești ca un om întreg. Constituție... Ce coincidență ciudată. Tocmai am ajuns la clădirea parlamentului.

Gunnar Emmanuel își repetă automat întrebarea și Soltikoff se strădui din răsputeri să-i explice cum era cu democrația parlamentară în general și despre parlamentul suedez în special. Gunnar Emmanuel asculta distrat. Era o adevărată forfotă de femei tinere și frumoase în jurul democrației parlamentare iar acestea îi aruncau priviri umede și cîteodată îi șopteau propuneri în legătură cu un contact fizic mai apropiat, pe care el ar fi fost foarte

bucuros să-l încerce. Știa acum că aceste ființe nu erau gîște, ci fete, dar n-ar fi avut nimic împotrivă să se joace și cu o fată. Se trezi însă din visare cînd ajunseră la piața Sergel și, privind în jos, văzu bețivii și narcomanii foindu-se ca un gigantic șarpe boa.

— Dar asta ce e ?

— Asta ? Cetățeni suedezi care încearcă să-și vindece cu mijloace chimice sentimentele de nesiguranță, teamă și înstrăinare pe care le încearcă în cel mai bun dintre toate statele prospere care s-ar putea imagina. Îmi pot aminti de niște activități asemănătoare pe vremea cînd Roma era amenințată de hoardele germanice, dar era vorba de stări de lucruri trecătoare, iar acum, după cîte știu, în fața porților Stockholmului nu stau nici un fel de turiști vest-germani nutrind gînduri ucigașe. Copiii mici sug din biberoane sau beau Pepsi-Cola ; acești copii mari și nefericiți în schimb... E foarte curios. N-am mai întîlnit nicăieri ceva de felul ăsta, deși am văzut multe la viața mea.

— Dar ce se întîmplă cu toți ăștia ?

— Mor, firește. Unii or să moară chiar azi, alții mîine sau înainte de vreme, toți vor rămîne infirmi pe viață, chiar dacă în sens biologic vor continua totuși „să trăiască mai departe". Și acești nefericiți constituie doar o mică parte din cei condamnați...

— Și chiar aici, în fața paralelipi... paralelipipedului constituțional...

— În fața parlamentului, da. E foarte pedagogic.

— Dar parlamentul nu face nimic în legătură cu asta ?

— Nu, în parlament se discută despre rabarbă.

— Ce-i aia ?

— Rabarbă, *rheum raponticum,* este o plantă care crește în bătătură din ale cărei tulpini se poate fierbe o supă gustoasă și sănătoasă, binefăcătoare pentru cei care, spre deosebire de mine, nu suferă de piatră la rinichi moștenită din vesela perioadă a anilor 1700. Această supă este acceptată și de parlament, deși cam anevoie, deoarece nu este impozabilă. Din rabarbă se poate, însă, fierbe și un suc, căruia adăugîndu-i-se drojdie de bere obișnuită devine vin de rabarbă, o băutură gustoasă care produce o ușoară stare de bună dispoziție. Această folosire abuzivă a plantei respective a provocat furia legiuitorilor și acum se încearcă instituirea importantei legi a rabarbei, care va face ca deținerea de rabarbă să devină infracțională, fiind pedepsită cu confiscarea averii, muncă forțată timp de maximum zece ani și pierderea drepturilor cetățenești. Nu-mi pot aminti dacă lupta contra rabarbei e condusă de cei cu favoriți sau de cei complet bărbieriți și asta nici nu are prea mare importanță, întrucît ura sfîntă împotriva rabarbelor stă mai presus de diversele ideologii, fiind comună tuturor partidelor politice.

— De asta se țin ei, în timp ce oamenii o duc așa cum o duc în piața aia ?

— Da, prietene. Este ceea ce se numește ordine prioritară.

— Dar nu ajung de rîsul lumii ?

— Așa s-ar putea crede, dar poporul suedez și-a pierdut demult capacitatea de a rîde sau de a se mira de nebuniile celor care dețin puterea, iar de-ar fi să încerci să-i faci pe suedezi conștienți de aceste nebunii, ar trebui să țipi ca din gură de șarpe, încît să-i doară urechile. Un astfel de strigăt se numește satiră și provoacă furia poporului suedez — contra celor care strigă, adică, nu contra celor care comit nebunii în virtutea puterii, căci dreptul politicienilor suedezi de a comite nebunii este mai incontestabil decît cel al vechilor hidalgos spanioli de a practica *jus primae noctis.* Apropos de asemenea practici, ce-ar fi să-ți ții mîinile acasă și să nu le mai tot pipăi pe nimfele din jur, fiindcă s-ar putea dovedi o distracție cam costisitoare pînă la urmă.

— Ele spun doar că vor să fie împreună cu mine și... Da... Nu prea știu cum să...

— Bine că nu-ți găsești cuvintele. Ei, mica plăcere s-ar putea s-o plătești scump acum și în viitor. Asta e prostituție.

— Ce-i asta ?

— Prostituția este o ocupație suedeză foarte răspîndită, dacă nu ocupația mamei Svea*, poate ocupația fetelor ei, producînd venituri care îi fac pe funcționarii de la fisc să nu poată dormi nopțile. Prostituția era considerată înainte un produs al sărăciei din societatea capitalistă. Azi, cînd Suedia nu mai e săracă iar capitalismul e pe ducă, prostituția este totuși mai răspîndită ca niciodată, lucru de-a dreptul inexplicabil. Cîțiva ziariști afirmă cu impertinență că prostituția e bună, dar punctul de vedere respectiv nu are, ca de obicei, mai nimic de-a face cu aprecierile po-

* Mama Svea — denumire dată Suediei de către suedezi.

porului suedez. Destul cu asta, e pur și simplu o ramură economică, nemaipomenit de bănoasă pentru cei angajați în ea.

— Bani, spuse Gunnar Emmanuel cu ochii măriți. Fetele astea vor bani ca să facă toate lucrurile acelea plăcute cu mine ?

— Bineînțeles.

— Nu e normal, într-un fel, spuse Gunnar Emmanuel bălăbănind din cap. Nu e normal.

— Ești un ins primitiv dar nobil, cu instincte sănătoase și e o onoare pentru mie să-ți fiu profesor. Dar la ce te holbezi așa ?

Gunnar Emmanuel era o adevărată imagine a groazei și mirării. Fixa cu ochii cît cepele o brunetă care se mișca printre ceilalți condamnați din piață, o fată în blugi și un tricou alb imprimat cu portretul lui Mozart, zîmbind la mișcările pe care le făcea pieptul ei. Fata striga ceva cu o voce stridentă, părea agitată și nervoasă.

— De ce o privești așa ? E o fată destul de drăguță, dar în afară de asta nimic deosebit, poate doar un aer de abstinență. Ar fi oare posibil să fie... Îți amintește de cineva cunoscut ?

— Da...

— De cine ?

— Nu-mi amintesc...

— Ei, poate că-i mai bine așa. S-ar putea să fie prea mult dintr-o dată, pentru prima ta zi de viață. Hai la tren.

Soltikoff mergea trăgîndu-l după el pe îndărătnicul elev, care îi păru atît de distrat încît consideră că e nevoie de o lecție de recapitulare în curtea bisericii Klara.

— Spune : mama ! Mama ! Comitet constituțional ! Ce sînt suedezii ? O mulțime de omuleți. Ce e parlamentul Suediei ? O mulțime de oameni mari și nebuni care pri-o-ri-tea-ză. Și nici nu le plac rabarbele. Corect ! Ce sînt rabarbele. Sînt ceea ce nu le place lor. Bine ! Mă onorezi, băiatul meu. Dealtfel, aici e îngropat Bellman... *

— Cine e ăsta ?

— Cum naiba poți fi atît de incult și neciopIit încît să nu fi auzit de Bellman ?

Soltikoff își șterse lacrimile de furie, după care începu să povestească despre Bellman și despre perioada aventuroasă pe care el o petrecuse alături de marele poet. Ca încheiere cîntă „Karon sună din trîmbiță". Avea o voce frumoasă de bariton și cînta foarte bine. Trecătorii se opreau să asculte și-și arătau aprecierea pentru arta sa dîndu-i de pomană, care se ridică în cele din urmă la suma de șase coroane și șaptezeci și cinci de ore. Soltikoff se simți chiar tentat să le ofere cîteva numere suplimentare.

— Norocoși mai sînt cei dăruiți cu har, spuse un bețiv lipsit de talent de pe banca alăturată, după care îi propuse în mod deschis să-i dea o mînă de ajutor.

— „Ah, moartea e un urs fioros", cîntă Soltikoff cu vocea sa frumoasă de bariton.

* Bellman, Carl Michael (1740—1795) — cîntăreț al delectărilor bahice, al bucuriilor de o clipă și al iubirilor trecătoare, poet și menestrel baroc de tavernă, celebru în lumea interlopă a Stockholm-ului de acum două veacuri. De o originalitate prozodică surprinzătoare și de o autenticitate lirică incontestabilă, baladele lui Bellman dețin un loc aparte în patrimoniul poeziei suedeze.

Gunnar Emmanuel nu ascultase. El resimțea încă amărăciunea care-l cuprinsese pe Drottninggatan, o durere nelămurită, fără motiv. Soltikoff deveni în cele din urmă atent la starea lui, își strînse banii primiți ca apreciere a talentului său de cîntăreț și-și smuci elevul de braț.

— Hai, destul cu asta, pregătirea generală ți s-a îmbunătățit, acum cînd știi cîte ceva despre Bellman. Să mergem, să nu pierdem trenul. Ia caută-te prin haine, poate găsești ceva bani.

Gunnar Emmanuel își cercetă, stîngaci, buzunarele.

— N-am găsit nimic...

— O batistă și o cutie de chibrituri. Așa deci, înseamnă că tînărul acela cu părul lung ți-a șterpelit portofelul. Fie-i iertat, poimîine o să moară din cauza heroinei. Să mergem.

În tren, Soltikoff își continuă cu glas tare instruirea pînă cînd, în capul lui Gunnar Emmanuel au ajuns să se învîrtească numai rabarbe, comitete constituționale și alte cunoștințe dobîndite de curînd. Cînd ajunseră la Knivsta, învățase aproape tot, dar se simțea foarte obosit. Tînărul său creier era ca un geamantan prea plin care tot timpul era gata să se desfacă și să verse afară noul conținut. Soltikoff nu-i dădea pace nici o clipă.

— Trebuie să fiu sigur că te poți descurca și fără mine. Spune mama !

Gunnar Emmanuel repetă a suta oară primul și cel mai simplu cuvînt al umanității. Era mort de oboseală.

În Uppsala luă un taxi și merse direct acasă în orașul studențesc. Se simți fără nici un motiv mirat și deprimat să afle camera goală. Da, goală ; la cine să se fi așteptat ? Nici el nu știa.

Se culcă imediat, dar îi fu greu să adoarmă. O durere nelămurită îl ținu mult timp treaz. În somn fu chinuit de coșmaruri înfiorătoare.

Cînd se trezi a doua zi dimineața își revenise cu totul, vorbirea, amintirea întregului trecut, amintirea Verei și amintirea ciudatei întîmplări de la Muzeul Național. La început se hotărî să considere totul ca pe un vis, oricît de real și clar i-ar fi rămas în minte. Imediat simți, însă, că mîinile îi miroseau a mirodenii, care ocupaseră un loc atît de important în visul lui. Apoi găsi în buzunarul hainei biletul de intrare la Muzeul Național și un bilet de tren Stockholm—Uppsala. A rămas toată ziua în pat, cufundat în gînduri.

Pe înserate se duse la McDonald's să mănînce un hamburger. Bău și o cană cu lapte, mirat și îndurerat de consumul mare de Coca-Cola din local. În cele din urmă merse la cinematograf unde văzu un film despre farfuriile zburătoare. Filmul avea un sfîrșit fericit. Se bucură de sfîrșitul fericit, dar recăzu apoi în gîndurile sale triste. Merse pe jos pînă la locuința sa dar dormi prost în noaptea aceea.

Trecu mult timp pînă să reia legătura cu profesorul său.

7

I-AM CERUT PROFESORULUI SĂ-MI DEA să citesc capitolul 6. L-am sunat la telefon și i-am spus că eu, Gunnar Emmanuel Eriksson, am fost de acord să aștern pe hîrtie și să înregistrez pe magnetofon ceea ce mi s-a întîmplat, dar dacă am povestit lucruri în legătură cu care alții ar fi preferat să păstreze tăcere, puteam cel puțin pretinde să citesc și eu ce scrisese el despre Soltikoff și despre mine, și despre toate cele întîmplate.

Dar profesorul se lăsa greu. S-a enervat din nou și a început să rîdă tare la telefon, deși nu prea înțelegeam ce-i de rîs în asta, apoi îmi repetă că era „un material nemaipomenit de interesant“, dar că textul, cică, n-ar fi fost încă gata, trebuia să se mai „coacă“ puțin. Și a încheiat cerîndu-mi să mai aștept cîteva săptămîni. Atunci m-am înfuriat și mi-am cam dat drumul la gură. Doar nu eram bun numai să profite de mine, ca de o vită din care el să facă o ciorbă pe care o numea „literatură“ și să se poarte cu mine cum i se năzare, atunci cînd e vorba de întîmplări și sentimente care poate că ar fi mai bine să le păstrez pentru mine. Sînt de acord să respect libertatea de exprimare, dar toate au o limită.

Așa că m-am înfuriat rău de tot.

Profesorul a început să facă pe supăratul și mi-a spus că trebuie să mă mulțumesc deocamdată cu un „referat“. Mi-a povestit apoi ce a scris și mi-a citit cîteva scurte fragmente, adăugînd că e departe de a fi terminat și că trebuie să-l consider un „text provizoriu“.

Nu prea mă pricep, dar nu mi-a plăcut deloc ce am auzit. De cele ce s-au petrecut imediat după ce am ieșit din muzeu, nu-mi mai amintesc chiar nimic. Probabil că avusesem un șoc sau ceva de felul ăsta, poate din cauza scării prea înclinate sau poate datorită faptului că fusesem izbit de asemănarea femeii din tablou cu Vera. Oricum nu-mi mai aminteam mare lucru, și atunci el a scornit aproape totul. Știu că scriitorii au dreptul să inventeze, dar să aibă voie s-o facă pe socoteala semenilor lor, asta nu prea cred.

Ca să fiu cinstit, trebuie să spun că în legătură cu momentele acelea nu-mi amintesc chiar nimic, nimic precis în orice caz. S-ar putea să se fi întîmplat cum povestește el, nu zic nu, totuși nu-mi vine să cred că a fost chiar așa, adică totul atît de ridicol și prostește. Mi-am revenit destul de repede, așa că Soltikoff n-avea cum să stea și să încerce să mă învețe să vorbesc ca pe un copil înapoiat sau ca pe un imbecil, dacă pot să zic așa. Cît despre chestiile alea politice despre care cică am fi vorbit nu prea mi-aduc aminte. Mă întreb dacă nu cumva chiar profesorul le-ar fi inventat, ca pretext pentru a-și putea vărsa o sumedenie de vorbe veninoase, pentru care altfel n-ar fi îndrăznit să-și asume răspunderea. Tot ce spune despre suedezi sînt numai prostii. În felul ăsta nu se poate generaliza despre suedezi sau negri

sau oricare alt neam de oameni de pe pămîntul ăsta. Nu că aș fi șovin sau ceva de genul ăsta, dar nici nu-mi e rușine cu țara mea, așa cum se pare că-i e lui cînd scrie toate alea. Dacă e ceva care mă scoate din sărite, apoi e tocmai perfidia și șmecheria asta prostească /- - -/.

După cum vedeți, sînt multe lucruri care te pot irita cînd vine vorba de personalitate, de caracter și de modul de a scrie. Oricum, nu vreau să-i contest profesorului meu dreptul de a se exprima liber. Părerile mele se deosebesc de ale lui în mai toate privințele, dar voi apăra totdeauna dreptul său de a scrie așa cum are chef.

Într-un anumit loc și-a amintit chiar așa cum a fost : eram foarte tulburat cînd i-am văzut pe toți nenorociții aceia în piața din fața clădirii parlamentului. Era o priveliște înfiorătoare. Privirile acelea goale, care îmi îndurerau ochii. Insuportabil. Ceea ce am văzut era real, dar prea mult dintr-o asemenea realitate poate deveni de neîndurat. În asemenea clipe, cînd privești în ochii lor îți vine să ieși din timp. Nu mai suporți să fii de față.

Pînă în acel moment îmi amintisem destule, dar acolo, în piață, am început să-mi amintesc cu-adevărat, și gîndul care mi-a revenit cu cea mai mare intensitate a fost dorința mea de a evada. De a ieși pur și simplu din timp.

Părea să fie singura posibilitate, dar în același timp era o greșeală. Una din fetele acelea semăna puțin cu Vera. Poate că avea nevoie de ajutorul meu. Am înțeles atunci că n-are sens să vorbești despre „deșeuri" sau narcomani. Erau exact la fel cu mine, dincolo de toate numele care li se dădeau. Erau la fel cu Vera.

Ce-i de făcut ? Singurul lucru care-mi venea în minte era ceva sălbatic și nebunesc, să dau foc clădirii parlamentului, unde indivizii ăia stăteau și înșirau tîmpenii despre vinul de rabarber, să recurg la violență și teroare. Ar fi fost însă anarhism și asta n-are nici un rost. Să nu faci, pe de altă parte, nimic, era o crimă. Să ieși din timp și istorie e pur și simplu imposibil. Simțeam că explodez.

M-am tot gîndit la asta cînd m-am întors acasă la Uppsala, dacă pot numi Uppsala „acasă", apoi m-am gîndit și a doua zi, și a treia. Nu găseam nici o dezlegare. Totul era atît de confuz. Am plecat la Stockholm să-mi iau bătrîna „broscuță" dar avea cauciucurile desumflate și mă așteptau bineînțeles amenzi pentru neplata parcării. Pe deasupra, cineva îmi șterpelise portofelul acolo, în piață și nici din banii bunicului nu-mi mai rămăsese cine știe ce în cont la bancă. Totul era atît de confuz. Îi priveam în ochi, acolo, în piață și totuși eram furios că unul din ei îmi furase portofelul. Zău dacă mai înțelegeam ceva.

Soltikoff nu mai dăduse nici un semn de viață. La început mi-a părut bine că nu mai știu nimic de el dar apoi am început să mă simt puțin dezamăgit. Era ca și cum începuse ceva, care apoi, brusc, s-a sfîrșit. Vera era tot dispărută.

La cele petrecute la muzeu pur și simplu nu îndrăzneam să mă gîndesc. Din soarele de afară am intrat direct în întuneric, am urcat scările în fugă și apoi am văzut tabloul acela de Rembrandt. E clar că cea din tablou amintea puțin de Vera. Nu-mi dau seama. Probabil că a fost vorba doar de un șoc.

În fiecare zi mă duceam la Națiune să citesc ziarele. Speram să găsesc ceva despre Vera. „Fata dispărută a fost regăsită“ sau ceva asemănător. Căutam tot timpul o astfel de rubrică. Zile în șir repetam ca pe o formulă magică : „Fata dispărută a fost regăsită“. Vera, însă, era și rămînea dispărută.

Tot ceea ce am găsit în ziar erau doar lucruri obișnuite : istoria se învîrtea mai departe, și mai departe, ca un carusel fără frîne. Totul era la fel ca înainte. Dar mai era ceva. Scria mult despre capul sau craniul lui Swedenborg care fusese răscumpărat de Suedia și care urma, poate, să fie băgat în sicriul lui din catedrală, deși nimeni nu știa precis cum se va proceda. De fapt auzisem ceva, mai demult, întrucît profesorul meu îmi vorbise despre asta, făcusem chiar o glumă : „fără cap în Uppsala“. După care începuse să rîdă de unul singur. Nu-mi amintesc chiar așa bine, dar adevărul adevărat nu putea fi, deoarece în sicriu se afla deja un cap, poate al vreunui bandit sau excroc. Prin urmare cel care zăcea în sicriu era și nu era Swedenborg. „Aici zace înmormîntat Swedenborg“, spusese Vera, dar nu era deci perfect adevărat.

Nu prea știu de ce chestia asta m-a făcut să mă simt atît de temător și îngîndurat.

Am reînceput să umblu brambura prin oraș și să caut ca mai înainte, deși nu știu dacă pe Vera o căutam sau pe Soltikoff. Zilele treceau, rusul nu dădea nici un semn de viață și asta era parcă o ușurare, dar și o dezamăgire.

Am telefonat la Hogen. Berit voia să mă întorc acasă, la seceriș și m-a întrebat cum mă descurc cu mîncarea și cu spălatul rufelor.

Mi-am dat la pingelit o pereche de pantofi și mi-am reparat „broscuța“, deși m-a costat o groază de bani. În afară de asta nu știu ce-aș mai putea povesti.

Nu știu cum s-a făcut, dar mă duceam adesea în piața Sf. Per și mă uitam la bețivi sau, cum se zice, „cei din afara societății“. Deodată mi-a trecut prin minte că tocmai ei erau cei care evadaseră, ieșiseră din timp, atît cît e omenește posibil. Într-un fel rămăseseră totuși în carusel. Dacă încercam să stau de vorbă cu ei, îmi dădeam seama că nu le era prea clar ce se întîmpla. Considerau că trăiesc așa cum trebuie. Unii voiau să fie ajutați, plîngeau sau se înfuriau pe mine, dar niciunul nu înțelegea ce le spuneam. N-am reușit să ne fim de vreun ajutor unii altora. Tot ce am putut face a fost să le dau bani de băutură.

Din cînd în cînd mă duceam la cimitir și priveam mormîntul lui Fröding. Fusese un mare poet, care reușise totuși să ajungă la inima poporului. Adesea mă gîndeam ce mare lucru e să le dăruiești bucurie și alinare atîtor oameni. Am vorbit despre asta cu profesorul meu, dar el nu făcea decît să rîdă și să glumească, fără să-mi dea vreun răspuns, iar despre alți scriitori spunea numai răutăți, fiindcă plesnea de invidie /— — —/.

Oricum, Fröding era un mare poet, care a reușit să ajungă la inima poporului, și totuși nu dorea decît să iasă din timp, așa că a ajuns un biet bețiv în Uppsala, care în cele din urmă a fost îngropat în cimitirul ăsta. Este cu siguranță singura cale de a ieși din timp, și la cimitir ajungem doar cu toții într-o bună zi,

chiar și Berit și Barbro, deși pare ciudat să-ți imaginezi asta. Oricum, așa este.

Într-o zi mi-am amintit de ceva. Nu înțeleg cum de-am putut să uit atîta timp. Era pe la începutul primăverii, în timpul uneia din primele mele excursii cu Vera. Făcusem o călătorie cu vaporul la mînăstirea Klo, ca să vizităm castelul. Erau acolo o grămadă de încăperi, cu fel de fel de obiecte, precum și una din cele mai mari colecții de arme din lume : puști, muschete și săbii de călău. Ea un fel de depozit plin de istorie. În cele din urmă s-au dovedit a fi chiar prea multe pentru noi ; am șters-o de lîngă ghid, am coborît în grădină și ne-am culcat în iarbă, cu spatele la castel, ca doi ciobani care privesc oile păscînd. Mă întinsesem pe spate și era chiar să adorm, cînd Vera s-a ridicat deodată, a privit către soare și a spus ceva, parcă pentru sine, din care atunci nu am înțeles nimic.

„De-ar fi ca pendula timpului să se oprească în loc“, a spus ea atunci.

Și abia acum îmi aduc aminte.

Nici măcar nu reflectam la ceea ce spusese. M-am gîndit, în caz că m-am gîndit la ceva în momentele acelea, că ei i se părea că ne simțim bine acolo în iarbă și că era păcat că trebuia să ne grăbim. Stăteam culcat și dormitam și nu mă gîndeam la ce spusese ea.

Acum, însă, după toate cîte s-au întîmplat, mă întreb dacă nu cumva simțise atunci exact ce am simțit eu ceva mai tîrziu, la biserica din Tensta, iar în caz că ar fi simțit ceea ce am simțit eu, ce naiba a putut să facă să dispară ?

Nu îndrăzneam să-mi duc gîndul la bun sfîrșit.

Întreaga zi am hoinărit prin oraș și mi-am stors creierii cu asta, dar la cimitir nu am mai avut curaj să mă duc. Mi-a venit în minte că s-ar putea să dau peste vreun mormînt proaspăt închis.

M-am întors acasă tîrziu și cînd am intrat în camera mea am simțit miros de tutun. Am aprins lumina și l-am văzut acolo, stînd la biroul meu și fumînd. Era îmbrăcat exact ca înainte și fuma țigări cu cotor de carton, pe care le stingea într-o ceașcă de ceai. Din cînd în cînd se ștergea la ochi cu o batistă.

Ar fi trebuit, bineînțeles, să-l întreb cum dracu intrase, dar eram prea încurcat pentru a gîndi sau a spune ceva. De altfel era atîta vînzoleală în cazarma asta studențească, mai ales acum, vara. Se ținea nu știu ce congres la universitate și în camerele studențești rămase goale pe timpul vacanței locuiau acum o sumedenie de studenți din India și Africa. Erau mereu grăbiți și alergau de colo-colo pe coridoare. Era doar istoria cea care îi zorea. Numai eu aveam destul timp.

Soltikoff zîmbi și-și strivi țigara în scrumieră.

— Ai ghicit, tinere. M-am dat drept un congresman care și-a pierdut cheia. Portarul mi-a deschis ușa și m-a lăsat să intru.

Se aplecă și mă privi atent.

— Unde dracu' crezi că aș fi putut face rost de cheie, strigă el.

— Nu știu...

— Nu... N-are nici o importanță.

Părea din nou mai liniștit și foarte îngîndurat.

— Stinge lumina, mă dor ochii, spuse el.

Am făcut ce mi se spusese.

— Ei, ai dat de Vera ?

— Nu.

— Nici un indiciu ?

— Nu. Ba da, poate. Mi-am amintit ceva.

I-am povestit și a căzut pe gînduri. În cele din urmă stinse țigara, își împreună mîinile și repetă, ca și cum ar fi spus o rugăciune.

— O, fie ca pendula timpului să se oprească ! Deci așa a spus. Asta aproape că-mi confirmă bănuiala.

— Ce bănuială ?

— Nu era de pe aici, de prin locurile astea.

Nu înțelegeam ce spune. L-am rugat să-mi explice, dar el a devenit dintr-o dată nerăbdător și țîfnos și n-a mai vrut să discute despre asta. Ofta tot timpul și-și ștergea ochii.

— Te-ai mai întîlnit cu profesorul tău ?

— Nu prea.

— El ce crede ?

I-am explicat cum stăteau lucrurile : că eu mă supărasem pe profesor după ce scrisese povestirea aceea idioată despre călătoria noastră la Stockholm. De atunci nu mai luasem legătura cu el. Primisem totuși ceva de la el prin poștă, o vedere cu catedrala, salutări și un mesaj.

— Ce mesaj ?

— „Încetează s-o mai cauți pe Vera“, scria el. „Trăiește-ți viața și uită totul“.

— Da, destul de înțelept, dacă te gîndești că venea din partea lui. Din punctul lui de vedere, vreau să zic. Dacă înțeleg însă bine, tu nu i-ai ascultat bunele sfaturi.

— Nu. Am continuat s-o caut pe Vera.

— O, *sancta simplicitas,* la ce-o folosi... Ea nu e de prin locurile astea. Căutările tale nu folosesc la nimic !

— N-o fi dracul chiar așa de negru...

El oftă și își șterse ochii. Apoi arătă spre cana de ceai care stătea pe birou.

— Am făcut niște ceai. S-a răcit, dar e destul de bun de băut. Ceaiul rece este o excelentă băutură răcoritoare.

— Mulțumesc, nu chiar acum.

— Nu, poate mai tîrziu. Este totuși ciudat că n-ai ajuns la nici o concluzie.

— Ce fel de concluzie ?

— Doar ai făcut o călătorie din prezentul tău în alt timp. Nu te-ai gîndit niciodată că și alte ființe pot face asemenea călătorii ? Că o astfel de ființă poate călători din prezentul ei, care pentru tine e foarte îndepărtat, în prezentul tău, care pentru ea poate fi foarte, foarte... Da.

— S-ar putea ca Vera...

— Cine știe ?

Am avut dintr-o dată o senzație de sfîrșeală. De fapt ar fi trebuit să-i trag o chelfăneală moșului ăsta țicnit, sau cel puțin să-l fi poftit să se ducă dracului. O fi aflat cumva de mine și Vera și a venit apoi să profite de oful meu, pentru a bate cîmpii cu călătoriile astea în timp. Era crud și irațional. Ce altceva dacă nu cruzime era încercarea de a-mi împuia capul cu o sumedenie de superstiții mistice tocmai cînd, de dorul Verei, eram gata să încerc orice pentru a o regăsi. Contravenea, de asemenea, oricărei rațiuni. Trebuia să existe o cale rațională de a o găsi pe Vera. Doar trebuia să se afle undeva, aici pe pămînt.

— Nu pot crede în chestiile astea.

— Puțin îmi pasă mie de ce crezi tu, atîta timp cît ele funcționează !

— Ce doriți să fac ?

El ridică o ceașcă de ceai.

— Bea ! Nu-ți fie teamă, nu e otrăvit.

Am băut ceașca pînă la fund. Era ceai rece, amărui și cam tare pentru gustul meu. Altfel, însă, nimic neobișnuit. Fusese fiert în cana mea și l-am băut din propria mea ceașcă. Nimic neobișnuit.

— Și acum ?

— Vezi ușa șifonierului acela ?

— Ce-i cu ea ?

— Ce se află în spatele ei ?

— Un costum, o valiză, niște rufe murdare... De ce ?

— Îți mai amintești ușa din Muzeul Național ?

— Nici nu mă gîndesc. Nu vreau să mai aud de asta...

— Nu ? Ai atunci amabilitatea să deschizi ușa șifonierului și să-mi arăți ce se află înăuntru. Te rog.

Era pur și simplu incredibil. Să fi fost vreun truc prin care moșul încerca să mă sperie și să mă impresioneze sau... Nu știu. M-am ridicat și am pus mîna pe cheia de la ușa șifonierului. Aveam de gînd să o deschid larg, să-i arăt valiza și chiloții. Voiam să dau ușa de perete, să scot afară toate boarfele alea și să i le arăt, să-i cer să le pipăie, să pună mîna pe valiză, să-l vîr cu nasul în izmenele mele.

D-ar n-am fost în stare s-o fac.

Se lăsase tăcere. Am privit pe fereastră și am văzut o rîndunică neagră trecînd în zbor.

— De ce nu deschizi ?

N-am putut răspunde nimic. Domnea o tăcere deplină.

Afară, pe coridor, se auzeau niște studenți africani cîntînd o melodie ciudată pe patru voci. Au izbucnit apoi în rîs și au ieșit pe poartă.

— Ei, răspunde, de ce nu deschizi șifonierul ?

— Ce vrei să fac ? M-am simțit dintr-o dată foarte obosit. Ce vrei ?

— Așa da, spuse el și se așeză la loc pe scaun. Nu vrei, în orice caz, să încerci, tinere căutător al adevărului. Ce să faci ? Mai întîi de toate să te dezbraci în pielea goală.

— Nu, n-am asemenea înclinații...

— Nu mai fi așa de victorian ! Fă cum îți spun ! N-am de gînd să-ți rănesc puritanismul țărănesc, nu ești chiar atît de ispititor...

Oricît ar părea de ciudat, am făcut ce mi-a spus. M-am dezbrăcat. Stăteam gol-pușcă în mijlocul camerei și-l lăsam să mă privească. De fapt nu s-a petrecut nimic nefiresc ; se comporta aproape ca un doctor, examinîndu-mă peste tot. Nu mă simțeam deloc jenat, doar puțin obosit, rece și indiferent.

— Da, corespunzi, spuse el în cele din urmă. Ai o cămașă de noapte ?

— Nu.

— Măcar o cămașă albă obișnuită trebuie să ai...

Mi-am îmbrăcat singura mea cămașă albă și Soltikoff mi-a suflecat mînecile, mi-a aranjat părul și m-a ferchezuit în toate felurile. Mi-a adulmecat respirația și m-a stropit cu puțină apă de colonie. Totul părea atît de ciudat. Nu simțeam nimic, doar un vid total.

Dintr-o dată îmi uitasem parcă și numele.

Stăteam acolo și lăsam lucrurile să-și urmeze cursul. Parcă aș fi fost golit de orice conținut.

— Da, spuse el, cred că acum ești destul de bun ! Dar nu uita : fii prudent și să nu te miri de nimic. Chiar de o fi să dea greș, n-ai voie să te miri. Ai înțeles ?

— Da.

— Bine. Atunci. mergi la șifonier și deschide ușa, așa... Acum pășește înăuntru !

Am făcut exact ce mi-a spus.

Am înaintat, am deschis ușa și am intrat.

Ceea ce mi s-a întîmplat în coridor, întîlnirea cu Vera și toate lucrurile acelea îngrozitoare și de neînțeles nu se pot descrie. Pur și simplu nu știu cum aș putea să le povestesc.

8

AU TRECUT APROAPE DOUĂ SĂPTĂMÎNI înainte de a mai auzi de Gunnar Emmanuel Eriksson. Pentru mine a fost o perioadă încărcată, dezbateri culturale și alte obligații profesionale, dar nu vreau să neg că uneori îi simțeam lipsa și aveam chiar unele mustrări de conștiință. Mă întrebam dacă nu cumva mă descotorosisem de tînărul cel serios din Hälsingland cu prea multă ușurință și ironie. Poate că ar fi trebuit să-mi fac timp pentru a trata cu mai multă seriozitate și simpatie problemele lui. O discuție serioasă ar fi fost de neimaginat, dar dacă i-aș fi oferit măcar tăcerea îngîndurată în balansoar cu care îl obișnuise bunicul său, i-ar fi folosit mai mult decît ironiile cu care, uneori cam necontrolat, îl bombardam. Generația căreia îi aparține pare de altfel nereceptivă la ironie ca mijloc de comunicare.

Sper ca cititorul să înțeleagă situația delicată în care mă aflam. Rolul omului de cultură în zilele noastre este de a lupta în mod conștient și neobosit pentru o societate mai bună. În alianță cu massmedia, sprijiniți de critica noastră literară progresistă, încercăm să ajungem la un cerc cît mai larg de cititori. Nu prin contacte individuale se combate îndoctrinarea pe

care o încearcă ideologii societății burgheze. E nevoie aici de o campanie pe un fond lărgit.

Mulți cititori nu sînt însă conștienți de rolul activistului cultural într-o societate modernă. Oamenii se încăpățînează să caute consolare și soluții în diverse probleme de viață, care deseori au caracter mistificator. Avînd o concepție învechită și autoritară, ei atribuie activistului cultural rolul de propovăduitor și profet, caută „adevărul" în literatură, înțelegînd prin asta nu rezultatul unei analize sociale, ci „rostul vieții", posibilitatea iubirii și altele asemănătoare. Lucrătorul cultural este stînjenit în munca sa de punerea în circulație a unor întrebări scrise și orale, care pot varia de la raționamente relativ avansate în chestiuni de filozofie a vieții pînă la speculații naive despre peregrinările sufletului sau farfurii zburătoare. E firesc ca, pus în fața unei astfel de atitudini, să reacționezi prin tăcere sau enervare.

La prima vedere Gunnar Emmanuel nu se deosebea de alți căutători ai adevărului de felul celor mai sus menționați. Întrebările puse de el erau fie vag formulate, fie cu totul lipsite de sens, ceea ce el din păcate refuza să priceapă. Nu putea face distincție între o afirmație cu sens și una fără sens, întrucît poziția sa era cu totul personală, subiectivă, sau, dacă vreți, existențială. Era un „căutător al adevărului". Poate deci părea firesc că îmi pierdeam uneori controlul, căutînd să scap de întrebările lui prin răspunsuri sumare sau chiar ironice. Cu această doctorie amară fusesem eu însumi vindecat în timpul primilor mei ani de studenție la Uppsala.

Este totuși posibil să fi procedat greșit în această privință și consider necesar să-mi fac autocritica. Poate că Gunnar Emmanuel era agasant luat ca un caz particular dar era interesant ca simptom, poate chiar ca reprezentant al generației de după 1968. Într-un mod fie chiar destul de confuz, el exprima neputința și dezamăgirea pe care, fără îndoială, mulți trebuie să o fi simțit.

După o săptămînă de tăcere, sentimentul de a-l fi neglijat sau chiar abandonat a devenit atît de acut încît în cele din urmă i-am telefonat la locuința lui din cartierul studențesc. Mi-au răspuns persoane care vorbeau o engleză foarte stricată sau limbi pe care nu le înțelegeam, se prea poate să fi fost swahili, urdu sau hindustană. Era, vorba, evident, de congresmeni care încercau să-mi răspundă la întrebări. Deseori își exprimau o veselie zgomotoasă și de neînțeles. Am avut chiar impresia neplăcută că rîdeau de mine. Nimeni nu-mi putea da niște relații rezonabile în legătură cu Gunnar Emmanuel.

Într-o zi mi-am dat chiar osteneala să-l caut la locuința lui, dar fără succes. I-am lăsat un mesaj în cutia de scrisori și am plecat acasă cu sentimentul că făcusem tot ceea ce era omenește posibil, după care se poate spune că m-am străduit cît am putut să mi-l scot din minte.

După două zile mi-a telefonat chiar el.

— M-am întors, spuse fără alte preliminarii.

— Ai fost plecat ?

— Da, așa s-ar zice.

Apoi s-a lăsat tăcerea. Nu găseam nimic de spus, nu doream să-l mai văd și m-am mirat singur de următoarea mea replică.

— Pot să te ajut cu ceva ?

— Da. Ar fi bine să vii încoace. Sînt bolnav.

Cu aceste vorbe a închis telefonul și m-a pus în fața unui fapt împlinit. După voce părea obosit dar vorbea totuși cu o ciudată autoritate. Am plecat în grabă la locuința lui, bîntuit de curiozitate și neliniște.

Am sunat la ușă în repetate rînduri, dar n-a răspuns nimeni. Părea foarte ciudat. Era greu să-ți închipui că Gunnar Emmanuel se ținea de glume. Fanteziile de băiat prost-crescut și simțul umorului erau ultimele lucruri la care mă puteam aștepta din partea lui. Eram derutat.

În fine, ușa se deschise, dar în prag nu apăru cel la care mă așteptam. Un tînăr indian într-un costum național de un alb strălucitor stătea în fața mea și mă saluta făcînd plecăciuni, împreunîndu-și mîinile și zîmbind cu blîndețe. Altă neînțelegere !

— Sorry *... Cel pe care-l caut e de fapt Gunnar Emmanuel Eriksson.

Asiatul mai făcu o plecăciune, zîmbi arătîndu-și dinții orbitori de albi și mă conduse repejor de-a lungul coridorului. Bătu la ușa lui Gunnar Emmanuel și o deschise încet. Mormăi cu jumătate de glas o tiradă într-o limbă pe care n-am recunoscut-o, făcu o plecăciune și părea să aștepte răspuns. După o scurtă pauză am auzit răspunsul lui Gunnar Emmanuel venind din întuneric.

— He may enter **, spuse el. Hindusul se înclină din nou și îmi sugeră printr-un gest că puteam să intru.

* Scuze (engl.).

** Poate să intre (engl.).

Înăuntru era aer închis și întuneric. De cum am intrat am început să bîjbîi pe perete după un întrerupător. M-a oprit imediat.

— Nu, nu plafoniera, mă dor ochii. Nu suport lumina.

Am ridicat puțin jaluzelele să pot vedea cît de cît. Gunnar Emmanuel stătea culcat în pat, palid, neras și slăbit. Ochii lui umflați mă fixau. Era o priveliște jalnică.

— Ești bolnav ?

— Da, am ceva la stomac.

— Viroză stomacală ?

— Cam așa ceva.

— Din cauza asta n-ai mai dat nici un semn de viață ?

— Așa s-ar zice.

În camera întunecoasă aerul devenise sufocant. Pe podea zăcea aruncată o cămașă albă. O ușă a șifonierului era sigilată cu bandă adezivă. Pe birou se aflau o cană de ceai și două cești, una din ele plină cu chiștoace. Gunnar zăcea în continuare nemișcat și mă privea fix. Mă simțeam nefiresc de jenat.

— Nu pot face nimic pentru tine ?

— O să mă simt imediat mai bine. Așază-te o clipă.

M-am așezat cu un sentiment de neputință. El era bolnav, iar eu nu eram doctor, el era deprimat și eu nu-l puteam alina. Pentru prima dată în timpul legăturii noastre mi-a trecut prin minte gîndul bizar că, dintre noi doi, eu eram cel slab și neajutorat. Poate că întrebările lui nu erau deloc lipsite de noimă. Poate că incapacitatea mea de a le da un răspuns era lipsa cea mai gravă. Un sentiment autocri-

tic de îndoială mi-a dictat să am răbdare atunci cînd am început să-i pun întrebări.

Da, acum eram eu cel care întreba, iar Gunnar Emmanuel cel căruia i se părea deseori obositor să răspundă. El nu răspundea însă cu glume și ironii, așa cum făcusem eu. Era serios ca de obicei, deși foarte obosit și mai chibzuit ca oricînd în răspunsuri.

I-am dat să bea apă de două ori, dar altceva n-a mai vrut să bea sau să mănînce. A adormit puțin, vreo zece minute, dar s-a trezit și și-a continuat povestirea.

— A fost o aprindere greșită și de data asta, a spus el ca introducere. Nu înțeleg ce altceva ar fi putut fi.

Incoerent, fragmentar și interminabil de încet mi-a împărtășit crîmpeiele de amintiri pe care apoi le-am pus cap la cap, rezultînd episodul care urmează. Să încerc o redare realistă a relatării verbale pe care a făcut-o Gunnar Emmanuel ar însemna să pierd timpul degeaba. Nu avea o vorbire prea articulată, nici chiar în momentele sale cele mai favorabile, iar ceea ce bolborosea acum pe patul de boală ar fi la fel de inteligibil pentru cititor ca o scriere etruscă pe niște cioburi de amforă.

Iată ceea ce am încercat să reconstitui.

A trecut prin ușa de la șifonier, cum îi ordonase Soltikoff și s-a trezit într-o beznă care făcea impresia unui spațiu uriaș dar lipsit de stele. Eclipsa parțială de conștiință părea să persiste : întîi își pierduse numele, iar acum nu mai avea nici o noțiune de timp (iunie 1978) sau spațiu (garderobă, Uppsala, Suedia, Europa, etc.). După un răstimp de așteptare, mai

lung sau mai scurt, îi apăru din nou discul de lumină, pe care și-l amintea de la muzeu, un fenomen care semăna foarte mult cu o lentilă uriașă. Emmanuel îl asocia cu demodata oglindă circulară pentru bărbierit pe care bunicul său o folosise pînă la moarte.

Simți de astă dată puțină aversiune și spaimă la perceperea acestui fenomen optic. Se pare că se temea, în subconștientul său, de o călătorie asemănătoare cu cea pe care o făcuse mai înainte și care se soldase cu rezultate destul de nefericite. „Stăteam acolo și nu voiam să trec prin el încă o dată, m-am împotrivit cît am putut, ca să zic așa". În acest moment a avut loc un fenomen sonor deosebit de penibil : în mod destul de ciudat, „se auzea și totodată nu se auzea". Am crezut că prin această formulare Gunnar Emmanuel dorea să sugereze că era victima unei halucinații, o trăire cu totul subiectivă, interpretare pe care el însă o respinse foarte hotărît. Ceea ce s-a întîmplat după aceea a fost ca un fel de film mut, deși sunetul exista totuși „deși parcă numai în capul meu". Nu a fost în stare să explice mai clar și am socotit că n-ar avea rost să insist.

În timp ce „asculta " acest sunet de neauzit, își pierdu într-un fel atenția sau voința de apărare, încît fu proiectat brusc prin perdeaua de lumină, „de partea cealaltă". Acolo se trezi înconjurat de nouă scoțieni bărboși și gălăgioși, care cîntau din cimpoaie. Erau îmbrăcați în fustanele în carouri, gri cu roșu. Își mînuiau instrumentele cu gesturi exagerate de parcă și-ar fi mimat cîntecul, care deși lipsit de sunet era perceput cu o dureroasă claritate în

centrul auditiv din creierul lui Gunnar Emmanuel.

Acesta făcu un gest de refuz sau de mulțumire sau și una și alta, după care porni în grabă de-a lungul coridorului. Ceva îl lovea în piept la fiecare pas și își dădu seama că peste cămașa sa albă avea atîrnat ordinul jartierei. Nu mai era desculț, ci purta papuci brodați din fetru roșu. Pe pereții coridorului se înșirau princiare, pe o parte, iar pe cealaltă parte ferestre, transformate într-o ploaie de cioburi de pietrele aruncate din afara clădirii. „Auzi" venind de afară strigăte violente și zgomotul care se ridica dintr-o mare masă de oameni în mișcare. Un bărbat cu barbă neagră și o bubă mare la rădăcina nasului stătea ghemuit sub o oglindă și îi întindea o ghiulea rotundă de fontă neagră, ca și cum i-ar fi oferit lui Gunnar Emmanuel un fruct comestibil. Un alt individ, foarte gras, îmbrăcat într-un frac verde și pantaloni albi pînă la genunchi, izbucni în plîns pe cînd își întindea rugător mîinile către călătorul nostru care trecea pe lîngă el într-o ținută foarte sumară. Văzu clar cum lacrimile îi șiroiau pe obrajii umflați, dînd feței sale o formă de pară sub peruca ondulată. Gunnar Emmanuel avu un sentiment neplăcut simțind, însă în același timp că nici nu voia și nici nu putea să-l ajute pe omul care-l implora.

Suferea din cauza zgomotului și a unei senzații de amenințare care-l urmări de-a lungul coridorului. Simțea că îi este dor de Vera dar nu-și putea aminti numele ei. Îi vedea parcă ochii, fața palidă și părul negru pieptănat cu cărare la mijloc și îi era dor de apropierea ei.

Se opri și privi două peisaje care avură darul să-l mai liniștească : unul din ele cu vaci la păscut, celălalt cu vînători în tunici roșii. Descrierile lui Gunnar m-au făcut să mă gîndesc la pictori ca Wilson, Winterhalter și Landseer.

În tot acest timp ferestrele continuau să se facă zob în jurul lui și vacarmul unei mase de oameni furioși din afara clădirii era perceptibil, chiar dacă nu „se auzea" în înțelesul obișnuit al cuvîntului. Gunnar simți o dorință disperată de liniște. Avu viziunea unui colțișor tihnit, la țară, unde timpul se oprise în loc și îi veni în minte dintr-o dată refrenul unei senine speranțe. „Oh, să poți auzi din nou privighetorile la Rosenau !" Trebuie adăugat că aceasta a fost una din puținele fraze clar articulate care i-au trecut prin cap în timpul cît a parcurs coridorul și pe care el și-o amintea foarte clar.

Dorința de liniște căpătă și o expresie vizuală interioară, prin imaginea Verei așezată la o orgă. de cameră. Imaginea era însoțită de muzică, pe care încă și-o amintea, o temă scurtă, melodioasă. Îmi intonă scurta melodie așa cum se afla, lungit în pat, palid, neras și epuizat. Îmi părea ceva cunoscut și mai tîrziu am reușit s-o identific ca pe una din temele din „Hebridele" de Mendelssohn.

Ferestrele continuau să se facă țăndări sub ploaie de pietre, vuietul și strigătele mulțimii de afară nu conteneau nici o clipă și el percepea toate astea ca pe o durere fizică în creier, un fel de migrenă sonoră. Continuă să străbată coridorul spre o ușă dublă, care stătea larg deschisă. Fu oprit de o mînă care-l trăgea de cămașă : „Vă rog, domnule, puteți să-mi dați puțină supă ?" Chiar și această frază și-a amin-

tit-o foarte clar. Un puşti zdrenţăros îl privea cu ochi mari întinzîndu-i un castron. Îşi feri ochii cu mîna, fiindcă privirea copilului îi păru greu de suportat. O violentă enervare îl făcea să tremure din toate fibrele. Copilul părea să fie o încălcare a bunului simţ şi a ordinii naturale. Gunnar Emmanuel dorea ordine şi claritate. Ar fi vrut să-l vadă pe copil îmbrăcat în haine de lînă trainice şi negre, cu guleraş alb, îndopat cu religie, friptură de berbec şi budincă, cu un sfînt catehism în mînă.

Ce căuta puştiul acolo ? Cum de ajunsese în coridorul cu pereţi auriţi ? Şi de ce ferestrele erau sparte tot timpul ?

Era o eroare, o eroare de la început pînă la sfîrşit ! Trebuia să facă ceva ! Trebuia să-i dea copilului supă, friptură de berbec şi haine de lînă, catehisme şi sfaturi folositoare, trebuia să vorbească poporului de afară dar nu ştia cum să procedeze. Ah, de-ar fi avut parte de o clipă de linişte ! Să se poată odihni în iarbă cu Vera. Să audă privighetorile cîntînd într-un veşnic amurg, cînd pendula timpului s-ar fi oprit în loc...

Se smulse de lîngă copil şi se grăbi spre uşă, care îl ademenea, roşie şi întredeschisă. În ultima clipă fu însă oprit de un individ pitit după o coloană, îmbrăcat cu o mantie de hermelină roşie şi o coroană care-i stătea strîmb pe creştetul capului. Îl privea pe Gunnar Emmanuel cu mîinile sale pătate şi începu să-i şoptească ceva la ureche. Răsuflarea îi duhnea a alcool. Era imposibil de înţeles ce voia de fapt, dar oricum era vorba de invidie şi calomnii la adresa colegilor care avuseseră succes, asta era clar.

Ochii săi congestionaţi aruncau priviri vagi spre picioarele goale şi păroase ale lui Gunnar, drept care acesta se simţi, pentru prima oară de cînd se afla pe coridor, puţin ruşinat, gol, abandonat şi neputincios. Dar nu putu să scape. Încercă să se concentreze pentru a pricepe conţinutul acestor tirade şoptite de beţiv, dar singurul lucru pe care a reuşit să-l înţeleagă a fost că era vorba de calomnii înveninate.

Ajuns aici, Gunnar a adormit. Era epuizat. Am reuşit să mă stăpînesc şi să-mi ţin gura în timp ce dormea.

— Nu ai înţeles ce a spus ? am întrebat de îndată ce a deschis ochii.

— Cine ?

— Beţivul ăla cu mantie roşie.

Nu, Gunnar nu înţelesese nimic. Reţinuse totuşi cîteva nume de persoane, care, evident, făcuseră obiectul indignării beţivului : Russel, Peel şi Palmerston. Ce-i şi mai curios...

— Da ?

Beţivul încoronat rostise şi numele unor suedezi cunoscuţi, oameni de prestigiu pe care, evident, nu-i putea suferi. Am ascultat cu mirare şi neplăcere cum Gunnar Emmanuel îi enumera, din memorie. Nu există nici un motiv pentru a reda aici numele lor, totul părîndu-mi-se de altfel foarte ciudat.

— Ţi-a spus cum se numea ?

— Nu-mi amintesc bine. Ceva cu „Brom".

— Lordul Brougham ?

— Cam aşa ceva. Semăna cu tine.

— Da ? Ce spui... Bine, ce s-a întîmplat după aceea ?

Gunnar Emmanuel reuși în cele din urmă să se elibereze de scîrbosul urmăritor și, în fine, să se strecoare printre cele două uși roșii. Se trezi într-un dormitor mobilat în roșu și albastru. Simți o mare ușurare, un sentiment de nespusă eliberare cînd în spatele draperiilor de muselină o zări pe cea atît de mult căutată.

Vera ! În fine, Vera ! Cu ochii mari, palidă, îmbrăcată într-o cămașă de noapte cu guler înalt și cu părul pieptănat cu cărare pe mijloc, lăsat pe spate. Ea îi întîlni privirea, se uită apoi la picioarele sale păroase, îi zîmbi prietenos și totodată puțin ironic și puse deoparte, pe noptieră, o carte de rugăciuni.

Lui Gunnar Emmanuel îi venea să plîngă de ușurare și fericire.

— Ach, du mein liebes Weibchen *, șopti el.

— Aber Bertie, bist du schon wieder da, ** șopti Vera ca răspuns, după care se aplecă spre lampă și suflă în ea. Îi auzi apoi vocea venind din întunericul cald și parfumat.

— Now hurry up, you naughty boy... ***

El se urcă în pat și se aruncă în brațele ei împins de o dorință disperată de a scăpa de amintirea celor trăite pe coridor. Deveni dur și sălbatic în asaltul său, cînd pătrundea în acest adăpost feminin, departe de lume. Curînd însă fu cuprins de teamă și furie, cînd își dădu seama că extazul iubirii nu putea dura veșnic.

---

* Micuța mea dragă (germ.).
** Dar ești din nou aici, Bertie (germ.).
*** Acum grăbește-te, nebunaticule (engl.).

— Vicky...

— Oh, Bertie, not again !*

— Vicky, you must obey your husband...**

— Oh, Bertie, my love... ***

O, dacă timpul s-ar putea opri în caldul adăpost al feminității, departe de lume ! Timpul, însă, își urmează mersul, fericirea își acoperă din nou chipul, iar el reîncepe să simtă în creier zgomotul acela, care răzbate dureros de tare, sunetul vocii aceleia răutăcioase care împroșca venin calomnios, batjocorind tot ce este drept și adevărat, glasul rugător al copilului înfometat, tumultul de afară, oamenii furioși de pe stradă care cer ceva ce el nu e în stare să le dea. În acest moment ușile dormitorului se deschiseră și el văzu că femeia de lîngă el nu era Vera. Scoase un strigăt, străbătu în goană camera și se aruncă pe fereastră cu capul înainte...

În urma lui se auzeau hohote de rîs batjocoritoare, în timp ce el cădea, cădea și tot cădea...

— Da, și după aceea ?

— După aceea nu a mai urmat nimic. M-am trezit întins pe covor în fața șifonierului.

— Ce crezi că poate însemna asta.

— Nu știu.

— Ai în tine ceva de puritan, iar visul tău cred că l-ar interesa pe un freudian. Sper că îți dai seama că a fost vorba de un vis.

— S-ar putea. Nu știu

— Și Soltikoff ?

---

* O, Bertie, ajunge ! (engl.).
** Vicky, trebuie să te supui soțului tău (engl.).
*** O, Bertie, dragostea mea (engl.).

Gunnar nu răspunse. Adormise din nou, ușor și liniștit ca un copil. Dormea cu brațul deasupra capului. I-am privit fața suptă și nerasă. Pe coridor se auzea un cîntec nostalgic intonat de studenți africani. Nu mi-am putut reprima un sentiment de îngrijorare. Gunnar devenea, tot mai mult o problemă, iar eu nu știam ce să fac.

Nu știam ce să cred.

9

DE CÎND SÎNT NU M-AM SIMȚIT ATÎT de singur.

Pe Soltikoff nu l-am mai văzut iar cu profesorul nu mai vreau să mă întîlnesc niciodată. Nu are cum să mă înțeleagă. Toți ceilalți studenți sînt plecați pe timpul vacanței și pe acest palier locuiesc doar indieni și africani. Am încercat uneori să stau de vorbă cu ei dar par să nu priceapă englezeasca mea. Nu am pe nimeni cu care să pot sta de vorbă.

Nici în ziare nu mai îndrăznesc să mă uit. Totul e la fel ca înainte. Totul e la fel în Asia de Vest și în Chile, iar ceea ce scriu despre Cambodgia mă înspăimîntă și mă deprimă. Știu că în cea mai mare parte e vorba de minciuni și îndoctrinare, totuși mă simt înspăimîntat.

În privința bolii mele de stomac, însănătoșirea se cam lasă așteptată și la început m-am simțit foarte slăbit. M-am îmbolnăvit de stomac încă de pe cînd îmi făceam armata, din cauza acelor veșnice conserve de sardele. Nici în Ekenäs n-a fost mai bine. Scrumbie rîncedă în saramură, dizenterie și o sete cum nu-mi mai fusese niciodată. Cînd ne întorceam de la instrucție mă duceam direct la sala de baie și nu mă mai opream din băut.

Groaznice amintiri.

E groaznic ce-și pot face oamenii unii altora.

Ce-oi fi căutat însă eu acolo ? Nu știu. Probabil din cauză că pentru o clipă mi s-a părut că este Vera, da, eram sigur că ea este. A doua oară cînd ne îmbrățișam, însă, mi-am dat seama că era cu totul altă femeie, că începusem să mă transform în brațele ei, ca și cum ea ar fi vrut să mă rețină acolo, să mă înghită, sau să mă prefacă în altul decît cel care eram. Era o vrăjitoare, îmi voia răul, voia să mă transforme. Am fost silit să fug.

A fost o dezamăgire îngrozitoare pentru mine cînd m-am trezit pe covor în fața șifonierului. Înaintasem cu greu de-a lungul coridorului și cînd, în sfîrșit, am ajuns și am putut să-i văd fața pe care o îndrăgeam atît, ochii ei, Vera a mea, am simțit o ușurare atît de mare. Cînd apoi m-am apropiat de ea, în brațele ei, este de nedescris cît de bine mă simțeam. Să te întorci acasă la omul iubit. Să te întorci acasă la Vera.

Nu era însă Vera ! Mi-am dat seama de asta destul de repede. Că era atît de lacomă și fierbinte și umedă, nu-i de mirare, doar stătusem departe unul de altul atîta vreme. Vorbele care mi le șoptiseră bietele fete lîngă clădirea parlamentului, vorbe grosolane și nerușinate care m-au făcut să mă simt înfierbîntat și lacom, deși acum mi se face rușine cînd mă gîndesc la ele. Dragostea nu devine mai puternică prin asta. Dragostea e destul de bună așa cum este, ca să zic așa.

Tocmai experiența asta n-am vrut să i-o povestesc profesorului. Este exact ce-și dorește pentru a scoate de aici ceva indecent, fiindcă are o fantezie cam bolnăvicioasă și-i plac asemenea istorioare. Este ceea ce nu-mi place și nu pot să înțeleg la el.

Nu prea mai sînt în stare să mă gîndesc la tot ceea ce mi s-a întîmplat. Profesorul meu a venit cu explicații istorice, dar nu știu cîte parale fac. S-ar putea să fie doar născociri de-ale lui pentru a face ca totul să pară și mai atrăgător. Poate a fost doar un coșmar, așa cum spune el. Poate că sînt bolnav, deși nu-mi dau seama cine și cum m-ar putea ajuta. Profesorul nu. Nici Soltikoff. Poate ar trebui să merg acasă un timp, dar nu prea știu ce-ar zice Barbro și Berit de toată tărășenia asta. Cum ar putea ele să priceapă ?

A fost probabil o prostie că am făcut cea de-a doua încercare. Am regretat atît de mult că am fugit de la întîlnirea cu Vera. Sigur că mi-a părut curios ceea ce-mi șoptea, dar ia gîndește-te, dacă totuși era ea ? Gîndește-te ! Și eu care pur și simplu am fugit de ea ! Aproape că mi se face rușine. Am băut ceaiul pe care Soltikoff îl lăsase în cană și am tulit-o, din nou, prin șifonier.

Așa s-a făcut că am ajuns la Tammerfors.

Dar tot ceea ce mi s-a întîmplat în Finlanda nu pot, pur și simplu, să povestesc. A fost o perioadă foarte grea și încă mă mai simt slăbit. E de-a dreptul groaznic ce-și pot face oamenii unii altora. Prin multe a trebuit să trec și multe am văzut. Din cale-afară de multe. Iar cînd m-am întors, totul era ca mai înainte : istoria continua să se învîrtească, întocmai ca un carusel sclipitor. Din el nu poți sări fără să-ți rupi gîtul.

Acum nu știu ce să mă fac. Să merg acasă ? Pare imposibil. Banii mei sînt și ei pe sfîrșite. Nici urmă de Vera. Nimic, doar o amintire în care nu îndrăznesc să cred.

Într-adevăr nu știu ce să mă mai fac.

De cînd sînt nu m-am simțit atît de singur.

*

„A doua zi după întîlnirea noastră l-am sunat pe Gunnar Emmanuel și l-am întrebat dacă are nevoie de ajutorul meu. M-a refuzat foarte politicos dar hotărît. Se simțea mai bine din toate punctele de vedere și și-a cerut scuze că îmi dăduse bătaie de cap. Am încercat să discut cu el despre cele întîmplate și să-i împărtășesc interpretarea mea, dar părea să nu-l intereseze și mi-a respins sugestiile. Nu, mulțumesc, nu avea nevoie de bani. L-am îndemnat să se ducă acasă în Hälsingland, un timp ; mediul lui natural i-ar fi făcut bine. Îmi promise că o să se mai gîndească. Mi-a dat apoi unele informații suplimentare privind călătoria" în Finlanda, dar pare-se că nu voia să se destăinuiască nici în această privință. Parcă regreta chiar că îmi dăduse informațiile anterioare și deveni din ce în ce mai tăcut cînd am vrut să-i pun întrebări. Este evident că explicațiile mele îi păreau mult prea fanteziste și ironice. Nu reușisem niciodată să stăm de vorbă ca între prieteni, iar acum asta părea mai greu de realizat ca oricînd. La început mi-a căutat sfaturile și a încercat să-mi capteze interesul, dar eu am fost prea nerăbdător și poate puțin prea reținut. Acum situația se inversase. Eu eram cel care avea nevoie de încrederea lui ; asta și din motive umanitare, nu numai pentru că eram în căutarea unui material interesant. Experiențele lui păreau să conțină un mesaj, pe care țineam cu tot dinadinsul să-l descifrez. Era normal ca el să nu se arate binevoitor, cu atît mai mult cu cît nu se întrevedea decît o singură explicație : eram martor la simptomele unei boli mentale. Cînd însă l-am sfătuit să ia contact cu psihiatrul de la cabinetul medical, a refuzat cît se poate de hotărît.

Acum părea și mai ciudat. Ca un simplu joc al fanteziei, puteam cîteodată să-i ofer vreo explicație „supranaturală" pentru trăirile lui, dar asta nu-i trezea interesul. Aveam impresia că îi par superficial. Aș fi putut să-i prezint un comentariu istoric și i-am solicitat părerea dar el rămase în cea mai mare parte a timpului tăcut și apatic. „Da, e clar, dacă vrei doar să glumești și să mă iei în zeflemea, n-am nimic împotrivă". Așa suna unul din comentariile lui obișnuite.

Nu era un mistic autentic, acest fiu robust al Hälsingland-ului, dar ținea totuși ca trăirile să-i fie tratate cu seriozitate, ca și cum ar fi fost vorba de fenomene obiective. Încercările mele de a i le explica îl făceau să se simtă jignit. Totul era foarte ciudat.

Vreau să mă opresc puțin la secvența petrecută pe coridor și în dormitor. Este evident că în acea împrejurare Gunnar Emmanuel se credea prințul Albert în cursul unei vizite matrimoniale nocturne la soția sa, regina Victoria a Angliei. Este posibil ca anumite lecturi să-i fi fost suficiente pentru o asemenea identificare, dar cum de a putut să-și imagineze localul (Balmoral ?), persoanele și re-

cuzita, asta îmi depășește puterea de înțelegere. Chiar pentru mine care, oricum, sînt mult mai familiarizat cu perioada de care e vorba, anumite persoane, ca de pildă Lordul Brougham, nu reprezintă decît un simplu nume. Iar ce anume l-a făcut pe Gunnar să mă confunde cu combativul lord cancelar, asta nu pot să pricep în ruptul capului. Nu am fost în stare să le identific celelalte personaje din viziunea sa, poate doar cu excepția bărbatului în frac verde, care spunea rugăciuni, și care mă duce cu gîndul la regele Ludovic Filip, refugiat în Anglia după revoluția din 1848.

Noaptea de dragoste victoriană trebuie așadar să fi avut loc după 1848, pe care trebuie să-l considerăm în mod cert ca *terminus post quem*. De ce fantezia lui Gunnar a ales tocmai acele timpuri, caracterizate de dezamăgirea care a urmat marilor speranțe și vise din perioada revoluției, nu am reușit să mă lămuresc. Bineînțeles că în ceea ce mă privește, pot să identific o serie de similitudini cu prezentul, dar erau oare aceste analogii la fel de evidente pentru Gunnar Emmanuel ?

Mai departe : scopul declarat al acestei călătorii în timp regizate de Soltikoff era să o caute pe Vera. Dar era oare într-adevăr Vera cea pe care o întîlnise el ? Dacă așa stăteau lucrurile, de ce a ales Vera să evolueze în rolul reginei Victoria ? De ce era chinuit Gunnar Emmanuel de convingerea că femeia pe care el o îmbrățișase nu era de fapt iubita sa Vera ?

Remarc însă că am început să raționez ca și cum aceste trăiri nu ar fi fost simple halucinații. S-ar putea stabili, ca ipoteză de lucru,

că aceste călătorii în timp ar fi avut o valabilitate obiectivă, doar pentru a putea constata unde conduce raționamentul. Deci : dacă Gunnar Emmanuel a adoptat rolul prințului Albert, unde se găsea în acest timp alteța sa regală ? Călătorea el oare în „bătrîna broscuță“ a lui Gunnar sau poate stătea cocoșat la birou, căznindu-se să încropească o lucrare pentru examenul de „Suedeză Creatoare“ ? Nu există nimic care să indice asta. Gunnar din Hälsingland a dispărut pentru a apărea în Albert de Saxa-Coburg. Camera studențească era neatinsă la întoarcerea lui. Deși se pare că vizita la Balmoral s-a terminat destul de repede ; Gunnar a lipsit de acasă două sau trei zile. De această dată își păstrase la reîntoarcere vorbirea și celelalte facultăți mentale și nu regresase la un stadiu infantil. A mai întreprins imediat o nouă călătorie în timp, ajungînd în Finlanda în perioada războiului civil. Cu acest prilej a lipsit de acasă o zi. Pur subiectiv, însă, călătoria pare să fi durat cel puțin o jumătate de an.

Să ne întoarcem însă la Balmoral și la marele nostru semn de întrebare : unde se găsea prințul Albert în acea noapte a anului 1848 sau 1849, cînd Gunnar Emmanuel a luat înfățișarea lui ? Să fi făcut însuși prințul o călătorie în timp ? Și în acest caz al cui rol să-l fi jucat ? Să fi venit cumva în prezentul nostru suedez pentru a juca, de exemplu, rolul unui rector zelos de la universitatea populară ? Dar dacă este așa, atunci, unde se afla presupusul rector ? Devenise el oare cărturar grec la statul major al lui Hannibal ?

Posibilitățile sînt nenumărate și întrebările nu fac decît să sporească. Ca să nu mai vorbim de faptul că toate aceste raționamente presupun o participare activă din partea lui Soltikoff, care însă pare să fi dispărut după prima intrare a lui Gunnar în șifonier. Cea de-a doua călătorie a fost întreprinsă fără participarea sa. Dacă aceste călătorii în timp ar fi posibile fără asistența lui Soltikoff, s-ar putea deschide niște perspective pe care eu însumi le consider greu de anticipat. În momentul de față am chiar eu ezitări atunci cînd trebuie să deschid șifonierul, deși pot să afirm pe cuvînt de onoare că nu am făcut niciodată vreo călătorie în timp, — încă o privință în care mă deosebesc radical de Gunnar Emmanuel Eriksson.

Dacă totuși această călătorie a lui s-a petrecut într-adevăr, se pune încă o întrebare : a fost regeasca îmbrățișare fructuoasă ? Dacă așa stau lucrurile, ar trebui ca rodul în chestiune să fi fost alteța sa regală prințul Arthur, duce de Connaught, tată al celei care ulterior a devenit prințesa moștenitoare Margareta a Suediei. Și prin urmare Gunnar Emmanuel Eriksson din Bergsjö ar fi străstrăbunic al actualului nostru monarh, cu toate că acesta este cu vreo zece ani mai vîrstnic decît propriul strămoș din Hälsingland.

După cum se vede, lucrurile sînt foarte complicate.

Întîmplările prin care a trecut Gunnar Emmanuel pe coridor sînt, în mod evident, foarte confuze, ceea ce se poate explica însă prin brusca schimbare de aer. Totodată este clar că nimeni nu i-a ghicit adevărata identitate. E

posibil ca lordul Brougham să fi fost, ca de obicei, beat criță ; nu putea, totuși, să fie atît de beat încît să-l confunde pe Gunnar cu Albert. Este de asemenea evident că regina Victoria nu a bănuit că ar fi fost ceva necurat la mijloc, ci și-a îndeplinit doar obligațiile matrimoniale cu răbdarea și tăria de caracter a unei bune creștine.

Judecînd după unele detalii din povestirea lui Gunnar, s-ar putea susține că ea ar fi găsit în brațele tînărului din Hälsingland voluptăți mai mari decît permitea morala victoriană. E adevărat că în această privință Gunnar păstrează o tăcere puritană. Dar eu am fost, ca întotdeauna, foarte sensibil la nuanțe, fiind vorba de un material promițător, și am obținut unele indicii care-mi permit să emit o nouă ipoteză : regina Victoria ar putea fi una și aceeași persoană cu Vera ! Asta ar explica și calda primire de care a avut parte Gunnar Emmanuel.

Îmi imaginez următoarele : în timpul unora din cei mai întunecați ani de văduvie, regina Victoria s-a cufundat în dorul său îndurerat după mult iubitul soț, Albert, chemat de Cel de Sus în împărăția sa. În aceste împrejurări se prezintă la regină Soltikoff, sub o înfățișare sau alta, să presupunem cea a servitorului scoțian alcoolizat, Brown. Atașamentul reginei față de această familiară figură de bețiv a stîrnit multă vîlvă la vremea respectivă, fiind menționat dealtfel în literatura epocii victoriene, explicația fiind însă foarte simplă : regina avea nevoie de el, dar nu pentru îndeplinirea vulgarelor activități despre care cleveteau răuvoitorii. Brown-Soltikoff îi era necesar în calitate

de mijlocitor al întîlnirilor ei cu Gunnar Emmanuel, care, în mod vădit, îi amintea de Albert. Cu ajutorul vreunei băuturi fermecate — whisky scoțian ? picături Hoffman ? — ea fusese strămutată în primăvara anului 1978, cînd, ca tînără fată, a avut parte de o poveste de dragoste cu Albert-Gunnar. Cînd Brown a murit, a fost înlocuit de Soltikoff, avînd înfățișarea servitorului indian Abdul Karim, care s-a bucurat de aceleași familiarități și favoruri.

În acest caz, însă, Vera putea să se întoarcă în orice moment.

Cam astfel i-am împărtășit lui Gunnar Emmanuel ipotezele mele, pînă cînd el mi-a cerut să tac. Găsea că nu are nici un rost să continui cu astfel de speculații. Zăcea în pat, slab și nebărbierit, și mă privea cu o expresie de aversiune întipărită pe figură, care m-a impresionat în mod neplăcut.

Nu meritam să mi se răspundă printr-o asemenea atitudine. Tinerii din zilele noastre au uneori niște manifestări pe care nu le înțeleg.

Pentru a mai îmbunătăți atmosfera, l-am rugat să-mi povestească despre întîmplările prin care trecuse în războiul civil din Finlanda. El era însă prost dispus și a rămas tăcut și nereceptiv. Din povestirea lui, foarte fragmentată, am ajuns la concluzia că în februarie 1918 își făcuse apariția la Tammerfors ca soldat în gărzile roșii, că luase parte la războiul civil și, ca urmare a înfrîngerii suferite fusese internat în lagărul din Ekenäs. În răstimpul petrecut acolo s-ar fi îmbolnăvit de stomac. În afară de asta nu a mai vrut să povestească nimic, mulțumindu-se doar să repete : „E îngrozitor ce pot să-și facă oamenii unii altora".

Mai mult nu a vrut deci să povestească, probabil la gîndul că și în acest caz eu „m-aș tine de glume" sau „aș scorni tot felul de prostii". Departe de mine gîndul ăsta. Călătoriile în timp și mecanica lor, sau aspectele istorice ale întîmplărilor prin care trecuse, nu mă interesau în mod deosebit. Mă preocupa însă melancolia pe care se pare să aceste călătorii o provocaseră. Apatia sa politică era, dacă e posibil, mai accentuată ca înainte.

De ce se visase tocmai în timpul războiului civil finlandez ? Care era cauza și care efectul, neputința politică sau visul plin de cruzimi ? Ce a fost întîi, boala de stomac sau...

După cum se vede, sînt iarăși pe cale să încep cu aceste raționamente, care sînt poate amuzante pentru studenți, dar în timp se dovedesc pe bună dreptate infructuoase.

N-am mai făcut nici o altă încercare să-l forțez pe Gunnar Emmanuel. I-am oferit bani și l-am rugat să plece acasă, în Hälsingland, să se odihnească. Toate acestea le-am făcut însă cu sentimentul că îi pierdusem încrederea și în schimb cîștigasem, îndrăznesc s-o spun, disprețul său. M-am despărțit de el simțindu-mă obosit și indispus.

I-am telefonat în cîteva rînduri, dar mi-a spulberat repede entuziasmul prin atitudinea sa deosebit de rece. Părea foarte probabil să nu mai aud de el.

Ce altceva aș fi putut face ? În calitate de profesor universitar vii în contact cu nenumărate cazuri de nevroză provocată de studiu, mai mult sau mai puțin grave. Părea clar că Gunnar Emmanuel este un „border case". Studiile sale au fost departe de a fi încununate de suc-

ces. Limbajul său politic și religios, format în discuțiile cu bunicul, nu s-a dovedit de circulație curentă la Uppsala, angajamentul său cinstit dar cam nebulos în probleme de filozofia vieții făcîndu-l de multe ori să pară ridicol în timpul dezbaterilor dure și ironice ale studenților. Eu însumi nu am reușit în nici un fel să-i îndreptățesc așteptările, în calitate de „poet și căutător al adevărului“, iar jargonul meu glumeț cred că l-a deranjat uneori destul de tare.

Dar bineînțeles că picătura care a făcut să se reverse paharul pentru un psihic deja labil, ca al lui, a fost pierderea Verei. Mi-o închipui ca pe o intelectuală, avînd totuși nevoie de izolare și singurătate mai mult decît de frecventarea permanentă a dezbaterilor, un tip destul de neobișnuit la urma urmelor. Ceea ce a atras-o la Gunnar Emmanuel a fost șarmul său înduioșător, de om neajutorat, aproape canin, ochii săi mari și rugători dovedindu-se un mijloc eficient de a apela la tandrețea feminină. Destul de firesc, însă, ea s-a plictisit curînd și într-o bună zi a plecat, probabil dintr-un capriciu, cu un alt băiat, după un plan de călătorie întocmit în grabă, însărcinînd pe o rudă să-i strîngă, iritată, lucrurile. După spusele lui Gunnar exista și ceva misterios în modul ei de viață. De ce dorea să rămînă uneori singură în cameră ? Poate era doar o narcomană care s-a reîntors la viața ei obișnuită în Stockholm. O atît de banală întîmplare, care se dovedise însă fatală pentru Gunnar.

Așa se petrec lucrurile de obicei și probabil așa s-au și întîmplat.

În rest este vorba doar de vise și halucinații.

Am făcut o încercare hotărîtă să-l dau uitării pe Gunnar Emmanuel, pentru a nu-mi neglija cu totul propria muncă. O privire în calendar mi-a fost de ajuns ca să constat cît timp și cîtă energie îmi risipisem cu el.

— „O, fie ca pendula timpului să se oprească“, am citat eu în gînd cînd m-am reașezat la masa de lucru, dîndu-i însă alt înțeles decît tînărul Faust din Hälsingland.

Mi-a venit totuși greu să lucrez. Vara își arăta, ca pe un colier de perle, cele mai frumoase zile și era deprimant să-ți petreci timpul într-un birou întunecos. De-a lungul drumului meu obișnuit spre golful Mälaren, pe malul căruia locuiesc, hoinăream pe sub bolta stejarilor, pe sub zborul alb și strigătele îndurerate ale pescărușilor. Pescărușii m-au făcut să simt melancolia care uneori îl încearcă pe bărbatul activ de vîrstă mijlocie. Gînduri banale, pe care mi le repetasem de multe ori, pluteau prin preajmă : atît de multă muncă, atîtea succese facile, noaptea care cade atît de repede ! E atîta timp de cînd nu mai revăzusem locurile copilăriei, cu pescărușii zburînd pe deasupra rîului pentru a aduce un mesaj de libertate, pe care nu mi-l mai amintesc. Se întîmpla parcă atît de demult ! Era pe timpul cînd eram cu Gunnar Emmanuel Eriksson din Hälsingland.

Iar acum ? Un cinic mulțumit de el însuși, închis în cochilia lui, un blazat prăfuit de vîrstă mijlocie.

Îmi amintesc. Așa îi apreciam și eu pe cei din jur cînd eram tînăr.

Numai tinerețea poate fi atît de crudă și nedreaptă.“

10

E GROAZNIC CE-ȘI POT FACE OAMENII unii altora.

De data asta am avut atît de multe de învățat încît m-am convins că nu se poate ieși din timp, oricît ai dori-o. Oriunde te-ai adăposti, vine în cele din urmă un soldat, își îndreaptă baioneta spre tine și întreabă : „Ești cu noi, sau împotriva noastră ?"

Cel care nu e pentru, e considerat totdeauna împotrivă. Pe deasupra mai trebuie să-i faci față durității și cruzimii. E exact ca în povestirea pe care o spunea bunicul, despre băbuța care trebuie să aducă lemne de foc din pădure. „Dacă pot duce toate lemnele astea, atunci mai pot duce încă unul" spunea ea. A tot adunat așa pînă cînd legătura pe care o ducea i-a rupt șira spinării.

Ești cu noi sau împotriva noastră ?

Sînt cu voi.

Atunci trebuie să suporți și surcica asta numită teroare.

Trebuie să mai suporți și lemnul ăla, și ăla, și ăla.

Pînă cînd, într-o bună zi, greutatea îți rupe șira spinării.

Nu, asta nu li se întîmplă tuturor, dar sînt oare cei lați în spate, cei cu o conștiință rezistentă, care suportă multă teroare, sînt tocmai ei, cei care trebuie să ducă viitorul mai departe ?

Se pare însă că viitorul va putea duce în cîrcă oricît de multe cadavre. Toți dau vina pe alții.

Nu-mi pot da seama nici dacă altfel ar fi fost mai bine. Nu știu. Poate au dreptate cei care spun că eu sînt în fond doar un „umanist doritor de bine". Ar putea fi de vină și natura mea religioasă pe care am moștenit-o de la bunicul.

N-ar avea nici un rost să stau de vorbă cu profesorul despre asta. Ar începe doar să bată cîmpii cum că totul e relativ și că trebuie să ții cont de contextul istoric, ar născoci vreo glumă idioată, după care ar da totul uitării. Eu, însă, nu pot uita.

Aș vrea să o am pe Vera să pot sta de vorbă cu ea. În ea puteai, totuși, să ai încredere. Era cel puțin serioasă.

În orice caz, mă simțeam ceva mai bine cu stomacul. Iar în privința ochilor, puteam acum să suport lumina. O perioadă n-am făcut decît să-mi omor timpul, așteptîndu-l, poate, pe Soltikoff. Pe Vera nu mai speram s-o întîlnesc, iar după cele întîmplate prima oară în șifonier, mi s-ar fi părut chiar puțin înfricoșător. Nici măcar nu știam pe cine întîlnisem.

„În șifonier", da, sună cam ciudat, dar nu știam dacă era vorba de un vis sau de realitate, ori cum s-o mai numi. Nu știam ce să cred.

De cum m-am pus pe picioare, am aruncat ultimele picături rămase în cana de ceai și am spălat-o bine. Deși lipisem cu scoci ușa șifonierului, uneori, cînd stăteam culcat în pat, mi se făcea teamă să nu iasă cumva din el vreun om străin. Dacă a mers într-un sens, poate foarte bine să meargă și în sens invers, gîndeam eu ; dar nu a ieșit nimeni din șifonier. În cele din urmă mi s-a părut ridicol să stau în pat și să tot aștept. Într-o dimineață, cînd mă simțeam însănătoșit, am sărit jos din pat, am rupt scociul și am deschis larg ușa șifonierului.

Nu era nimic înăuntru. Ba da, era o valiză veche cu ceva boarfe, niște ciorapi și chiloți murdari. Deci nu în istorie intrasem. Istoria era doar un șifonier prăfuit, plin de vechituri.

Așa stăteau deci lucrurile.

Nu știam ce să fac.

Profesorul meu m-a sunat o dată și mi-a spus să merg acasă în Hälsingland, să-i mai văd pe „ai mei“ și să mă odihnesc puțin. Vorbea exagerat de amabil, de parcă ar fi avut de-a face cu un copil, cu vreun nebun sau bolnav mental ca să zic așa, încît aproape că mă înfuriasem.

E posibil, totuși, să o fi spus cu intenții bune.

Hoinăream cît e ziua de lungă prin Uppsala, dar nu se întîmpla nimic deosebit. În fața magazinului de băuturi alcoolice de pe Svartbacksgatan se aflau, la fel ca înainte, o mulțime de indivizi din afara societății, amintind de priveliștea din fața clădirii parlamentului. În ziare puteai citi cum caruselul continuă să se învîrtească. Și totul era atît de al naibii

de neschimbat, încît credeam că o să înnebunesc.

De ce nu se întîmplă nimic cu blestemata asta de lume ? Orice altceva ar fi mai bine decît moara asta care tot macină și macină, orice altceva ar fi mai bine, chiar dacă am arunca în aer toată mizeria asta. Da, știu că asta înseamnă anarhism și teroare, dar uneori nu mă pot stăpîni.

Și uite așa, am plecat la Hälsingland.

Într-un fel, asta mi se părea supărător, deoarece aveam impresia că o făceam doar pentru că el îmi spusese să fac așa, iar în privința lui eram deja profund dezamăgit (— — —). Altminteri, însă, eu chiar voiam să merg să-i revăd pe cei de acasă, să încerc poate chiar să rămîn acolo. Și la urma urmei nici nu prea aveam altceva de făcut.

În apropiere de Norrala am avut o pană de motor și a trebuit să dorm în mașină. Nu că mi-ar fi păsat de asta. M-am simțit puțin ca acasă de cum am pornit-o spre nord. Pantele începuseră să fie mai albastre și mai înalte și îmi venea mai ușor să respir, departe de șesul acela argilos. De-o parte și de alta a drumului se desfășurau cîmpuri întinse, roșii-violete, de planta laptelui. Aceasta are multe semințe și flori, care îmbobocesc toate deodată. Înflorește repede, grăbită probabil, deoarece vara în Norrland e scurtă și intensă. În latinește se numește Epilobium.

Soarele învăpăiat zăbovea mult timp la orizont, gata să apună, dar nu apunea, ci se ridica din nou, amurgul luînd locul nopții. Cădea roua iar negurile pluteau peste dealuri și

cîmpii. Acasă la Hälsingland era cea mai scurtă noapte a verii.

Am dormit foarte puțin în „broscuța" mea, dar cînd m-am trezit eram destul de înviorat. Era atît de ușor să respiri în aerul rece și tare și nu mă simțeam deloc obosit. A venit apoi un tip cu un Peugeot, elev la o școală agrară, priceput la tractoare, care m-a ajutat să repar motorul. L-am poftit să bea puțină cafea din termosul pe care-l luasem cu mine. Era din nordul țării, ca și mine și aveam cam aceleași păreri despre partea de sud a Suediei. Am stat acolo, la marginea șanțului, am băut cafea și am mai schimbat și noi o vorbă. Aveam parte de o dimineață limpede și însorită. Era un băiat de treabă, cu care era plăcut să te întîlnești după ce avuseseși de-a face cu toți nebunii ăia din Uppsala. Trebuie să recunosc deci că mă simțeam mai bine, din multe puncte de vedere.

Din cauza panei de motor am ajuns acasă abia a doua zi dimineața. Totul părea tăcut și pustiu iar curtea era plină de gunoaie, ca de obicei, deoarece Gurra nu catadicsea niciodată s-o curețe. La intrare era un Volvo vechi, care arăta ca vai de lume. Era rabla lui Gurra, și nu pot să înțeleg cum de era admisă la verificarea tehnică. Peste tot erau împrăștiate jucării și cutii de bere.

Am făcut un tur în jurul casei, întrebîndu-mă dacă să-i trezesc sau nu. Fereastra de la cameră era deschisă și perdeaua flutura în afară din cînd în cînd. Era o dimineață însorită și caldă, la mijlocul verii.

— Tu ești ?

Era Berit, care ieșea din șură cu o vacă de căpăstru. La început nu i-am recunoscut vocea, fiindcă acum îi lipseau toți dinții de sus și urma să-și pună proteză. Cu toate astea, rîdea și părea bucuroasă că mă vede.

— Te-ai lovit ?

Era un mod ciudat de a saluta pe cineva, dar Berit avea un ochi învinețit. Stătea acolo cu un șervet vechi în carouri roșii înfășurat în jurul capului, trăgea de căpăstru și încerca să zîmbească și să rîdă pe cît o țineau puterile, cu gura ei știrbă. Însă avea un licăr vesel în ochi și părea bucuroasă că mă vede.

— Am încasat-o ieri, a fost puțin tărăboi. Ai mîncat ?

Era tipic pentru ea, să te întrebe dacă nu-ți era foame sau dacă aveai haine destul de călduroase, era modul ei de a fi amabilă, ca să zic așa. Avea privirea puțin încețoșată, stătea acolo și nu știa cum să facă deoarece ar fi vrut să rîdă, dar în același timp îi era rușine de dinții ei. Vaca dădea din cap și tot încerca să se elibereze, o vacă slabă și agitată. Vacile de casă semănau cu Berit, slabe și pline de viață, dădeau mult lapte fără să mănînce prea mult nutreț și aveau des viței. Este poate cam lipsit de respect să vorbești așa despre propria ta mamă, dar așa stăteau lucrurile.

Eu eram însă puțin îngrijorat în legătură cu vînătaia ei. Învinețită, negricioasă și slabă, stătea acolo încercînd să rîdă cu gura ei știrbă. Așa era Berit, mama mea.

— Tot te mai bate ?

— Lasă că nici eu nu-i rămîn datoare... Să-ți încălzesc niște cafea ?

O pocnise probabil în timpul chefului din seara trecută, dar ei părea să nu-i pese. Avea, oricum, un bărbat în casă.

— Unde-i Gurra ?

— Doarme, să-și scoată beția din cap. Am petrecut pînă tîrziu aseară.

— Și Barbro ?

— Așijderea. Am luat-o acasă pe Ellen.

— Vi s-a permis s-o luați acasă de sărbători ?

— Da, m-am gîndit să vorbesc cu cei de la sanatoriu, dacă n-am putea s-o ținem acasă...

— Dar n-o să fie greu pentru tine ?

— Doar sănătate să am... Intră acum, vin și eu îndată.

Plecă luptîndu-se cu vaca, spre pășune. Am intrat în bucătărie și am văzut că totul era la fel. Pe perete aceleași goblenuri de Paște, cu pui aurii. Cutii de bere, sticle goale și chiuveta plină cu vase murdare. Era ca de obicei după o seară sărbătorească : sticle goale, Berit plină de vînătăi, Gurra dormind în pod pentru a se dezmetici din beție. Berit era și ea la fel de bucuroasă : doar avea un bărbat în casă.

Am stat și m-am gîndit că e de neînțeles cît de diferiți eram, maică-mea și cu mine. Nu-i prea păsa că istoria se tot învîrte, numai ea să nu rămînă pe jos. Nu voia să iasă din timp, nu, ea voia să rămînă și să ia parte la viață, cu bune și rele, chiar dacă se alegea și cu vreo vînătaie pe deasupra.

Eram deci diferiți din multe puncte de vedere. Berit și cu mine.

Din cameră s-a auzit un zgomot, ca și cum cineva făcea gargară, și am intrat să văd ce

se întîmplă. Era Ellen, idioata, sau mai bine zis sora mea arierată. Stătea pe un pat de șipci, legată cu o curea pe sub brațe și se simțea după aer ce anume făcuse în pat.

Mormăia, bombănea, fornăia și privea fix în gol. Avea o frunte nefiresc de înaltă și bombată ca un pitic sau vreun monstru din poveste. Privea fix înainte, în gol, cu ochi mari și limpezi. Ellen ieșise din timp dar a trebuit să plătească pentru asta cu rațiunea sa omenească.

Am privit-o și m-am gîndit că era sora mea vitregă.

Adevărata mea soră stătea culcată în patul rabatabil și dormea, deși se apropia de amiază. Gullan dormea cu capul la subțioara ei, Gullan sau Gunborg, copilul ei adică. Nepoata mea.

Barbro e blondă, ca tata, rotundă, roșcată și nebună după bărbați, dacă e să spunem lucrurilor pe nume. Nu era greu de ghicit ce făcuse în seara precedentă, deoarece o dădea de gol semnul vinețiu de pe gît. Dar ea este așa cum este și nu e nimic de făcut.

Sîntem atît de diferiți, din multe puncte de vedere. Barbro și cu mine. Barbro e așa cum e.

Nu seamănă deloc cu Vera.

Sofaua se poate strînge, astfel încît camera să arate frumos, dacă e nevoie, dar aici este totdeauna o adevărată harababură. Deasupra sofalei e agățată o pictură în ulei cu o căsuță roșie la marginea pădurii, iar în jurul ei sînt lipite fotografii cu ABBA, Lill-Babs și alți o grămadă, ale căror nume nu le știu. E atîta timp de cînd nu mă mai interesează așa ceva. Podeaua e întotdeauna acoperită cu o mulțime de „Starlet", „Lumea Mea" și alte reviste ilus-

trate, cu care Berit și Barbro obișnuiesc să-și omoare timpul, cu lenjerie și jucării într-o dezordine desăvîrșită.

Berit nu prea seamănă cu bunicul. Nu s-a interesat niciodată în mod serios de cultură, iar Barbro cu atît mai puțin. Nu că ar trebui să-i judecăm pe oameni pentru asta, dar dacă i-aș povesti profesorului meu despre Berit și Barbro, el n-ar face decît să glumească pe seama lor. E în stare de așa ceva.

Barbro este așa cum este. M-am simțit puțin deprimat cînd m-am gîndit cît de deosebiți sîntem. Nu prea avem multe de vorbit împreună. În felul ei, însă, e destul de drăguță.

Am auzit-o pe Berit zdrăngănind la mașina de gătit și m-am dus la bucătărie să-mi beau cafeaua. Tăia pîinea și făcea de zor sandvișuri, de parcă aș fi fost mort de foame, sporovăind tot timpul despre Ellen, pe care voia s-o ia acasă de la sanatoriu, despre dinții ei cei noi, despre oamenii din sat, despre vizitatorii care cumpăraseră casa lui Nillson, despre rude, vecini și cunoscuți, ale căror nume le uitasem în mare parte.

Nu aveam multe de spus dar într-un anume fel era destul de plăcut. Murmuram doar cîte ceva, din cînd în cînd, în timp ce Berit continua să sporovăiască. Uneori își amintea de dinții ei, își acoperea gura cu mîna și tăcea. Își aducea apoi aminte de altceva și o lua de la început.

Muierile pot fi atît de vorbărețe uneori, și trebuie să mărturisesc că nu-mi displace asta. Îmi plăcea însă și că Vera era tăcută, așa că mă gîndesc că s-ar putea să-mi placă femeile,

indiferent cum ar fi ele. Berit este mama mea și, deși sîntem foarte diferiți, într-un anume fel îmi place. Îmi plăcea să o ascult, deși în ce mă privește nu aveam prea multe de spus.

Dar plăcerea luă brusc sfîrșit cînd scara de la pod începu să trosnească și apăru Gurra care cobora să-și bea cafeaua. Mă salută cam acru, deoarece nu fusesem niciodată prieteni prea buni. Era nebărbierit, cu fața umflată și ochii roșii, arăta mizerabil și mahmur. Bău două polonice de apă, se așeză la masa pe care se aflau cafelele și începu să geamă. Berit tăcu brusc. Avea să urmeze scandal, parcă plutea ceva în aer.

Veni și Barbro, fandosindu-se, cu Gullan în brațe, mă salută și păru bucuroasă că mă vede. Zîmbi, dădu din cap, căscă și se frecă la ochi, părînd mai copil decît însăși Gullan. Așa e Barbro.

Imediat însă izbucni scandalul. Berit începu s-o ocărască pe Barbro că venise dezbrăcată, după care au continuat să se ciondănească o vreme, pe Ellen a apucat-o scîncitul în cameră, Barbro s-a dus s-o schimbe, Gullan a început să urle de gelozie, Gurra înjura, că ce-i gălăgia asta, și întreba dacă n-ar putea să capete și el un păhărel să-și trateze mahmureala, dar Berit nu știa unde era sticla și începu să-l facă cu ou și cu oțet, că de ce s-a îmbătat aseară și a făcut pe maimuța și le-a pipăit pe fete și... Totul era la fel ca odinioară.

Am ieșit în curte să trag un fum. Ferestrele erau deschise în căldura de iunie, perdelele fluturau, prin aer zburau strigăte și înjură-

turi. Totul era la fel ca înainte. Am pornit-o la plimbare prin pădure, pentru o clipă de liniște. N-avea nici un rost să mă amestec în cearta lor. Sfîrșeau întotdeauna prin a se uni contra mea. Nu că ar fi fost ranchiunoși, furia le trecea repede. Erau ca niște copii.

Am mers destul de departe. Nu-mi amintesc să fi văzut flori. Nu prea aveam ochi pentru așa ceva.

Cînd eram mai tînăr, îmi plăcea să mă plimb prin pădure și să mă gîndesc, dar acum mă simțeam și aici la fel de străin. M-am rătăcit de cîteva ori, m-am împiedicat de pietre și de rădăcini, dar flori nu am văzut. Mă simțeam la fel de străin în pădurea mea de acasă.

Eram totuși silit să merg în pădure, ca să aflu puțină liniște, deoarece simțeam că nu am nimic în comun cu „ai mei", nu se putea discuta cu ei. E clar, totuși, că într-un anume fel țineam la ei.

Cu Gurra nu este însă același lucru, bineînțeles.

Oricum, m-am plimbat mult timp, m-am gîndit la Vera, la bunicul, la ce naiba aș fi putut face. Uppsala era depărtată ca un vis și nici nu-mi părea rău de asta. Într-un fel mă simțeam la fel de dezorientat și aici, acasă. Nu aveam pe nimeni cu care să pot sta de vorbă. Eram absolut singur.

M-am așezat pe un petec de mușchi ca să mă pot gîndi, dar n-am ajuns la vreo concluzie. Chiar dacă aș fi străbătut toate pădurile Hälsinglandului... Pe bunicul tot nu l-aș fi regăsit. Nici pe Vera.

Am stat mult timp culcat pe covorul de mușchi și m-am gîndit la asta.

La prînz, cînd m-am întors, ceilalți terminaseră deja de mîncat iar Berit mă boscorodi nițel, din obișnuință. Era supărată, mai mult fiindcă trebuia să rămînă acasă, ca să aibă grijă de copii și de vaci. Gurra urma s-o ia pe Barbro la Hudik, să danseze, iar la ce anume era între ei, nici nu vreau să mă gîndesc. N-aveam nici un chef să merg cu ei și Berit credea că voi rămîne acasă să aibă cu cine schimba o vorbă. Dar n-aveam, chef nici de asta. Mă gîndisem să merg în centru, unde urma să se țină o licitație și o petrecere cu dansuri tradiționale. Speram să întîlnesc acolo cîțiva colegi de școală.

Berit era tăcută și puțin tristă, cred, dar nu-mi prea păsa, întrucît îmi închipuiam că voi rămîne acasă mai multă vreme și că vom avea destul timp să stăm de vorbă. Dar n-a fost să fie așa.

Licitația era în plină desfășurare cînd am ajuns. Era vorba de tot soiul de obiecte de aramă, ciubere vechi pentru brînză, dulapuri pictate și alte lucruri asemănătoare, iar cei care licitau erau mai mult vizitatori veniți de prin alte părți.

Aproape imediat a început să-mi pară rău că venisem. Am întîlnit, ce-i drept, cîțiva colegi de școală, dar n-am găsit despre ce să vorbim împreună. Unii dintre ei se căsătoriseră și aveau copii. Unii găsiseră de lucru, alții erau șomeri, și cam asta a fost tot ce am avut să ne spunem.

Cîte unul mă întreba cum îmi merge în Uppsala, dar nu era ușor să le explic. M-au

invitat să beau un păhărel cu ei sau să mergem împreună la vreo petrecere, dar nu aveam chef de nimic. Și uite așa, n-a mai rămas nimic de spus, ei și-au luat la revedere și și-au văzut de drum, iar eu am rămas singur.

Am mai făcut un tur de unul singur și mă gîndeam să mă întorc acasă la Berit, care avea poate nevoie de ajutor la vaci. De fapt, nu aveam chef de nimic. Ce să fac acasă ? M-am uitat la aceas, dar stătuse, bineînțeles.

Și în clipa aia am dat cu ochii de Soltikoff. Venea agale dinspre grămada de turiști, îmi făcea semne cu mîna și ciocănea cu bastonul în cîte o formă de aramă pentru prăjituri. N-am fost deloc mirat. De fapt mă simțeam chiar puțin ușurat.

— Ce părere ai ? spuse el ciocănind cu bastonul.

— Nu prea mă pricep la vechituri de-astea.

— Ai rămas un iubitor al adevărului, îmi place asta. A avut vreun rost să te întorci acasă ?

— Nu, nu prea.

— Altceva îți lipsește. De ce să te întorci din drum, cînd încă nu ți-ai atins scopul ? Ei, ce zici, mergem ?

Și-a scos ceasul din buzunarul de la vestă și i-a desfăcut capacul. Dintr-o dată părea nerăbdător și grăbit. Brusc, am simțit fiori de teamă, m-am gîndit o clipă la Berit, dar am înțeles apoi că nu avea rost să complic lucrurile.

— Ai mașina cu tine ?

— Da.

— Atunci putem merge. De data asta cred că pot să-ți promit ceva concret. A treia oară nu mai dăm greș. Hai să mergem.

Cînd ne-am urcat în mașină și-a scos ochelarii și și-a legat la ochi o batistă mare, roșie. Îl prinse somnul imediat și dormi tot drumul pînă la Stockholm. Parcă era un cadavru, așa cum stătea lîngă mine.

Am condus o zi și-o noapte, oprindu-mă doar să alimentez cu benzină, după care plecam imediat mai departe. S-a trezit abia cînd am ajuns în fața intrării principale de la palatul Drottningholm. Și-a smuls batista de la ochi, și-a șters ochii și a stat o clipă să privească.

— Este foarte instructiv să călătorești, spuse el. Da, sper că ești pregătit. De data asta e vorba de o treabă serioasă.

În noaptea de vară, palatul părea de o albeață strălucitoare.

11

NU, NU ÎL UITASEM PE GUNNAR EMmanuel Eriksson : ochii săi mari și rugători nu-i poți uita ușor. Îndatoririle mele de personalitate culturală suedeză consacrată erau însă, ca de obicei, împovărătoare și pe măsură ce treceau săptămînile acestui sfîrșit de vară, amintirea tînărului cel serios începuse să pălească. Uneori se întîmpla să-l visez, dar niciodată nu puteam să-mi amintesc conținutul viselor, cînd mă trezeam la o nouă zi de lucru.

Într-o zi m-am trezit cu el stînd în fața mea, fapt care m-a cam tulburat. Stăteam într-un șezlong în curte și moțăiam cu o corectură în mînă cînd am simțit brusc o adiere rece. Am ridicat capul și l-am văzut, o arătare fantomatică. Era foarte palid, nu ca după boală, ci ca și cum ar fi stat mult timp închis într-o cameră întunecoasă. Se sprijinea într-un baston, iar piciorul drept era pus în ghips.

— Te-ai ciocnit cu mașina ? am întrebat, lipsit de fantezie și am făcut un gest spre piciorul lui.

— Nu, spuse el. Am vrut doar să scap de toată mizeria asta. Drept care am alunecat pe scară și mi-am scrîntit piciorul.

Nu era prea clar.

— Ești cam palid.

— Da, acolo era iarnă.

— Ai fost plecat undeva ?

— Da, foarte departe.

Stătea sub o boltă de clematite și lumina albăstruie îi scotea și mai mult în evidență paloarea. Aveam foarte mult de lucru și primul impuls a fost să mă descotorosesc de el sub un pretext oarecare, dar cele spuse despre călătorie îmi treziră interesul. Era vorba probabil de un material promițător. L-am rugat să ia loc și să povestească.

La început a fost tăcut și deprimat, dar treptat a început să-și dea drumul la gură. În cursul acestei după-amieze mi-a fost dat să aud o povestire cu totul fantastică în legătură probabil cu ultima sa „călătorie în timp“.

Era într-adevăr un material promițător. După cîteva clipe am pus în funcțiune magnetofonul. Mi-am făcut tot timpul însemnări și din cînd în cînd consultam vreo carte din bibliotecă. Corectura a trebuit să o amîn pentru altă zi.

Să redau cuvînt cu cuvînt povestirea confuză și fragmentată a lui Gunnar Emmanuel ar însemna să fac o concesie lipsită de sens convențiilor realismului verbal. Am avut, desigur, ca punct de plecare „visele“ sale, pe care însă le-am completat, făcînd uz de propriile mele cunoștințe de istorie. Multe sînt reconstituiri sau pure deducții, dar nu am avut încotro, pentru a face ca materialul să fie pe înțelesul tuturor.

*

Palatul Drottningholm era de o albeață strălucitoare în noaptea de vară, gol și pustiu precum culisele unui teatru părăsit. Soltikoff trebuie să fi știut că perechea regală se afla la reședința sa din oraș, Solliden.

Totul era tăcut și abandonat. Ferestrele aveau reflexe aurii în lumina răsăritului și dinspre apele golfului Mälaren te înfiora briza dimineții. În depărtare se auzea țipătul unui pescăruș. Scurta noapte nordică se transforma deja în zi.

Soltikoff urcă scara plin de demnitate și dădu onorul în fața intrării. Se jucă nervos cu ceasul, apoi oftă și întinse mîna către mînerul ușii. Îl pipăi prudent cu vîrful degetelor și dădu din cap cu seriozitate.

— Da, spuse el. De astă dată trebuie să meargă. Bea !

Cu aceste vorbe îi oferi lui Gunnar o ploscuță din argint în husă de piele, care te ducea cu gîndul la vînători regale și piste de hipodrom. Gunnar Emmanuel era înfiorat de răcoarea dimineții și neobișnuit de încordat. Scutură din cap și refuză politicos, „întrucît eu sînt cel care conduce".

— Ai destulă vreme să-ți treacă, spuse Soltikoff. N-o să mai conduci mașina decît peste vreo două sute de ani.

— Nu prea știu, spuse Gunnar speriat și derutat. Beau atît de rar, și băutura e cauza atîtor nenorociri.

Soltikoff zîmbi și-l mîngîie pe obraz, după care îi oferi propria pildă, ispitindu-l astfel pe tînăr să guste și el.

— Eu intru acum înăuntru. Poți să hotărăști singur dacă vrei să mă urmezi.

Cu aceste cuvinte, deschise poarta și păși înăuntru prin intrarea principală.

— Atunci aș fi putut de fapt s-o las baltă, comentă Gunnar Emmanuel gînditor. Dacă m-aș fi răzgîndit atunci și aș fi coborît treptele, dacă mi-aș fi luat „broscuța" și aș fi plecat la Uppsala... În fond nu era nimeni care să mă silească deoarece el intrase singur înaintea mea. Am rămas acolo destul de mult timp, mă gîndeam și nu știam ce să fac. Apoi m-am gîndit la Vera și la faptul că mi-ar fi părut, totuși, rău să nu încerc. În cele din urmă m-am hotărît și am intrat, dar nu știu dacă am făcut bine.

De data aceasta a fost destul de simplu să treacă prin discul de lumină. Nu percepu nici un fel de fenomene sonore, ci doar un frig neplăcut. Ultimul lucru a fost să se întrebe cu teamă dacă nu cumva așteptase prea mult.

— Grăbește-te ! Îți lași stăpînul să aștepte ?

Alphonse de Rouban, tînăr secretar la departamentul de război, zîmbea temător și se grăbea să-și ajungă din urmă șeful, înclinîndu-se vinovat. Întîrziase mult prea mult, dar nenorocitele alea de liste de furaje erau greu de găsit în dezordinea cancelariei și o teamă surdă în legătură cu listele nu-i dădea pace. Se opri în fața ducelui D'Argenson și-i înmînă hîrtiile cu o plecăciune. Era ca un făcut — întîrziase ca de obicei, lucrările în dezordine, toate gîndurile i se învîrteau în jurul Lisettei...

Ministrul de război îi smulse hîrtiile și începu să le răsfoiască nerăbdător. Se înfofoli

înfrigurat în blana de zibelină, făcînd un gest de scuză spre Richelieu.

Da, moşul e furios, ca de obicei... Lisette !

— Doriţi dovezi, stimate duce ?

Richelieu dădu din umeri şi-şi aranjă panglica albastră a decoraţiei. Părea destul de puţin interesat să audă detalii.

— Cunosc cu aproximaţie cum stau lucrurile.

— Caii cavaleriei nu primesc deloc ovăz, gardiştii elveţieni or să rămînă curînd desculţi, regimentul Picardia nu mai are nici ce mînca...

— Marchiza are însă poftă de mîncare, după cum se ştie.

— După cum se ştie. Ar fi însă mai bine pentru Franţa dacă cel care a cucerit Minorca ar putea conduce o armată bine hrănită la noi victorii...

Richelieu se înclină de politeţe şi îşi întoarse faţa ironică de vulpe către Alfons, îl cercetă îndelung şi încuviinţă din cap.

Tînărul făcu o plecăciune, zîmbi cu teamă, apoi se înclină din nou. Interesul mareşalului îl neliniştea : cel mai bine este să nu fii remarcat. E ceva în neregulă ? Ştie oare ceva despre Lisette ? Sau vrea poate să pună chiar el gheara pe ea, ţapul ăsta desfrînat ? Lisette.

Alfons avea motive întemeiate să tremure. Ducele de Richelieu, mareşal al Franţei, era mult prea plin de sine pentru a-şi pleca privirea la noul secretar, un ţărănoi, un contopist la minister. În privinţa femeilor, însă, nu făcea nici o deosebire între nobili şi oameni din topor. O fi cu adevărat Lisette ? Sau cunoştea oare planul de evadare ?

D'Argenson îşi citea hîrtiile şi se plîngea, afectat, de mizeria în care se afla ţara. Richelieu căsca, dădea din cap, murmura uneori cîte o frază aprobatoare : da, aveţi dreptate, domnule conte. Regele nu este servit aşa cum trebuie. Biata noastră ţară...

Alfons ştia prea bine ce se ascundea în spatele acestor fraze pompoase : marchiza trebuia să dispară ! Micuţa doamnă din popor Poisson, făcută marchiză de Pompadour de către un monarh recunoscător, dovedise că mînuţele ei drăgălaşe erau neaşteptat de puternice, drept care pusese stăpînire pe frîie. Mulţi căutaseră să o facă să joace cum cîntau ei, în zadar însă. Miniştri puternici şi conducători de oşti au căzut în dizgraţie la un semn al evantaiului ei, alţii s-au ridicat prin protecţia sa. Richelieu îşi boţi mutra vicleană între un zîmbet mulţumit de sine : micuţa doamnă e unealta mea ! A mea ! Se trezi însă repede cu impresia penibilă că el, un Richelieu, nu era mai mult decît o păpuşă în această mînuţă, care ţinea atît de strîns vîsla statului francez, cum mai era numit de gurile rele mădularul care dădea puţin sens şi bucurie existenţei melancolice a regelui Ludovic.

Salvaţi patria ! Curaj, este nevoie de o faptă eroică, de o altă femeie în patul regelui ! Această femeie nu trebuia să fie prea mîndră sau voluntară, ci o gîsculiţă recunoscătoare şi docilă, care să-i turuie la ureche regelui tot ce o învăţaseră Richelieu şi d'Argenson. O nouă metresă ! Poate micuţa Murphy ? Da, poate, dar partea proastă este că regele, chiar melancolic, îşi avea tipicurile lui. Se plictisea, iar marchiza îl înveselea citindu-i ra-

poarte ale poliției despre bordelurile orașului sau îi oferea carne de femeie în seraiul Parc aux Cerfs. Îi satisfăcea toate nevoile. Era intangibilă.

— Unde ?

— Un apartament la Versailles, cu uși mari de sticlă care dau spre curtea de marmoră. Camera este goală; întrucît mobilele au fost mutate la Trianon. Oglinzile îndurerate nu-și mai reflectă decît propriile lumini. Regele a fost la slujbă, îl ascultă acum pe Soubise, se va întoarce curînd la rezidența cea mică. În partea de nord, sub ferestrele cu sticla crăpată vîntul troienise zăpada.

— Cînd ?

— În ianuarie, anul de grație 1757. E al naibii de frig și ferigi albe de gheață se ridică tot mai sus pe sticla ferestrei. Pendula de pe placa de marmoră a căminului s-a oprit. Strălucirea palidă a zilei de iarnă începe deja să se transforme în lumina difuză a amurgului, înghițită în cele din urmă de umbrele nopții.

Richelieu își scoase ceasul din buzunarul de la vestă, îl duse la ureche și îi aruncă o privire tînărului secretar.

— Familie ? se întrebă el, fără a se sinchisi că putea fi auzit.

— Nu, nu... Ce vreți ? La cancelarie nu se mai angajează acum băieți de familie. Tatăl e fost țăran, s-a străduit și a ajuns administrator și a reușit să-l plaseze aici, dracu știe cum, cumpărîndu-i poate vreun titlu mai ieftin. Aștia se cațără din ce în ce mai sus. Știți și dumneavoastră cum este...

— Desigur, gloata se întinde.

— Ce putem face ? Dar unde vă sînt nimfele ?

— Nu prea știu... Doar dacă nu cumva... Nu, e un bărbat.

O ușă de sticlă se deschise lăsînd o rafală din vîntul rece de afară să arunce înăuntru un nor fin de zăpadă. Un bărbat voinic în haine cafenii intră și începu să se învîrtă prin încăpere. Se oprea din cînd în cînd pentru a privi muchiile aurite ale pereților și tapetul de damasc. Respirația lui se aburea în încăperea rece.

— Cine este ? Vreunul din oamenii dumneavoastră ?

— Fiara asta ? Nici vorbă. Tu, de colo ! Pe cine cauți ?

Bărbatul cel voinic se opri, își îndreptă ochii mari și albaștri către cei doi bărbați atotputernici de lîngă fereastra din colț și își scoase pălăria cu un gest de curtoazie.

— Dumnezeu să-l ocrotească pe rege !

— Amin ! Pe rege îl căutați ?

— Dacă domnilor nu le e cu supărare.

— Azi nu e zi de primire. În mod oficial, regele se află la Trianon. Reveniți în altă zi.

— Facă-se voia Domnului, spuse bărbatul cel voinic îndreptîndu-se spre ieșire.

— Un necioplit, murmură D'Argenson. Ce mai rezidență ! Casă deschisă de dimineață pînă seara.

— Trebuie să fi văzut cum era pe vremea regelui cel bătrîn. Un adevărat iarmaroc.

Se făcu din nou liniște. Ca din depărtări se auzea mugetul vacilor flămînde din cerdac, pe care servitorii îl transformaseră în grajd și coteț. Viscolul mugea dincolo de ferestre. Li-

niştea şi descurajarea îi cuprinse din nou pe cei doi demnitari. Părea totuşi imposibil să o detroneze pe atotputernica metresă. Vise zadarnice ! Nu era nici măcar în stare să se prefacă încrezători unul faţă de celălalt.

Alfons stătea la o distanţă de doi paşi, ţinîndu-şi capul plecat cu smerenie în aşteptarea poruncilor. Gîndurile sale se învîrteau cu febrilitate în jurul planurilor de evadare : foarte curînd, peste numai cîteva zile, răbdare... Doar cîteva zile şi vor fi dincolo de graniţă, în Elveţia, banii îi vor ajunge pentru o gospodărie la ţară, vor fi în fine departe de curte, de oraş, de veşnica mocirlă a politicii, vor duce o viaţă simplă şi retrasă, departe de puterea diavolească a istoriei. Lisette, Lisette, doar cîteva zile...

Uşa de la salon se dădu de perete şi cei trei bărbaţi se aliniară. Dar nu era regele. Era prinţul de Soubise care intrase grăbit cu o afacere simplă. Făcu o reverenţă neglijentă în direcţia confraţilor săi şi după cîţiva paşi de dans începu să urineze în cămin. Aburii produşi de urina sa aveau un miros plăcut. Ca toţi ceilalţi curteni, obişnuia să mănînce sparanghel uscat, care făcea ca excrementele să capete o aromă agreabilă.

— Cît timp să mai degerăm în locurile astea fără nici un rost, strigă Richelieu.

— Răbdare, domnii mei, murmură prinţul încheindu-se la pantaloni şi retrăgîndu-se către uşa salonului. Răbdare, regele va fi aici peste puţin timp.

Lisette, Lisette... O mătuşă lacomă şi fără inimă o aruncase în stradă, unde se şi întîl-

niseră ei doi, pe renumita alee de la Palais-Royal, hotărînd să-şi aparţină unul altuia toată viaţa. El a instalat-o într-un apartament pe Rue de Cléry, după care au trebuit să trăiască tot timpul cu o teamă permanentă : mătuşa intrase în legătură cu Lebel şi voia să i-o dea pe Lisette regelui. Asta nu trebuia să se întîmple ! Lisette ! Doar cîteva zile...

— Soubise, un Rohan, să ajungă lacheul unei dame din popor, mormăi Richelieu.

— Ce vreţi ? Marchiza e intangibilă. O criză religioasă ne mai lipseşte, ca la Metz, însă mai de durată...

— Da, numai că regina nu face doi bani. Poate un nou Maintenon, dar ia priviţi, acelea sînt fetele mele !

Uşile mari de sticlă se deschiseră şi Lebel intră cu trei fete după el încotoşmănate cu pături şi blănuri contra gerului aspru de ianuarie. Cea mai înaltă dintre ele era bineînţeles La Lionne, o sultană blond-roşcată pe care Richelieu se hotărîse în cele din urmă să i-o ofere regelui : o ofrandă grasă pe altarul onoarei.

Fetele şuşoteau între ele, scuturîndu-şi zăpada de pe haine. Un bărbat subţire cu nişte ochi porcini intră înainte ca Lebel să fi avut timp să închidă uşa după el.

— Corpo di Bacco, strigă el. Atîta frumuseţe pe gerul ăsta ! Excelenţa voastră, domnule conte, mă arunc la picioarele dumneavoastră...

— Acolo puteţi să şi rămîneţi, cavalere, deoarece doamnele sînt destinate unor ţeluri mai înalte. Înţeles ?

— O, da, păcat... O fi oare vorba de însuși Jupiter? Da, da, dar ce se întîmplă cu tînărul domn?

— Alfons! Ține-ți gura!

— Monseniore...

Da, e Lisette, e adevărat, ochii mei nu se pot înșela, ea este, mătușa, vrăjitoarea aia care ia predat-o lui Lebel și acum va fi dusă în scîrbosul lui harem, va fi închisă la Parc aux Cerfs, și niciodată nu vom mai putea scăpa de aici, nu vom mai putea fugi, dacă aș ști ce să mă fac...

— Trebuie să ne scoatem paltoanele? E al dracului de frig aici.

— Răbdare, leoaica mea, regele va fi în curînd aici și te va încălzi cu privirile lui... Cum ți-ar place titlul de marchiză?

— Măcar de nu mi-ar mai îngheța fundul...

— Șlefuiește-ți limbajul, ma lionne. Fă-i o reverență frumoasă cavalerului de Seingalt, e un vizitator care a bătut cale lungă pînă aici. Nu v-a priit la Veneția, cavalere?

— O, duce, e o poveste lungă...

Lebel făcea exerciții cu cele trei fete, Mimi, La Lionne și Lisette. Urmau să facă o reverență în fața regelui cînd acesta avea să treacă pe lîngă ele, iar în caz că el, cu vreo vorbă sau vreun gest... Mai ales: grație și tact, asta este cu totul în afara programului și discreția e absolut necesară. Afișați doar cele mai strălucitoare zîmbete!

Lisette îi aruncă o privire disperată lui Alfons. Acesta închise ochii, orbit și zăpăcit. Planuri disperate i se învîrteau în minte — ce să mai fac? Dacă o va găsi pe placul lui?

Ce pot face? Să-l înjunghii? S-o răpesc pe Lisette din mijocul Versaillesului...

Richelieu se postă în fața fetelor pentru a le învăța să facă reverențe. De nenumărate ori se plecă pînă la pămînt în cîte o grațioasă reverență, zîmbind calin cu gura sa știrbă.

— Excelența sa este obișnuit cu asta, șopti D'Argenson, poreclit și Casanova.

— Da, e adevărat, poate juca atît rolul lui Marte cît și pe cel al Afrodiei, răspunse ministrul. Ce vreți, cavalere, situația e disperată și toate mijloacele sînt permise.

— Nu uitați să vă dezgoliți bustul, strigă Richelieu. Aveți la dispoziție doar un minut pentru a vă arăta nurii și dacă reușiți să o scoateți din luptă pe marchiză...

— Majestatea sa, strigă un ofițer din suita regelui, deschizînd larg ușile. Se făcu dintr-o dată liniște, bărbații fiind ocupați cu plecăciunile iar fetele căutînd să facă reverențe cît mai adînci.

Ludovic XV intră, avîndu-i de-o parte și de alta pe Soubise și pe ducele de Ayen. Avea pe față expresia sa obișnuită de autocompătimire melancolică, însoțită de un zîmbet amar provocat de plictiseala care îl urmărea în toate împrejurările: ce-oi fi făcut ca să am parte de toată mizeria asta? Ascultase un referat ținut de Soubise, lung, mult prea lung, pierduse firul, obosise, voise să plece! Unde e marchiza? De ce trebuie să suport toate astea? Acum, destul, trebuie să plec de-aici, la Trianon sau în altă parte, numai aici nu...

Sprîncenele sale negre se înălțară cînd văzu neașteptata adunare din sală. Simți nelămu-

rit că se aștepta ceva de la el, poate ceva care avea de-a face cu datoria și răspunderea, o caznă injustă și plină de cruzime, nu, asta era prea mult, merita o soartă mai bună...

— Dragă domnule duce, începu el tăios, dar se întrerupse cînd dădu cu ochii de cele trei fete. Da, totuși...

— Maiestatea voastră, șopti Richelieu, trei fete orfane de familie bună vă solicită o privire, un cuvînt de milă, o binecuvîntare...

— Da...

Ochii regelui treceau în revistă cu o neobișnuită atenție cele trei nimfe, busturile dezgolite ce i se ofereau precum șase fructe pe un ram, înfrunzit de mătăsuri și văluri pestrițe. Respirația sa aburea în rotocoale albe, cînd, în cele din urmă deschise gura. Făcu semn cu bastonul către Lisette.

— Da, cea de colo. Amintește-mi să fac ceva pentru educația ei, o dotă, o pensie, da... Lebel ?

Servitorul și codoșul zîmbi cu înțeles și făcu o plecăciune adîncă.

La Lionne se prefăcu că-și pierde echilibrul și căzu pe spate pentru a-și arăta albeața coapselor, dar totul fu în zadar — regele le întorsese deja spatele : sorti. Lisette era aleasa.

Soubise îi aruncă o privire furioasă lui Richelieu. Cuceritorul Minorcăi zîmbi cu viclenie și se plecă pînă la pămînt în fața rivalului său. D'Argenson își strîngea hîrtiile cu mîinile tremurînd de emoția triumfului : succesul cu totul neașteptat îi storsese lacrimi de bucurie.

— Alfons, ce tot faci acolo ?

Secretarul începuse să discute în șoaptă cu noua favorită a regelui, poate o viitoare tovărășă de pat la Parc aux Cerfs, poate o nouă stăpînă a Franței. Era o nemaiauzită încălcare a etichetei. Lebel și Richelieu se holbau fără grai la tînăr.

— Alphonse !

— Monseniore...

O ultimă privire : ochii ei mă ucid... Lisette !

— Cum dracu vă permiteți ?

— Monseniore...

— Aveți mare grijă ! Ei, duce, ce părere aveți ?

— Nici nu pot vorbi, sînt nebun de fericire. Lisette este pe deasupra și o fată isteață. Viitorul e al nostru.

— Da, nu trebuie să ne pierdem speranța...

În semn de lingușire, Lebel o ajuta pe Lisette să se îmbrace. Leoaica cea roșcată înjura și-și blestema fericita rivală. Bucuria Lisettei părea totuși destul de stăpînită. Îi arunca tot timpul priviri întrebătoare lui Alfons. Tînărul stătea însă cu spatele la ea, într-un ungher și-și lipise fruntea fierbinte de sticla ferestrei. Se făcuse aproape întuneric. Afară răsunau strigăte.

— Aduceți încoace făcliile ! Să vie trăsura !

Richelieu discuta în șoaptă cu D'Argenson.

— Machault trebuie îndepărtat ! La gunoi cu el ! Portofoliul finanțelor trebuie să-mi aparțină !

— Un nou Richelieu ca prim ministru ? Ai gînduri mari, dar te cam grăbești...

— Trăsura regelui !

Lisette, ce se va întîmpla cu noi...

— Curva aia blestemată, care se crede mai deșteaptă ca noi...

— Exilează-i ! Trebuie să le plătesc polițele.

— Dar finanțele ? Și armata ?

— Fă-mă cel puțin conetabil al Franței...

— E adevărat ? Va fi îndepărtată ?

— Cine o va face ? Ea ? Este de familie bună ? Nu, protejata lui Richelieu.

Lisette !

Încăperea fierbea de șoapte, planuri, intrigi, comploturi...

Pînă cînd un strigăt violent se auzi din afara curții de marmoră.

— Regele a fost asasinat !

— Puneți mîna pe el !

— L-a ucis pe rege !

— Regele !

12

„CETĂȚENII PARISULUI PAR CONSTERnați de atentat, dar mulți vorbesc de indiferența șocantă de care dau dovadă masele largi populare..."

— Nu așa repede !

— Încă o dată !

— Ați putea fi mai atenți, fir-ar să fie !

— Reia de la „indiferența șocantă" !

— „indiferența șocantă de care dau dovadă masele largi populare..." Mă urmăriți ?

— Da, da...

— Nu mai luăm pauză pentru micul dejun ?

Alfons de Rouban se opri o clipă, surprins de vocile din redacție. Era fiu de țăran, provenit dintr-un colțișor liniștit din Artois, și nu reușise să se obișnuiască niciodată cu zgomotul Parisului, iar aici, la redacția Grimm, era la fel de multă gălăgie ca în piața de păsări din La Cité. Un tinerel gîrbovit și cu nasul roșu, îmbrăcat în negru ca un notar, le dicta cu o voce răsunătoare de popă copiștilor stropiți cu cerneală, mîrîind și înjurînd aplecați deasupra pupitrelor, slugi istovite în grota bătută de vînturi care trîmbița în întreaga Europă știrile Franței.

— „Se pune acum întrebarea dacă emoțiile puternice prin care a trecut regele îl vor face să se întoarcă în brațele bisericii..."

— Mai rar !

— „...ceea ce va duce la o reconciliere cu majestatea sa", M mare de tipar, S mare de tipar... Ce naiba căutați aici ?

— Scriem și asta ?

— Nu, nu, vorbesc cu cel de colo. Cine sînteți ?

— Alfons de Rouban, secretar la departamentul de război. Îl caut...

— Dacă aveți copii după documente secrete, puteți să le lăsați acolo. Plata mîine. „Arhiepiscopul Parisului și abatele Desmarets, care-l spovedește pe rege..."

— Scriem asta încă o dată ?

— Scrieți cum spun eu și nu mai tot dați vina pe mine ! Dar dumneavoastră ce vreți ?

— Micul dejun și salariu mai mare !

— Să citești clar, fir-ar să fie !

— Cu el vorbeam, nu cu voi. Ați adus ceva știri ?

— Nu...

— Atunci ce naiba căutați aici ? „Atentatorul..."

— Trebuie să-l întîlnesc pe domnul Grimm, aveam întîlnire...

— Așa spuneți, nu stați acolo degeaba. Bebe, spune-i moșului ! Un domn Alfons... ?

— De Rouban.

— Un Alfons de Rouban dorește să-l vadă. „Atentatorul a fost deja interogat și torturat..."

— Interogat și torturat...

— „După toate probabilitățile, înaintea procesului..."

— Micul dejun !

Bebe, un vagabond parizian murdar și zdrențăros cu o erupție de scrofuloză în jurul gurii bătu la ușa din fundul încăperii și strigă cu vocea sa stridentă.

— Cineva dorește să fie primit de domnul Grimm !

Grimm își făcu apariția, cu manșetele pătate de cerneală, într-un halat de catifea cafeniu, cu praf de prizat pe revere, avînd totuși o înfățișare țărănească în spatele acestor aparențe pedante. Zarva din redacție se potoli, transformîndu-se într-o tăcere sîrguincioasă, ostentativă. Zece pene de gîscă scîrțîiau pe foile de hîrtie.

— „După toate probabilitățile, înaintea procesului urmează a fi dezvăluit un complot iezuit."

— Ia ascultați la mine ! Abia aici ați ajuns ?

— Da, domnule Grimm, s-au certat tot timpul, mai ales Eustace...

— Nu mă interesează cine s-a certat. Și mai aveți pretenția să vă numiți ziariști ? Pauza pentru micul dejun se reduce la zece minute. Dați-i bătaie !

Copiștii începură să bombăne, dar nimeni nu îndrăzni să protesteze cu voce tare. Cu ochii stinși, se așezară de-a lungul pereților să-și roadă cojile uscate de pîine, ca niște sclavi lihniți de foame, vîslași pe galera viitorului. Eustace se putea făli cu o bucată de brînză, dar Bebe, cu mîna goală, ca de obicei, începu să cerșească pe la ceilalți din echipă cu vocea sa plîngăreață.

Alfons de Rouban fu invitat în biroul personal al domnului Grimm. Cărți, hîrtii, corespondență de la toți domnitorii Europei. Vrafuri de enciclopedii erau împrăștiate pe podea, iar într-un colț se afla un bust din ghips al zeiței Minerva cu o bonetă frigiană peste coiful alb.

Alfons murmură cîteva complimente, iar Grimm făcu o plecăciune din scaunul în care se așezase.

— Cum se mai simte stăpînul dumneavoastră ?

— Contele D'Argenson m-a rugat să transmit salutările sale celui care domnește peste opinia Europei...

— Sînteți un bun diplomat, domnule de Rouban și vă prevăd un mare viitor, se poate vedea asta în stele... Să auzim ! Ce fel de știre „strict secretă" va fi dezvăluită lumii printr-o „fatală indiscreție" ? Vă stau cu plăcere la dispoziție, atîta timp cît asta nu contravine intereselor propriului meu partid.

— Păi, nu de această dată...

— Nu sînteți trimis de D'Argenson ?

— Mai curînd, vin ca persoană particulară...

Grimm își țuguie gura în formă de cireașă, aruncînd o privire pendulei. Nimic oficial, nici un avantaj de cîștigat pentru cauză, lipsă de timp... Vocea sa prietenoasă cu accent nemțesc deveni ceva mai aspră.

— Cu ce anume vă pot fi de folos ?

— Domnule Grimm, ziarul dumneavoastră ajunge de două ori pe lună la toate curțile Europei, aveți influență, le puteți șopti suveranilor la ureche, stăpîniți opinia publică, sînteți puternic...

— Puțina influență pe care o am trebuie folosită cu discernămînt pentru cuvioasa informare... Dacă e ceva ce-aș putea face în cadrul unor limite rezonabile...

Alfons făcu o grimasă auzind răceala din vocea sa, dar se reculese și mormăi cîteva complimente la adresa marelui și radicalului publicist. Grimm își strînse nemulțumit gura în formă de cireașă, foarte rău plasată pe fața sa de neamț, mare și greoaie. Nu făcu nici o încercare de a-i întoarce complimentele. Chestiuni particulare ? Nu prezintă interes politic...

Nu are nici un rost. E mai bine poate să spun adevărul... Alfons povesti cît putu el de liniștit... Lisette !

Grimm se înălță în scaun. Ziarist experimentat, deveni dintr-o dată foarte interesat.

— Deci majestatea sa a avut bunătatea să aleagă el însuși ?

— Da, bunătatea...

Lisette, Lisette !

— Și nu a fost ?... Știți, nu ?

— Mi-e teamă că nu vă înțeleg.

— N-a fost dusă în capcana de păsări ?

— În iatacul regelui ? Nu, nu, atentatul a avut loc înainte de asta, slavă domnului...

— Ciudat ! Unde se află ea acum ?

— La Parc aux Cerfs.

— Singură ?

— Da.

— Auzi, auzi. Pot să vă felicit ?

— Pentru ce ?

— Ei, gîndește-te și dumneata. Regele e restabilit, criza religioasă nu poate să dureze,

iar dacă ea va fi singura stăpînă în serai... Norocul dumitale este ca și făcut, tinere !

— Norocul meu ?

— Bineînțeles ! Pe marchiză n-o s-o poată scoate din luptă, dar avansarea, o pensie, vreun titlu de baron sînt ca și ale dumitale...

— Eu nu o vreau decît pe Lisette ! Doar pentru mine !

— Ciudat...

Alfons renunță la orice prudență și povesti despre planul de evadare, visul privind căminul lor din Elveția, o existență liniștită și fericită departe de curte, de oraș, de politică, de istorie. Ajutați-mă, domnule Grimm ! Dacă aș putea evada împreună cu Lisette, nu cer decît ca poliția să pretindă că nu vede, regele o va uita repede, vreau doar să-mi trăiesc viața în liniște, retras, departe de lume...

— Nu-i puțin ceea ce ceri, domnule de Rouban. Mai întîi de toate nu este atît de ușor să te retragi, iar idila din Elveția ar trebui să ți-o suporte cineva.

— Pentru dumneavoastră ar fi același lucru cu a suporta cele zece minute de pauză pentru cei ce ronțăie pîine uscată afară, în redacție.

Pauza pentru micul dejun se terminase și voci gălăgioase se auzeau din nou din redacție. Grimm zîmbi cu gura sa în formă de cireașă.

— Sînt un stăpîn aspru, e adevărat. Și ce dacă ? Sînteți un sentimental, domnule de Rouban. Copiștii mei trebuie și ei să facă sacrificii pentru viitorul informațiilor...

— Și totdeauna speranța în acest „viitor" să fie un calmant pentru cei înfometați...

— Dumneavoastră aparțineți unei clase sociale tinere și cu inimă fierbinte, domnule de Rouban, și v-ați rătăcit cu totul printre iluzii. În privința micuței Lisette, pot doar să vă sfătuiesc să profitați de ocazie. Stoarceți-l de bani pe rege, cîștigați cît puteți de mult din afacerea asta și apoi retrageți-vă în tihnă cu o Lisette folosită.

— Ar fi groaznic...

— Chiar așa ? Nu mai fiți atît de egoist. Ce cîștigați din această lovitură puteți investi apoi pentru progres și iluminism, dacă doriți. Dacă singur dumneavoastră reușiți să scăpați de istorie și de un prezent plin de cruzimi, ce folos ar avea aceste mase de nefericiți din asta ? Nu în acest fel luptați pentru un viitor mai bun... Da ?

Ciocăniturile lui Bebe răsunau la ușă.

— Cavalerul de Seingalt !

Cassanova își vîrî prin ușă figura vioaie, clipind din ochii săi căprui.

— Vă deranjez cumva, domnilor filozofi ?

— De loc. Intră ! Dar ce aud, l-ați întîlnit deja pe domnul de Rouban... Cînd a avut loc atentatul ? Asta zic și eu coincidență... Ei, ce mai e nou ?

Casanova se lăsă pe spate în fotoliu și începu să-și facă vînt cu o batistă parfumată cu mosc. Îi făcea plăcere să se afle în centrul atenției. Grimm își scoase un carnet și un creion să ia notițe.

— Totul atîrnă de un fir de păr, spuse în cele din urmă aventurierul cu un surîs satisfăcut. Ne putem aștepta la o criză din moment în moment.

— Și marchiza ?

— Madame de Pompadour și-a făcut bagajele dar așteaptă totuși ordin de evacuare. Desmarets și eminența sa fac eforturi furibunde pentru o răsturnare de situație în favoarea bisericii : marchiza va fi exilată, regele se va împăca cu regina...

— Biata femeie...

— Își va cere scuze în mod oficial, se va împărtăși în fața întregii curți, victorie totală a clerului...

— Și D'Argenson ? Și Richelieu ?

— Fac zîmbre și croncăne împreună cu ciorile deocamdată, dar așteaptă, bineînțeles, ca marchiza să dispară — din vedere și din amintire — pentru ca apoi regele, revenit la obișnuințele sale, să intre sub influența micuței lor protejate, oricare i-ar fi numele...

— Lisette ?

— Exact. Nu vă simțiți bine, domnule de Rouban ? Vreți să mirosiți sărurile mele ?

— Nu, mulțumesc. Doar o întrebare : aceste frumoase intrigi sînt chiar tot ce a rezultat de pe urma atentatului ?

— Ce altceva ? Nu-mi dau seama ce gînduri avea Damiens, se pare că a acționat fără vreun plan, fără vreo idee, fără vreun partid...

— Fără partid... Un anarhist ?

— Evident. Tot ce-i iese din gură sînt flecăreli bine intenționate despre virtute și evlavie, pentru a-l readuce pe rege la îndatoririle sale față de Dumnezeu și popor... O minte rătăcită !

— Înțeleg. Dumneavoastră ce părere aveți în legătură cu atentatul, domnule Grimm ?

— Ce părere să am ? Cînd teroarea iese învingătoare, trebuie exploatată de partid, bineînțeles. Cînd dă greș, ca acum, e altceva. Dacă poporul, această mulțime de copii plîngăreți se întîmplă să simpatizeze cu făptașul, atunci îi vom deplînge acestuia soarta amară. Dacă fapta lui produce oroare, trebuie să-l detestăm ca pe un ciumat. Trebuie să îndepărtăm în fața opiniei publice orice bănuială că am avea cumva de-a face cu terorismul și cred că Voltaire a găsit o soluție...

— Ce soluție ?

— Trebuie să dai vina pe adversar, bineînțeles. Numește-l provocator ! Scornește ceva despre o conspirație iezuită, adu vorba despre fanatismul religios.

— Prin urmare doar cu ajutorul minciunilor cauza sfîntă a adevărului și viitorului...

— Bineînțeles. Îl voi scoate reacționar...

— Damiens ? Și el, care în felul său voia să slujească progresul și o lume mai bună.

— Ar fi făcut-o mai bine dacă ar fi ascuțit pene de gîscă în redacția mea. Cel care luptă de unul singur nu slujește viitorul, iar cel care nu e cu noi...

— Cel care nu e cu voi, este împotriva voastră ? Și e singur vinovat ?

— Desigur.

— Iar în privința lui Damiens, ce este el, ce vrea el, nare importanță ?

— Bineînțeles că nu, așa cred ! Întrebarea este doar în ce fel va trebui să înfățișăm în ziarul nostru atentatul... Ei, o să meargă în cele din urmă. Deocamdată o să-l numim „rigicidul" ! Ba nu, ce prostie... Regele continuă să trăiască.

— Nu fiți atît de sigur.

— Glumiți, domnule de Rouban. Doar nu sînteți un Damiens ?

— Dar cine e el ? Ce vrea el ?

— Ei, ce importanță are ? Întrebați-l pe cavaler, dacă vă interesează atît de mult.

— Damiens, un țărănoi din Artois, un nebun bine intenționat. Poate că niște obsesii religioase să-l fi adus aici, ce știu eu. Avea la el un exemplar uzat din „Întoarcerea lui Isus Hristos“, despre care am auzit vorbindu-se...

— Alegeți-vă alte lecturi, cavalere. Fanatism !

— Nu știu ce să zic, murmură Alfons cu gîndul dus departe. Îl citesc și eu seara, cîteodată...

— Ce s-a întîmplat, însă, cu regele ?

— Doar o zgîrietură. El a crezut însă, ca de obicei, că va ajunge direct în infern dacă nu se va împărtăși pe loc. Nimeni n-a putut să dea de Desmarets, dar au pus mîna apoi pe un preot sărac care tocmai trecea pe șosea, un nătărău păduchios și fără o para, un abate zdrențăros, nici nu știu cum l-o chema. Tocmai mergea la săracii din ținut cu o găleată de supă și un braț de pîini și s-a supărat că a fost oprit din drum. Per Dio ! Nici nu cred să fi știut cine era regele, totul s-a făcut în grabă, d'Ayen și cîțiva ofițeri l-au luat cu forța într-o trăsură fără prea multe explicații în timp ce moșul striga tot timpul ceva în legătură cu săracii lui. Cînd a fost dus la rege a vrut mai întîi să vadă rana, dar era tot atît de medic pe cît era preot și

după ce s-a holbat puțin la zgîrietură s-a înfuriat și a început să strige, cum e posibil ca un bărbat și ofițer pe deasupra poate face atîta zarvă pentru un asemenea fleac. I-a pretins să se spovedească de păcate, să se împărtășească de îndată ce era cu putință și să-și dăruiască a zecea parte din venituri săracilor... A fost un adevărat scandal, pînă ce au dat de Desmarets, care a avut grijă ca îndatoririle religioase să fie îndeplinite într-un mod mai elegant.

— Fanatism...

— Și ce s-a întîmplat cu preotul ?

— Ia ghici ! Va curăța latrinele vreunei mînăstiri tot restul vieții. Prințul moștenitor tuna și fulgera, regina tuna și fulgera, prințesele la fel, trip, trap, trul...

— Și regele ?

— Se tînguia, plîngea și se văita ca de obicei de groaza flăcărilor iadului. Era îndurerat că pierduse dragostea poporului...

— N-o mai are, deci ?

— Poate că nu, poate că da. Cine naiba se pricepe să spună ce gîndește poporul, acești copii capricioși... Dacă ar fi să moară regele, s-ar putea ca furia poporului să se îndrepte în primul rînd asupra marchizei, a micuței Murphy, iar acum asupra Lisettei.

— Lisette ?

— Da, o adevărată delicatesă, nu-i așa ?

— Un trofeu pentru colecția dumneavoastră, cavalere !

(Destul cu atîta dialog : să privim acum imaginea celor trei. Casanova îi surîdea sufletul la gîndul de a gusta și el din trufan-

daua regală — ce triumf! ce amintiri! ce anecdote de povestit! Se putea înnobila printr-un duel și, de ce nu, cu o asemenea lovitură să devină chiar baron — da, de ce nu? Cavaler de Seingalt, baron de Parc aux Cerfs, cezar al Cyterei... Da, de ce nu?

Grimm notează pe furiș, dus pe gînduri: după el, Casanova este un bufon și un parazit, de care societatea luminată a viitorului se poate dispensa. Tînărul de Rouban, acest naiv entuziast cu ochi mari, albaștri și rugători de țăran — la ce-i bun un asemenea individ? Nici măcar cît Bebe. Gîndurile lui Grimm se învîrteau în jurul cauzei, cea mare și sfîntă, iluminismul, progresul, marile și anonimele puteri pe care le slujea și le implora el. Atentatul lui Damiens constituia o amenințare a evoluției, a propășirii, un băț în roate... Acum trebuiau să se unească toate forțele progresiste. Nepoliticos și distrat, își scoase ceasul de aur din buzunarul vestei sale de mătase.

Alfons de Rouban tresări cînd văzu soarele palid de iarnă reflectîndu-se în capacul de aur: raza de lumină îi pătrunse în conștiință pentru a-i trezi o amintire sau poate vreo presimțire...)

— Ei, cavalere, l-ai întîlnit pe contele Saint-Germain?

— Am avut onoarea la doamna d'Urfé. O persoană fermecătoare!

— Poate un escroc fermecător. Dați crezare laudelor sale că ar fi trăit în toate timpurile, cu Alexndru cel Mare, Cesar, Pompei și Carol cel Mare?...

— Știu doar că este o cinste să fiu înșelat de un asemenea om. Nu-mi pot stăpîni un sentiment de...

— Respect profesional? Intră...

Bebe aduse o scrisoare, pe care Grimm o desfăcu nerăbdător.

— Oh, cerule... Asta mai lipsea...

— Dar ce s-a întîmplat?

— Regele e restabilit! S-a reîntors la marchiză... Toate comploturile s-au dus de rîpă. Machault și D'Argenson au fost îndepărtați de la minister.

— Un bel pasticcio! Trebuie imediat...

— Concediați, cînd războiul bate la ușă!... Și Franța?

— Cui îi pasă de Franța, domnule de Rouban, cînd sînt în joc interese superioare... Puterea se află acum în mîna lui Soubise, grăbește-te să-i cerșești îndurare...

— Dar Franța!

— Parlamentul și-a dat sentința asupra răufăcătorului: execuție publică în Place de Gréve...

— Per Dio! Asta trebuie s-o văd...

— Sînteți un ziarist mai bun chiar decît mine, cavalere...

— Cum îi merge partidului dumneavoastră în acest caz, domnule Grimm?

— Mai bine decît mă așteptam, slavă domnului. Făptașul a bălmăjit ceva în legătură cu uciderea tiranului, dar, din fericire, a făcut-o în termeni religioși, încît clerului nu i-a fost ușor să iasă cu fața curată... Bebe! La redacție! Asta trebuie să plece cu poșta de azi...

— Și Richelieu? În dizgrație?

— Nu, vulpea bătrînă a reușit să se descurce, ca de obicei. Nu rupsese în mod oficial legăturile cu marchiza. Acum s-a închis împreună cu contele Saint-Germain...

— Vrea să facă o călătorie în timp?

— La curtea lui Tiberiu pe insula Capri, poate. Acum probabil că așteaptă să izbucnească furtuna... Vreți deja să plecați, cavalere?

— Sînt ziarist, ca și dumneavoastră, domnule Grimm și trebuie să urmăresc desfășurarea evenimentelor... Domnii mei!

— Cavalere! Și dumneavoastră, domnule de Rouban?

— O clipă numai! Stă ceva în scrisoare despre... A reînceput regele să frecventeze Parc aux Cerfs?

— Se pare că este doar o problemă de timp, acum cînd e pe cale să se însănătoșească. Trebuie să vă obișnuiți cu gîndul ăsta, domnule de Rouban...

— Trebuie totuși să fac o încercare...

— Nici o vorbă! Vă rog. Nu vreau să știu nimic. Faceți ce vreți, tinere entuziast, dar vă rog să nu compromiteți cauza...

Alfons se înclină în grabă și ieși în goană prin redacție, unde importantele vești își făcuseră deja apariția. Notarul cu nasul roșu dicta cu vocea sa stridentă...

— „Mîna dreaptă îi va fi arsă pentru crimă laesae majestatis..."

— Trebuie să știm și latină?

— Ceva trebuie să știți și voi, gloată neinstruită! Of, ziariștii de azi! Mă urmăriți?

— Reia!

— „Fanaticul religios va fi chinuit cu clești înroșiți în foc..."

— Ia stai! Fanaticul... asta e o chestie tendențioasă...

— Ce te privește, atîta timp cît primești bani pentru asta?

— Ce mă privește atîta timp cît primesc un salariu de mizerie?

— Tu de colo, ai grijă!

Domnul de Grimm ieși în ușa redacției și copiștii tăcură dintr-o dată. Nu se mai auzea decît scîrțîitul penelor sîrguincioase pe hîrtie. Copilul revoltei fusese înăbușit în fașă iar ziaristica slujea cauza, ca mai înainte.

— „Va fi legat între patru cai, trupul păcătos fiindu-i rupt în patru bucăți..."

— În patru bucăți...

— „drept pedeapsă și expus ca avertisment în văzul lumii în Place de Gréve..."

— În Place de Gréve...

Penele scîrțîiau mai departe în grota bătută de vînturi.

13

— EI, CE PĂRERE AVEȚI DE ACEST MInunat spectacol, domnule de Rouban ?

— Îl găsesc dezgustător...

— O, nu spune așa... Pentru cauză este foarte, foarte util.

Grimm își țuguie gura în formă de cireașă și aruncă o privire spre Place de Grève, unde abia se bătea în cuie ghilotina. Mulțimea începuse să se îmbulzească încă din zori, la tarabe se vindeau covrigi, nuci și cîrnați, acrobații și teatrele de păpuși scoteau bani frumoși iar de pe o stradă alăturată se auzeau scîrțîiturile unui carusel. Ziua de martie era rece iar trupele din avangardă primiseră eau-de-vie contra frigului. Se aștepta execuția publică a lui Damiens. Toate camerele și apartamentele din jurul pieții erau închiriate celor dornici de distracții iar Grimm și Alfons se aflau în cea mai bună clădire, cu vedere spre piață de la cele trei ferestre. Cel care plătea era însă Richelieu.

— Cum ar putea fi asta de folos cauzei ?

— Gîndește-te doar puțin ! Puterea regală își expune cruzimea în mod demonstrativ în ochii întregii lumi ! Ce ți-ai putea dori mai mult ? În ziar ne vom arăta îngroziți de atentator — un fanatic religios — dar nu vom trece sub tăcere pentru cititorii noștri nici o picătură de sînge, nici un singur urlet de durere. Tirania ne pune singură armele în mînă...

— Incontestabil... Dar dacă toate acestea s-ar fi petrecut în secret ?

— Atunci nimeni n-ar fi crezut. Masele populare sînt ca o gloată de copii încrezători care doresc să creadă cele mai bune lucruri despre tăticul... Acum, însă...

Grimm zîmbi satisfăcut jucîndu-se cu portofelul. Alfons se întoarse spre interiorul încăperii. Micuța Murphy stătea într-un șezlong și se scobea în nas, La Lionne se hîrjonea cu un servitor, în timp ce mai puțin fericita sa rivală stătea cu o mutră acră lîngă bufet, istovită de atîta mîncare și băutură. Alfons se îndreptă în grabă către Micuța Murphy și făcu o plecăciune adîncă în fața metresei irlandeze a regelui. Ea surîse în mod automat.

— Domnișoară... Nu știu cum să vă mulțumesc...

— A, n-aveți de ce, numai să păstrați tăcere. Sper că ați reușit să faceți ce trebuia ?

— Da, deși poate că nu întocmai cum credeți dumneavoastră. Vă sînt foarte, foarte recunoscător.

— N-ar trebui ca Lisette să fie cea recunoscătoare ? Un bărbat ca dumneavoastră, domnule de Rouban !

Micuța Murphy zîmbi lingușitor iar Alfons se înclină pentru compliment. Gîndul la gungurelile drăgăstoase ale micuței amante a regelui era de-a dreptul sufocant și trebui să meargă, pentru a-și ascunde dezgustul, la

pian să cînte un acord. Micuța Murphy își țuguie buzele nemulțumită : nu era obișnuită cu așa ceva ! Merita ceva mai bun după ce fusese atît de îndatoritoare...

Micuța Murphy îi aranjase o întîlnire cu Lisette la Parc aux Cerfs. Toate economiile lui Alfons se duseseră pe bacșișuri, stăpînei bordelului, paznicilor, lui Lebel, toate economiile, și încă ceva pe deasupra, bani luați cu împrumut. Ce-i de făcut ? De evadare nici nu putea fi vorba. Toți prietenii îl sfătuiseră să n-o facă : ești nebun ? Să pui laba chiar pe pralina regelui ? Bagă-ți mințile în cap...

Lisette, Lisette ! Fața ei palidă sub părul negru, ochii ei mari și rugători care implorau ajutor... Alfons, ajută-mă să fug ! Nu, e imposibil... Căsuța din Elveția, un adăpost liniștit, visul nostru departe de lume, totul s-a terminat... Sînt neputincios, nu pot face nimic ! Oh, Lisette, ochii tăi, privirea ta rugătoare...

Iar acum, ce să mă fac ? Să stau neputincios de o parte și să fiu martor cînd el o pîngărește ? Să mă țin de intrigi și să pun la mezat farmecele iubitei, o avansare, o pensie, în cel mai bun caz titlul de baron ? Da, prietenii mei sînt de această părere : ești favoritul soartei, Alfons, profită cît poți mai mult. Dar eu nu pot, nu vreau, i-am văzut ochii...

Ce-mi rămîne de făcut ? Să slujesc cauza viitorului și să trudesc ca ziarist în redacția lui Grimm pentru o coajă de pîine și doi bani pe zi...

Bine, bine, dar cînd va veni acest viitor ?...

În felul ăsta pot să înnebunesc... De-aș putea măcar să dau foc la tot sau să-l înjunghii pe rege. Ah, Damiens, frate, cît de bine te înțeleg ! Ar trebui să fiu eu cel torturat...

Pe scară se auziră tropăituri și intră Richelieu, urmat de un curier cu pene de struț la pălărie. Toți se aliniară pentru salut.

— Excelența voastră !

— Nici un cuvînt ! Sînt în oarecare măsură incognito, vîntul politicii este atît de rece deocamdată, oficial mă aflu la moșia mea...

— Și marchiza ?

— O femeie fără pereche, strigă Richelieu clipind cu viclenie. O zeiță ! Sărut urmele pașilor săi. Poate doar puțin, puțintel cam ranchiunoasă... Mă consolez la gîndul că sînt indispensabil !...

Grimm se înclină în fața ducelui și începu să-l intervieveze cu întrebări de jurnalist experimentat, politicoase dar în același timp foarte dibace. Da, al naibii complot părea promițător, dar totul a mers anapoda. Preoțimea îl făcuse mat pe rege iar marchiza aștepta la ușă cu bagajele gata făcute. Regele, însă, se însănătoși, din păcate sau slavă Domnului, depinde cum vrei s-o iei... Deîndată ce s-a putut ține pe picioare, s-a dus direct la marchiză, ca un bătrîn cîine dresat, fie-mi iertată lipsa de cuviință față de majestatea sa. Doamne ajută să nu fiu și eu sfîrtecat în patru ca Damiens... Iar cînd madame de Pompadour, vrăjitoarea dracului, scuzați, doamna fermecătoare, l-a primit din nou în budoarul ei, răzbunarea i-a fost îngrozitoare ! Machault a trebuit să părăsească ministerul, D'Argenson a fost pus sub stare de arest la

domiciliu în palatul lui, Soubise e triumfător iar marchiza mai puternică decît oricînd...

— Şi dumneavoastră, domnule duce ?

— Fusesem destul de înţelept ca să nu iau poziţie înainte ca lucrurile să se clarifice şi am alergat la mica locuinţă a marchizei să mă arunc la picioarele ei. Ea ştie, bineînţeles, ce părere am despre ea, dar nu îndrăzneşte să facă nimic. N-o să primesc comanda, bineînţeles, îi va fi dată lui Soubise, dar asta nu înseamnă decît cîteva arme distruse...

— Şi Lisette ?

— O mare decepţie. Nu a fost la înălţimea rolului pe care trebuia să-l joace. Nici vorbă s-o scoată din luptă pe marchiză, şi se spune că regele s-ar fi plictisit deja de ea...

— Deci prin urmare...

— Scuzaţi-mă, nu cred să-mi fi fost prezentat, spuse Richelieu făcînd o strîmbătură.

— Domnul de Rouban, cred că l-aţi întîlnit la Versailles..

— E posibil. Întîlnesc zilnic atîţia oameni...

— Deci atentatul lui Damiens nu a avut nici un fel de urmări ?

— O, nu. A încercat să răstoarne soarta jocului, dar a urmat rocada mare, urmată de rocada mică şi poziţia damei e mai tare ca niciodată... Nu prea văd cine ar putea s-o scoată din joc pe marchiză...

— Nu poate fi chiar atît de greu, spuse Micuţa Murphy ţuguindu-şi buzele.

— În acest caz numai tu ai putea-o face, trandafirul meu irlandez. Vino, copila mea, să te sărut pe obraz !

Dintr-o singură mişcare îi ridică fustele în cap şi depuse o sărutare lipicioasă pe şoldurile trandafirii. Micuţa Murphy rîse, prefăcîndu-se că se fereşte, măgulită şi îmbunată. Asistenţa rîse cuviincios, ca de o glumă, doar La Lionne, înfuriată, îşi scutură coama blond-roşcată, mormăind şi dînd din coadă.

— Se citeşte sentinţa, strigă Grimm.

Un judecător înveşmîntat în negru dădu citire sentinţei, care parcă nu se mai termina şi era scrisă într-o franţuzească străveche pe care nimeni din cei adunaţi în piaţă n-o înţelegea. Damiens stătea alături de el îmbrăcat în veşmîntul alb al osînditului şi asculta cu gura căscată şi ochii mari. Un preot îi şopti ceva la ureche şi îi întinse un crucifix să-l sărute.

— Asta o ştiu pe de rost, spuse Grimm nemulţumit şi-şi băgă cornetul în buzunar.

— Cît o mai ţine aşa ?

— Cînd au de gînd să înceapă ?

Era încă prea devreme pentru cină şi demonul plictiselii, bucuros să poată strica orice petrecere, începuse să-şi facă simţită prezenţa printre cei de faţă. Inventiv ca de obicei, Richelieu găsi o soluţie.

— Să organizăm un concert cît timp îşi ţine predica pedantul ăla ! Vino, privighetoarea mea irlandeză şi cîntă-ne ceva...

Richelieu trecu la pian şi o acompanie pe Micuţa Murphy. Fata cîntă cu o voce graţioasă cîntecul pastoral „Venez, bergère, il faut quitter le monde !" Interpretarea ei fu pe placul tuturor, cu excepţia Leoaicei, care-şi muşca furioasă evantaiul în lipsă de o pradă mai bună.

Sunetul muzicii se stinse. În locul aplauzelor se auzi un strigăt sinistru dinspre piaţă.

— Au început !
— Veniți să vedeți !
Patru călăi făceau eforturi disperate să-l țină pe Damiens, în timp ce-i ardeau mîna, transformîndu-i-o în cenușă. Mai întîi de toate trebuia pedepsită mîna sa dreaptă, vinovată de a fi ținut pumnalul care-i pricinuise regelui o zgîrietură. Îi prinseră mîna cu niște clești mari și i-o ținură lipită de fierul înroșit al unei forje, transformînd-o încet în tăciune și împrăștiind un miros de carne arsă deasupra pieței. Damiens urla și-și smulgea veșmîntul, încercînd să se elibereze, pînă cînd rămase în întregime gol.
— Doamne, ce bărbat, șopti Micuța Murphy. Ce talie, ce coapse, ce...
— E mai ceva ca Boniface, admise Leoaica uitîndu-și furia în fața priveliștii ațîțătoare.
În piață, femeile strigau și rîdeau privind la goliciunea muribundului.
— Ce lipsă de demnitate, șopti Alfons ștergîndu-se la ochi. Este oare omul rău de la natură ?
— Nu există nici o „natură", mormăi Grimm, în timp ce privea și-și nota neîntrerupt în carnet. Nu, nu există nici o natură, domnule de Rouban, nu există decît o societate rău întocmită, care-i făurește astfel pe oameni, dar societatea luminată a viitorului va crea într-o bună zi altfel de oameni, cu suflet nobil...
— Tot timpul societăți noi, dar omul rămîne mereu același...
— Nu, nu de astă dată. Acum am ajuns, în fine, la țintă, la ultima...

Călăii îndepărtară mîna lui Damiens de fierul încins ca să vadă cît mai rămăsese de ars. Mîna se carbonizase și arăta ca o gheară neagră de pasăre. Damiens o privea cu o expresie de mirare copilărească.
Dar masele strigau și voiau să vadă mai mult.
Ca la o comandă, călăii îi apropiară mîna de fierul înroșit.
Nenorocitul urlă.
Alfons nu fu în stare să rămînă la fereastră, priveliștea teribilă făcînd să-i dea lacrimile. Se întoarse către Richelieu, căruia i se adusese un pahar cu vin. Acesta făcu semn că ar putea și el să se răcorească.
— Cred că aveți nevoie și dumneavoastră de așa ceva.
— Într-adevăr. Și dumneavoastră găsiți că e dezgustător, excelență ?
— Ei, nu știu. Dacă ai văzut un mîntuitor, i-ai văzut pe toți.
— Mîntuitor ?
— Da, teroriștii ăștia visează întotdeauna la vreo misiune. Damiens se crede probabil însuși Isus. Dracu știe dacă nu tînjea după un martiriu, asemănător cu cel al mărețului său idol. Am mai văzut așa ceva, doar nu sînt de azi de ieri... Cînd l-am văzut murind pe faimosul său înaintaș... Ați întîrziat, cavalere ? V-am așteptat.
— *Pazienza,* gîfîi Casanova, care tocmai intra pe ușă. Credeam că voi avea timp pentru o ceașcă de cacao cu lapte și un pișcot la Procope, dar cu înghesuiala asta... Uf, cred că au înnebunit cu toții azi, mai ales doamnele. Poftiți scrisoarea...

Richelieu o desfăcu și citi, făcînd grimase ca o maimuță neliniștită.

— *Diantre* ! Exact la ce te puteai aștepta.

— Ce anume ?

— Lisette în dizgrație, probabil că nu a dat dovadă de un adevărat roialism. S-a descotorosit deja de ea măritînd-o cu un maestru de vînătoare din Fontainebleau...

— O, nu...

— Păstrați-vă calmul, domnule de Rouban. Vinul dumneavoastră... Boniface !

Din piață se auziră din nou strigătele nenorocitului.

— Ce atrocitate ! exclamă Casanova, întorcîndu-se de la fereastră. Îl țin cu clești înroșiți în foc și-i toarnă plumb topit pe răni... Nu-mi sînt dragi teroriștii, dar...

— Dacă i-ar fi curmat viața în închisoare nici nu v-ați fi sinchisit de el. Nu-i așa ?

— Da, s-ar putea...

— Da, puterea regală nu-și cunoaște propriile interese. Cel mai simplu ar fi fost să-i acorde comutarea în închisoare pe viață, după care să fi pus în circulație o poveste cum că s-ar fi căit și de disperare s-ar fi sinucis în celulă. Cînd va învăța puterea de stat că nu ai voie în nici o împrejurare să dai dovadă de cruzime în public ?

— O să învețe...

Nenorocitul urlă din nou.

— Veniți să vedeți, strigă Micuța Murphy. Începe partea cu adevărat amuzantă !

— Acum va fi rupt în bucăți de cei patru cai, strigă Leoaica. Vino odată, cavalere !

Casanova o contemplă cu ochii săi neastîmpărați pe femeia blond-roșcată. Nările îi fremătau.

— Am impresia că doamnele sînt puțin încălzite...

— Știți cum se întîmplă, cavalere, cruzimea îi vine în ajutor zeului Amor...

— Nu mi-o luați în nume de rău dacă ?

— Petrecere frumoasă.

Casanova se duse la fereastră și se instală în spatele Leoaicei. Aceasta își potrivi, bucuroasă, șoldurile, pe cînd el, cu mîini de expert, îi ridică pe la spate fustele.

În piață nenorocitul urla înfiorător.

— Foarte curios, spuse Grimm notîndu-și ceva în carnet. Nu credeam să fie posibil...

— Ce anume ?

— Uită-te și dumneata. Patru cai voinici trag din răsputeri dar nu-i pot smulge membrele care se întind de parcă sînt din elastic...

— O descoperire științifică ?

— Cine știe ? Trebuie să stau de vorbă cu Buffon...

— Prin urmare se poate spune, totuși, că Damiens a venit în slujba progresului ?

— Incontestabil, într-un anume fel... Curios lucru !

Nenorocitul urla.

Torturile duraseră deja mai mult de o oră. Călăii înjurau și dădeau bice cailor. Oamenii adunați în piață răcneau de plăcere.

— Bietele animale, strigă La Lionne. Cum le mai bat !

— Nu vreți să priviți, domnule de Rouban ?

— Nu sînt în stare. Mă dor ochii..
— Doar nu sînteți mai în vîrstă ca mine.
Începuse să amurgească. Casanova se afla tot în spatele Leoaicei și aceasta gemea de plăcere. Micuța Murphy fierbea de gelozie. Pentru a-și demonstra puterea de atracție, îl ademenise cu ea pe Boniface în spatele unui paravan chinezesc. Nebăgat în seamă, servitorul se trase mai la o parte pentru a se amuza și el pe cont propriu.
Amurgise și pentru a-și duce treaba la bun sfîrșit, călăii începură să-i reteze picioarele condamnatului.
— Faima vă este, totuși, puțin exagerată șopti Leoaica, nesățioasă.
— *Pazienza*...
— Curios, spuse Grimm. Tot mai trăiește. Cît timp a durat ?
— Nu mă întrebați pe mine. Mi-a stat ceasul.
Rugul fusese aprins demult iar călăii aruncau în flăcări trupul ciopîrțit. Nenorocitul tot mai trăia și capul i se mișca de durere, cînd părul îi luă foc, căpătînd o expresie de negare sau de mirare.
— Ei, domnule de Rouban, ați auzit noutățile în legătură cu Lisette ?
— Da.
— Și sînteți vindecat acum de toate iluziile ?
— Poate, nu știu.
— În continuare ar trebui să vă păstrați stăpînirea de sine.
— Da, înțeleg...
— E extrem de curios. Tot mai trăiește !

Mulțimea mugi cînd trupul ciopîrțit se rostogoli pe jăratec.
— Inima îi mai bate, tot mai trăiește...
— Privește, domnule Rouban, așa pățește o minte rătăcită care intervine pe cont propriu în istorie. Vă gîndiseți cumva la ceva asemănător ?
— Mi s-a întîmplat cîteodată... Acum, ...să, aș prefera...
— Da ?
— Aș vrea să ies din istorie.
— Istoria nu permite așa ceva, domnule de Rouban.
— Mi-am dat seama de asta.
— Este de-a dreptul de neînțeles. E aproape carbonizat, dar capul tot i se mai mișcă... Tot mai tăiește !
Singur Grimm mai privea. Se înserase și servitorii începeau să aprindă luminările. Richelieu era dus pe gînduri și lăsa ceasul de aur să penduleze agățat de degetul arătător, aruncînd în încăpere reflexe aurii...
— Da, trăiește ! E senzațional...
Casanova și doamnele se năpustiseră la bufet, înfometați după caznele amoroase. Fără a mai ține seama de ierarhie, Alfons se lăsase să cadă într-un șezlong, zdrobit.
— Sînteți obosit, domnule de Rouban ?
— Da.
— Să vedem dacă nu vă pot înviora cu puțină muzică...
Richelieu se duse la clavecin și cîntă cîteva acorduri dintr-o melodie ciudată. Alfons se ridică în scaun, dar ceilalți păreau să nu audă nimic.
Grimm rămăsese la fereastră.

— Ați recunoscut melodia, domnule de Rouban ?

— E foarte ciudată...

— Da, nu-i așa ? E atît de mult timp de cînd n-am mai auzit-o.

— Tot mai trăiește !

— Prima dată am auzit-o cîntată la tubă și aulos în ziua în care Alexandru cel Mare își făcea intrarea în Susa...

— Și ce-ar putea dovedi asta ?

— În această privință trebuie să hotărîți singur, domnule de Rouban. În Susa au avut loc scene asemănătoare, dar poate că e doar o coincidență ? Poate că acum ne îndreptăm către timpuri mai luminoase ? Dacă e să-l credem pe domnul de Grimm și pe cei ca el... Hotărăște singur !

— Nu pot...

— Din istorie nu poți să ieși, domnule de Rouban. Trebuie să alegi de partea cui ești. N-am dreptate, domnule de Grimm ?

— Da, acum este mort, în fine. Ce material grandios. Scuzați, nu am auzit ce-ați spus, excelență.

— Îl instruiesc puțin pe tînărul și visătorul nostru prieten. Îi dau o lecție de istorie.

— S-ar putea să aibă într-adevăr nevoie... Ei, dragul meu Alfons, să auzim ! În fața ta se află ducele de Richelieu, monument impunător al unor timpuri trecute.

— Vă rog...

— Iar ăsta sînt eu, cu hîrtiile mele, un reprezentant al timpurilor viitoare... Dar de ce sînteți așa de tăcut ? Găsiți că am fost cam cinic în cazul Lisette ? Da, n-am avut încotro, scopul scuză mijloacele. Acum nu vă mai puteți eschiva. Trebuie să alegeți, domnule de Rouban.

— Să aleg...

— Da, sînteți cu noi sau împotriva noastră ? Alegeți !

— Nu pot...

— Exstaz, strigă Richelieu cu o grimasă. Am făcut un tînăr prozelit !

Alfons îi privi o clipă atent pe cei doi, după care ieși în fugă pe ușă și se năpusti în întunericul de afară.

Se poticni și căzu, dîndu-se de-a dura pe scări.

Căzu pe scara de la intrarea în Drottningholm și cînd se ridică simți dureri în piciorul drept. Durerea nu-l împiedică însă să-și conducă „bătrîna broscuță“ pînă acasă la Uppsala, dacă Uppsala poate însemna „acasă“. Soltikoff dispăruse fără urmă dar nici măcar nu se gîndi la el. Amintirea coșmarului îi dădea destul de gîndit.

Durerea se înteți, însă și piciorul i se umflă, așa încît trebui să oprească într-un loc de parcare să-și desfacă șireturile. Ajuns la Uppsala, a fost internat la secția de boli acute a Spitalului Academic, unde a trebuit să aștepte, totuși, destul timp : mulți dintre cei care se întorceau din concediu avuseseră accidente de circulație. I s-a făcut în cele din urmă o radiografie, după care piciorul i-a fost pus în ghips. S-a ocupat de el un medic tînăr și grăbit, căruia nu i-a prea plăcut ce-a văzut.

— Nu înțeleg de ce ești așa de palid. Ai stat în casă mult timp ?

— Nu, nu prea mult.

Gunnar Emmanuel nu avea cum să-i spună că petrecuse trei luni de iarnă, cu soare puțin, în Parisul anului 1757. Era el de felul lui un om deschis și cinstit dar relațiile sale cu un profesor sceptic și ironic îl făcuseră să devină reținut. Medicul n-ar fi crezut, oricum, povestea lui, iar Gunnar n-avea chef să fie trimis la psihiatrie.

De altfel nu știa nici el ce să mai creadă despre cele întîmplate.

I s-a comunicat cînd trebuia să se prezinte la următoarea consultație, după care a fost trimis acasă. După două zile de odihnă și reflectare, îndurerat, palid, mut, aproape distrus de rolul greu pe care îl jucase în timp, s-a dus la profesorul său.

Trebuie să ai în lumea asta măcar un om cu care să poți sta de vorbă.

Gunnar Emmanuel era însă un povestitor neobișnuit și complicat și abia tîrziu după-amiază a ajuns, în fine, la capătul episodului : se năpustise afară pe ușă, alunecase pe scări și se întinsese cît era de lung. Un salt de două sute de ani îl făcuse să-și scrîntească piciorul, dar altfel nu suferise nici un alt prejudiciu fizic.

Acum dorea o explicație.

În timpul povestirii îmi notasem cîte ceva și acum puteam face o scurtă expunere pe baza celor scrise. Cunoșteam epoca mai bine decît pe cea victoriană și am identificat imediat întîmplările din momentul atentatului și executării lui Damiens. I-am vorbit despre Ludovic XV, Madame de Pompadour și favoritul ei Soubise, despre potrivnicii ei,

D'Argenson și Richelieu. Am povestit ce-mi aminteam despre foaia cu știri scrisă de mînă a lui Grimm și importanța ei pentru iluminism, despre puterea metreselor, Casanova și Parc aux Cerfs.

Despre Alfons de Rouban nu știam însă, nimic.

Gunnar Emmanuel ascultase cu o expresie de atenție dureroasă întipărită pe fața lui lătăreață de țăran. Ochii săi mari și albaștri mă priveau țintă tot timpul. Nu a avut să-mi pună decît o singură întrebare.

— E vorba de același Richelieu cu cel din „Cei trei mușchetari" ?

Nu, nu era același Richelieu. I-am povestit ce-mi aminteam despre cuceritorul Minorcăi, care, la fel cu alt mare războinic, Lucullus, ne-a rămas în memorie doar datorită unei invenții culinare — în acest caz, maioneza. Nu era, însă, meritul lui, ci al bucătarului său, care în timpul asediului...

— Da, dar asta nu lămurește lucrurile...

— Ți-am spus tot ce-mi amintesc, dar dacă vrei pot să caut în cărți să-ți dau și alte detalii, deși în mare...

— Dar ce sens au toate astea ?

Sens ! Care este sensul vieții, care este sensul tuturor lucrurilor ? Atît de tipic pentru Gunnar Emmanuel. M-am stăpînit cu greu, deoarece nu voiam să încep o dezbatere interminabilă și infructuoasă. Timpul îmi era măsurat și nu mă amuza gîndul să rămînă cu mine la masă sau să-mi petrec seara cu discuții enervante despre sensul vieții și alte asemenea aiureli.

— Gunnar Emmanuel, am spus eu cu un ton grav. Ascultă-mă. Nu poți pretinde că te-ai simțit foarte bine aici, la Uppsala...
— Nu.
— Mediul ți s-a părut rece și neprimitor, ai fost întîmpinat cu scepticism, ironie, cîteodată chiar cu batjocură și dispreț.
— Da.
— Din păcate studiile n-au mers nici ele prea bine, iar de încercarea cu „suedeza creatoare" nu s-a ales mare lucru. Poate doreai să devii scriitor...
Am tăcut, ca să-i dau posibilitatea să răspundă. Dar Gunnar Emmanuel nu avea nimic de spus. Mă privea țintă cu ochii săi mari și albaștri, care-i luminau fața palidă. Nu avea nimic de spus.
— S-ar putea să vrei să te faci scriitor, dar trebuie să te sfătuiesc să te răzgîndești. Înțeleg că vei lua asta drept un eșec. Poate și întîlnirea cu mine a fost pentru tine o dezamăgire...
— Da.
— Da ? Așa deci. Probabil că asta n-a făcut decît să-ți îngreuneze situația. În timpul șederii în Uppsala ai avut parte de multe insuccese, suferințe și dezamăgiri care ar fi putut veni de hac chiar unuia cu un psihic mai rezistent. Dacă la asta mai adăugăm și problemele din viața personală...
M-am oprit în ultimul moment — n-ar fi trebuit să aduc vorba despre încurcăturile cu Vera. Din fericire a rămas tăcut și m-am grăbit să continui.
— Sub povara atîtor dificultăți ai început să ai coșmaruri și halucinații, care într-un mod destul de confuz exprimă ceea ce buna și solida ta înțelepciune țărănească încearcă în fond să-ți spună...
— N-a fost vorba de halucinații.
— Să trecem deocamdată peste asta. Gîndește-te la cine erai tu înainte de a veni în acest oraș. Erai solid înfipt în niște convingeri politice și religioase, poate puțin inconsecvente, dar așa și trebuie să fie niște convingeri. Găsiseși adevărul într-o biserică sau vreo asociație asemănătoare, adevărul timpului și al veșniciei, după care ai venit aici. Ai dat de scepticism, ironie, îndoieli permanente, de o mulțime de partide, ideologii și doctrine aducătoare de mîntuire care se luptau între ele ca să te cîștige de partea lor. Tu ai fost cuprins, ca Pontius Pilatus, de o bănuială apăsătoare, cum că adevărul, poate, nu e de găsit nici pe pămînt. Spre deosebire de roman, însă, tu nu poți fi cinic. Istoria contemporană îți producea oroare și teamă și atunci ai început să visezi la acte teroriste, la o unică faptă măreață care ar putea da peste cap nefastul joc. Cît valorează, însă, un asemenea anarhism, ți-au demonstrat acum coșmarurile tale...
— Da.
— Doreai fie să intervii cu violență, fie să ieși din istorie și din timp. Această a doua cale este însă imposibilă, e un truism, dar așa este...
— Ce e un truism ?
— Un adevăr evident, bine cunoscut pe care fiecare s-ar cuveni să...

— Astea nu au fost vise. O mulțime de oameni de care n-am auzit vorbindu-se niciodată.

— Știu, poate părea ciudat. Probabil că ai citit mai mult decît cei din generația ta și cunoștințele uitate au ieșit acum la suprafață. De fapt, ce anume îți amintești în momentul ăsta ? Visele tale, sau interpretările date de mine viselor tale ?

— Nu știu.

— Pentru un alt ascultător povestirea întîmplărilor tale ar fi fost ceva cu totul haotic. Cu ajutorul fanteziei și al cunoștințelor istorice am dat nume umbrelor tale, iar haosului o anumită formă...

— Hm, atunci o să-ți spun ceva...

— Ce anume ?

— Unele întîmplări nici măcar nu ți le-am povestit !

— Atunci dă-i bătaie ! O să-ți explic...

— Nu, n-are nici un rost. Oricum, nu pot vedea vreun sens în cele spuse de tine.

— Să uităm o clipă de binecuvîntatul „sens“ și să fim practici : mergi acasă !

— Și acasă, ce să fac ?

— Odihnește-te puțin, încearcă apoi să intri la seminar, fă orice, doar să nu te mai gîndești tot timpul la cele întîmplate. Intră într-un partid, în vreo asociație religioasă, orice ar putea să-ți dea iluzia, scuză-mă, convingerea că îți aduci contribuția la făurirea unei lumi mai bune. Găsește-ți o fată drăguță, împreună cu care să te simți bine...

Stop ! Am tăcut brusc. Din fericire n-a făcut nici un comentariu. Mă privea doar țintă cu ochii săi mari și albaștri.

— Ceea ce vreau să spun este că lucrul cel mai important este să pleci departe de aici. Cu cinicii nu te potrivești, iar fără credință nu poți trăi...

— Mi-ar place să-i fiu credincios cuiva.

— Nu la asta mă refer... În fond, n-are importanță...

Dintr-o dată m-am simțit foarte obosit. Ce rost avea să încerc să-i explic ? Nu-mi erau de-ajuns propriile probleme ? De ce trebuia să fiu un doctor de suflete pentru toți ceilalți ? M-am uitat demonstrativ la ceas, dar părea să nu priceapă. Mă privea doar țintă, ca mai înainte.

— Ascultă, Sven, spuse el spre surprinderea mea. Nu prea obișnuia să-mi spună pe nume.

— Da, Gunnar Emmanuel, ce este ?

— De ce dracu scrii tu cărți, de fapt ?

Ce puteam răspunde ? Îmi citise cărțile, din păcate fără excepție, și cînd ne-am întîlnit prima oară m-a plictisit cu întrebări despre „sensuri“ și înțelesuri, pe care le dădusem demult uitării sau pe care mi le aminteam ca lipsuri și erori. Fusesem ironic și nereceptiv și întrebările lui încetaseră în cele din urmă. Iar acum, acest interogatoriu necruțător ?

De ce scriu, de fapt, cărți ?

Ce puteam să-i răspund ? Ceva penibil de simplu sau foarte complicat. Nu știam ce să spun.

— Îmi amintesc că m-am gîndit o dată mai mult la asta, dar e mult de atunci. Ca să-ți spun adevărul, Gunnar Emmanuel Eriksson, nu mai știu de ce scriu ! Poate ca să-mi cîș-

tig existența. Nu știu. Sper că te mulțumește răspunsul meu și că ne putem despărți ca prieteni.

— De despărțit, ne vom despărți, dar... Da, n-o să te mai deranjez.

Se ridică și se îndreptă șchiopătînd spre ieșire, cu bucata de ghips arătînd ca un picior strîmb, o deformare suferită în infernul istoriei. Am simțit o adîncă ușurare.

Am simțit o adîncă ușurare, dar în același timp am avut un sentiment apăsător. N-am mai putut să lucrez în ziua aceea. Încă o dată, prețiosul meu timp fusese irosit de Gunnar Emmanuel Eriksson, plin de întrebări și obsedant ca o conștiință încărcată.

Atunci nu știam că era de fapt ultima oară cînd îl vedeam.

*

„Ești cu noi, sau împotriva noastră ? Ce să fiu, pentru numele lui Dumnezeu. Că reacționarii bătrîni și mucegăiți își bat joc de adevăr, este de așteptat. Dar cei care s-ar cuveni să fie mai buni ? Că scopul scuză mijloacele, și altele de felul ăsta, nu pot înțelege. Ce ar trebui să alegi ? Doar să dai ușa de perete și să te năpustești în întuneric. Ce altceva aș putea face ?

N-aveam pe nimeni cu care să pot sta de vorbă, iar profesorul nu mă putea ajuta. Scoate din el o mulțime de explicații și are impresia că după asta, totul e bine. Durerea din picior nu scade doar dacă un doctor îmi arată o radiografie și mă lămurește că mi-am rupt un os. Tot mă doare !

Este clar, însă, că în privința piciorului mă simt mult mai bine. Atît de bine încît pot să conduc bătrîna mea broscuță, deși cîteodată apăs prea tare pe accelerator. Dacă ești însă conștient de asta și ai grijă, merge destul de bine.

Și cind mă gîndesc ce decepție ! Îi citisem cărțile și credeam că îi pasă totuși cît de cît, de ceea ce este adevărat și important în viață, dar cînd și-a dat arama pe față, s-a dovedit că nu e decît unul care se plimbă cu caruselul fără să cumpere bilet și gîndește că atîta timp cît merge, merge și-așa, numai el să nu pățească ceva... Din cînd în cînd mai scoate la iveală niște fraze radicale cu care de fapt nu vrea să spună nimic. Da, cam așa este el, și pentru mine a fost o mare decepție.

Toate întîmplările astea prin care am trecut... În sinea lui nu dorea prea tare să descopere sensul lor, nu, le privea tot timpul ca pe „un material nemaipomenit de interesant“ din care el ar fi putut scoate niște povestiri amuzante și fără perdea, ca oamenii să se poată amuza și desfăta iar el să se umple da bani.

Nu că aș avea ceva contra umorului în literatură, dar cînd e vorba să fie amuzant numai de dragul amuzamentului, îmi vine greu să înțeleg.

Cu Fröding era altceva. În umorul lui era multă compasiune, dar era totodată vorba și de un mare poet, și așa ceva nu crește în pomi...

De ce se ocupă cu scrisul, de fapt ?

Nici măcar asta nu a putut să-mi spună ! „Poate ca să-mi cîștig existența“. Da, mulțumesc. Pe el l-am văzut pentru ultima oară.

Cursurile nu am de gînd să le termin, deși nu cred că scriu așa de prost cum pretinde el. E nevoie și de altceva, decît de stil, formă și finețuri. E vorba mai ales de adevăr !

Din păcate nu mai știu nici eu însumi care este adevărul.

Am stat în camera mea și m-am gîndit la toate. M-am gîndit și la Vera. Nu mai dăduse nici un semn de viață. Prin poștă primisem doar o scrisoare de la Berit, care mă ruga să merg acasă să o ajut la strînsul recoltei. Părea cam înțepată, probabil din cauza necazurilor cu Gurra. Scria destul de confuz și n-am înțeles mare lucru. De fapt, nici nu mai eram în stare să-mi bat capul cu Berit și cu necazurile pe care trebuia să le îndure pentru a avea un bărbat în casă. Nu știam ce-aș fi putut face și nici nu eram în stare. Ale mele mi-erau de ajuns.

Îmi erau de-ajuns ale mele ? Ale mele ! Nu prea mai sînt multe pe care aș putea să le numesc ale mele. Vera nu mai este. Soltikoff nu mai dă nici un semn de viață, slavă Domnului, iar pe profesor n-am chef să-l văd. Ce este al meu ? O valiză veche, cîteva cărți, rufe murdare și cîteva sute de coroane în cont la bancă.

Asta e tot ce mi-a rămas.

La viitor nici măcar nu îndrăznesc să mă gîndesc.

Nu știu de cîte ori fusesem la biserica Tensta, dar am socotit că trebuia să mai fac o ultimă încercare. Dar mai întîi m-am dus la catedrală, așa cum obișnuiam. Voiam să văd sicriul lui Swedenborg.

Piciorul pus în ghips lovea cu zgomot pardoseala, încît oamenii se întoarseră să vadă ce

este. Înainte m-aș fi simțit puțin jenat de asta, dar acum nu mai avea importanță.

Stăteam lîngă îngrăditură și priveam. În coșciugul acela roșu zăcea Swedenborg sau cel puțin o parte din Swedenborg, căruia i se lipise poate capul unui tîlhar. Fusese un om deosebit în multe privințe și trecuse prin multe în viață. Dar eu nu știam prea mare lucru și de fapt nu mi-ar fi folosit la nimic.

Am plecat apoi la biserica Tensta.

Mi-a venit în minte pentru prima oară că ar trebui să cercetez locul de la marginea pădurii de mesteceni, unde făcusem picnicul, eu și Vera. Pe iarbă se mai vedeau urmele noastre și am căutat cu multă atenție. În cele din urmă am găsit sticla de vin.

Sticla pe care o luasem atunci cu noi era o jumătate de litru de „Vino tinto". Acum îmi amintesc. Vera băuse puțin, dar sticla avea dopul pus și mai rămăsese vin în ea.

Am stat mult timp cu sticla în mînă și m-am gîndit. Dintr-o dată mi-am reamintit : Vera băuse o înghițitură de vin înainte de a se culca lîngă mine, iar apoi în brațele mele, cu respirația ei caldă mîngîindu-mi pleoapele. Am simțit atît de intens : vreau să ies din timp. Doresc ca prezentul să devină veșnic. Acum îmi amintesc. Îmi mai amintesc o pasăre și un fluture.

Zborul unei păsări și al unui fluture erau ultimele mele amintiri în legătură cu Vera. Iar acum, vinul pe care ea îl lăsase, poate din grijă pentru mine. Îmi dorea binele. Am luat sticla și am pus-o pe bancheta din față a „broscuței", după care am intrat în biserică.

În biserică se afla un sicriu acoperit de coroane și buchete de flori, dar nu se zărea nici țipenie. Era liniște deplină și florile miroseau foarte puternic. Am înțeles că urma să aibă loc o înmormîntare, dar că cei ce urmau să participe nu sosiseră încă. Mi-am dat seama că un om murise și acum va fi condus spre liniștea cea veșnică.

Deocamdată puteam să mă plimb însă prin biserică după plac.

Am privit renumitele picturi ale lui Johannes Rosenrod, făcute în 1437. Exista multă istorie în lume și pe vremea aceea. Erau imagini ale Evei și ale lui Adam în paradis, precum și ale izgonirii lor. Erau imagini ale Judecății de Apoi și chipurile sfinților. Sfinții aveau doar chipuri, înconjurate de aripi. Ei nu au trupuri deoarece nu au nevoie să se miște în timp și spațiu. Există doar, într-un prezent veșnici, privindu-l pe Dumnezeu cu ochii lor larg deschiși.

Da, ei sînt sfinți, au ieșit, în fine, din timp. Numai după sfîrșitul vieții poți contempla viața veșnică. Doar așa poți fi în afara timpului.

Mă plimbam gîndindu-mă și privind picturile lui Johannes Rosenrod, încît n-am observat cînd participanții la înmormîntare începuseră să intre în biserică, unul după altul, în cea mai mare parte femei în vîrstă îmbrăcate în negru.

M-am gîndit la bătrînica pe care o văzusem acolo în ziua în care dispăruse Vera. Nu se afla însă printre cei din biserică. Erau acolo multe femei bătrîne, dar ea nu era.

Parfumul florilor era foarte puternic și orga începuse să cînte. Era timpul să plec. Făcusem ceea ce aveam de făcut. Am început să mă retrag către tindă, cît puteam de tăcut. Nu e plăcut să-i deranjezi pe oameni atunci cînd aceștia îi jelesc pe cei morți.

Și cum stăteam așa, la ieșire, s-a întîmplat ceva ciudat. În fața de tot, pe prima bancă, se afla o figură cunoscută, o fată tînără. O vedeam din spate, părul și hainele închise la culoare, o remarcasem probabil numai datorită faptului că era tînără printre bătrînii de acolo. Mi-a simțit probabil privirea, altfel nu pot să mi explic cum de și-a întors capul să se uite la mine. Ochii ni s-au întîlnit.

Era Vera.

Era Vera și totuși nu era ea. O asemănare atît de izbitoare! Ar fi putut fi o soră sau o fiică sau o nepoată... Asta doar dacă ai putea să ți-o închipui pe Vera ca pe o femeie bătrînă cu o nepoată.

O fată tînără semănînd cu Vera printre cei îndoliați, care urmau să conducă un om mort la locul odihnei veșnice. Era ea și totuși nu era ea. Își întoarse, în sfîrșit, fața de la mine și am auzit sunetele orgii. Se cînta psalmul 594.

Am ieșit prin tindă în lumina puternică de afară, ochii mă dureau, iar lacrimile îmi curgeau șiroaie. De cîtva timp mă dureau ochii. Ca și cum aș fi văzut prea multe. Mult prea multe.

Mă dureau ochii și totuși m-am silit să ridic capul, să privesc soarele. M-am gîndit la bunicul, pe vremea cînd obișnuia să stea în liniște, să-și scoată ceasul și să-l țină în mînă. Oglindit în capacul de aur, soarele arunca în jur reflexe jucăușe.

Bunicul... Părea atît de mult de atunci. În liniștea ce mă învăluia cînd eram în preajma lui îmi părea că timpul se oprește în loc. Nu

era însă așa, era doar o părere. Nu există decît o cale pentru a ieși din timp. Numai una.

O, de-ar vrea pendula timpului să se oprească !

Soarele nu se oprește însă niciodată, așa cum a făcut-o o dată în Biblie, ci își urmează mersul chiar dacă un om fuge din calea lui și vrea să iasă din timp.

Cînd mă îndreptam către bătrîna mea „broscuță“ pentru a pleca acasă la Uppsala, în biserică răsunau psalmii. Totul era mai simplu și în același timp mai greu decît îmi închipuisem. Acum însă știam, în orice caz, o cale de ieșire.

Stăteam în camera mea la Uppsala și priveam cum soarele cobora peste oraș. O, dacă pendula timpului ar vrea să se oprească ! Ea nu face, însă, decît să se miște în altă parte, în timp ce noi oamenii, ne cufundăm în întunericul nopții.

Omul care zăcea în sicriul acela în biserica din Tensta este de mult timp îngropat în pămîntul întunecos. Cei îndoliați erau în cea mai mare parte oameni în vîrstă. Trebuie să fi fost un om foarte bătrîn, care voia să doarmă.

Pe masă, în fața mea, stătea sticla pe jumătate plină. Urma să mai aștepte cîteva zile. Mai aveam de dus la bun sfîrșit cîteva lucruri aici, pe pămînt.

Dar după aceea știam ce aveam de făcut.

EPILOG

APROAPE ÎN ACELAȘI TIMP AM FOST căutat de poliție și de șoferul de taxi Rolf Persson. Cu ajutorul informațiilor obținute de la aceștia și după discuțiile purtate cu membrii familiei Eriksson din Högen am putut să încropesc ultimul episod, despre ultimele zile ale lui Gunnar Emmanuel și despre dispariția sa definitivă. M-am mai slujit de asemenea de însemnările rămase de pe urma lui, cu ajutorul cărora am făcut completări la capitolele anterioare.

După excursia la biserica din Tensta, Gunnar Emmanuel a plecat la Hälsingland, la ai săi, probabil pentru a-și lua un ultim rămas bun. Ca de obicei, atmosfera de acasă era atît de încordată încît i-a venit greu să obțină liniștea la care sperase atît de mult. Berit îl salută cu răceală și întrebă de ce nu rămăsese acasă în timpul verii, cînd erau atît de multe de făcut. Cum e firesc, lui Gunnar i-a venit destul de greu să-i dea niște explicații convingătoare.

Relațiile dintre Berit și fiica acesteia, Barbro, se înrăutățiseră în mod evident, nereușind însă să mă lămuresc din ce cauză. Frecușurile din casă luaseră o asemenea amploare, încît Barbro încercase să se angajeze ca femeie de serviciu la școala din Bergsjö, aceeași

școală la care fusese profesor bunicul dinspre partea mamei. Ea mi-a mai vorbit mult despre greutățile pe care le întîmpinase încercînd să obțină loc la grădiniță. Pe Gunnar Emmanuel îl îndurerau relațiile încordate dintre cei de acasă și încercase să-i împace, însă în zadar. Nu a reușit decît să provoace furia reunită a celor două femei, furie pe cît de zgomotoasă pe atît de bogată în expresii triviale. Copiii nu au pierdut nici ei prilejul să contribuie la scandal.

În dimineața celei de-a doua zile, Gunnar Emmanuel o văzu din întîmplare pe mama lui pe jumătate dezbrăcată — locuiau, evident foarte înghesuit — și înțelese cu groază că era gravidă. Cînd o întrebă, bănuiala îi fu confirmată — chiar așa era și nu se putea face nimic... Gunnar Emmanuel a fost bineînțeles foarte nedumerit. Mama sa urma să împlinească în curînd patruzeci de ani și mai născuse un copil arierat. O nouă naștere s-ar fi putut dovedi foarte periculoasă, atît pentru mamă cît și pentru copil.

El își rugă mama „să meargă la policlinica din Hudik, unde să poată să-l lepede". Berit refuză cu hotărîre. Avea să ducă sarcina la bun sfîrșit și nu voia să mai discute despre asta. Și „să mă ia dracu dacă nu e mai rău să-i lași pe doctori să te înțepe, să te taie și să te scobească, decît să ții tu copilul. Așa am hotărît, și cu asta, basta, nu mai avem ce discuta !"

Gunnar rămase perplex. Nu-și putea înțelege propria mamă. Poziția lui Berit era, de altfel, greu de explicat. Speculațiile în legătură cu un anumit respect al omului de la

țară pentru o viață încă nenăscută ar fi în acest caz pure născociri romantice. Cel mai plauzibil este că spera ca prin asta să-l lege pe „Gurra" de ea. Visa poate chiar la o căsătorie. În ce-l privește însă pe Gunnar, acesta se simți dintr-o dată foarte înstrăinat de propria lui mamă, un sentiment care semăna foarte bine cu groaza.

Mai tîrziu, în cursul aceleiași zile, fu martor la o ceartă între Berit și Gurra care degeneră, ca de obicei, în bătaie. Gunnar se băgă între ei și îi făcu reproșuri celui care se readaptase în societate și, evident, băuse cam mult alcool din producție proprie. Dar Berit sări ca arsă și-i ținu partea. „Nu e doar bărbatul meu ? De ce-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala ?" „Dar mamă, e nevoie să accepți asemenea lucruri ?" „E așa cum e și atîta timp cît ai un bărbat în casă..."

Atmosfera se mai însenină puțin cînd veni vremea să-și ia rămas bun. Își îmbrățișă mama și sora cu o izbucnire emoțională neobișnuită, surprinzătoare pentru cei de față. Femeile începură să plîngă încercînd să-l înduplece să rămînă, ceea ce el, refuză. Se duse apoi la Ellen și-și sărută pe frunte sora arierată. Copilul bolborosi ceva neinteligibil și Gunnar Emmanuel izbucni în plîns. Încă mai plîngea pe cînd se urca în bătrîna sa „broscuță" și pornea la drum.

„Gurra" asista la despărțire din camera sa din pod.

Urmează acum cîteva zile din viața lui pe care nu le-am putut reconstitui. La trei zile după vizita la Högen, s-a dus la banca PK din Svartbacksgatan și a scos toți banii pe care

îi avea în cont. Era într-o zi de vineri și piața din fața băncii era plină de reprezentanții diverselor organizații politice. Strîngeau bani, purtau banderole, distribuiau broșuri și făceau, în diverse alte moduri, propagandă pentru opiniile lor.

Gunnar Emmanuel trecu pe la diversele grupuri și le distribui metodic cea mai mare parte din banii care îi rămăseseră. Prin aceasta se dovedi imparțial pînă la inconsecvență, deoarece tratà la fel grupări care se dușmăneau între ele de moarte. Nu se poate constata nici un fel de preferință politică în acest gest al lui.

O oră mai tîrziu se urcă într-un taxi pe Kyrkogårdsgatan. Presupun că era după una din multele sale vizite la mormîntul lui Fröding. Rolf Persson, șoferul, ezită un moment înainte de a-l lua în mașină, deoarece Gunnar Emmanuel arăta foarte ciudat. Pleoapele îi erau foarte umflate și aproape împreunate, ochii roșii îi lăcrimau și se vedea că băuse. Respirația lui mirosea a ceva, nu a rachiu, a altceva. Vorbea totuși coerent și după ce a scos la iveală un portofel bine burdușit, Persson s-a lăsat convins să-l ducă.

Gunnar Emmanuel a rămas multă vreme tăcut și Persson văzu în oglinda retrovizoare că-și făcea de lucru cu un vraf de plicuri cafenii, alegea diverse hîrtii pe care le introducea în plicuri, le lipea și scria adrese. În cele din urmă începu să vorbească.

— Mă numesc Gunnar Emmanuel Eriksson, spuse el. Sînt din Hälsingland.

— Așa, spuse Persson. Se gîndi din nou că pasagerul era puțin afumat.

— N-ar strica să stăm puțin de vorbă, spuse Gunnar Emmanuel. Pe tine cum te cheamă ?

Taximetristul Rolf Persson îi răspunse pe un ton tăios, iar Gunnar, descurajat, se cufundă din nou în tăcere.

— Prefer să nu conduc eu însumi cînd am băut ceva, explică el în cele din urmă.

— Se mai întîmplă, spuse Persson, căruia i se confirmase bănuiala.

Își continuă călătoria în tăcere pînă la biserica din Tensta. Acolo, Gunnar Emmanuel coborî din mașină. După spusele lui Persson arăta groaznic. Pleoapele îi erau umflate iar din ochii aproape închiși lacrimile îi curgeau șiroaie. Șoferul se întrebă dacă nu cumva era din cauza drogurilor.

— Cît de bine se aude cîntecul ciocîrliilor, spuse Gunnar Emmanuel.

— E normal pentru această perioadă a anului.

— Soarele stă gata să apună.

— Da, în curînd se înserează.

— Pot să las plicurile în mașină...

— Desigur.

— Acum voi intra în biserică.

— Bine.

— Trebuie deci să-mi iau rămas bun și să vă mulțumesc foarte mult.

Dădu mîna cu șoferul și își luă rămas bun. Persson începu să regrete că acceptase să-l ia în mașină, dar odată ajuns aici nu mai avea de ales. Îl văzu pe Gunnar îndreptîndu-se șchiopătînd către tindă. Acestea erau ultimele clipe în care își vedea pasagerul.

Era ultima dată cînd cineva îl vedea pe Gunnar Emmanuel.

După o jumătate de oră de așteptare, Persson intră în biserică să-l caute. Nu-l găsi decît pe paracliser, care nu știa și nu văzuse nimic. Nimeni nu intrase și nu ieșise de acolo în cursul ultimei jumătăți de oră. Gunnar Emmanuel dispăruse fără urmă.

Rolf Persson mai așteptă puțin, timp în care examină plicurile lăsate pe bancheta din spate. Pe unul din ele stătea scris : „Rolf Persson, șofer de taxi, Uppsala". Plicul conținea două sute de coroane și o foaie de hîrtie pe care era scris cu tuș : „Aici sînt banii pentru călătorie, în caz că nu mă voi întoarce. Cu salutări prietenești, Gunnar Emmanuel Eriksson."

Mai erau două plicuri, unul pentru mine și celălalt pe adresa : „Doamna Berit Eriksson, Mariero, Högen, 829 70 Bergsjö."

După încă puțină așteptare, Persson se întoarse la Uppsala pentru a anunța poliția. În acest fel am fost implicat și eu, deși s-a constatat ulterior că informațiile mele erau lipsite de valoare pentru anchetă.

Poate prezenta totuși interes, atît pentru autoritățile universitare cît și pentru alți cititori, faptul că în cursul anchetei nu a rezultat nimic din care să reiasă că, în ce mă privește, aș fi comis vreo greșeală în calitate de om sau profesor.

Poliția examină plicul care-mi era adresat, dar printre colile albe de hîrtie și diversele adnotări disparate, nu găsi nimic care să prezinte importanță pentru anchetă. În cea mai mare parte era vorba de fragmente din lunga sa poveste privind perioada petrecută la Uppsala, fragmente la care am făcut referiri, le-am rescris sau le-am citat in extenso. Se mai aflau acolo poezii și schițe literare, din păcate toate de o calitate jenant de slabă. Erau diverse ciorne și schițe de lucrări pentru examen, încercări disperate, poate, de a dovedi că totuși avea calități de scriitor.

Nimeni nu dorise mai mult decît mine ca strădaniile literare ale lui Gunnar Emmanuel să fi fost încununate de succes. Din păcate nu s-a întîmplat astfel.

Nu am de gînd să-l obosesc pe cititor cu citate. De altfel, materialul respectiv nu a fost pus nici la dispoziția lectorilor editurii, pe de o parte avînd în vedere calitatea literară a poeziilor, iar pe de altă parte gîndindu-mă că orice editare a unei cărți de poezii a devenit în prezent o adevărată aventură.

Povestirea noastră comună, a mea și a lui Gunnar, despre ultima parte a vieții sale precum și dispariția sa, prezintă totuși oarecare interes, dacă nu literar, cel puțin de ordin psihologic și social.

Se poate admite, la o privire retrospectivă, că Gunnar Emmanuel se dovedise nepermis de naiv și că întrebările și filozofările lui greoaie îmi puseseră adesea răbdarea la încercare. E posibil ca stările mele de iritare să fi provocat în povestire acea nuanță ironică sau uneori chiar batjocoritoare, care lui îi displăcea atît de mult. Vreau totuși să menționez că Gunnar Emmanuel era în același timp un tînăr cinstit și serios, care din multe puncte de vedere merita respect și simpatie. O reprelucrare a întregului material ar necesita, oricum, mult prea mult timp. Ceea ce

am scris rămîne bun scris, însuşi sarcasmul putînd prezenta o anumită valoare documentară în privinţa contactelor unui intelectual cu un om mai puţin cultivat.

Plicul menţionat nu a fost de fapt ultimul semn de viaţă primit din partea lui Gunnar. În timpul anchetei poliţieneşti, am primit un aviz de înştiinţare privind o trimitere recomandată, pe care, prins de evenimente, uitasem să o ridic. La primirea unui nou aviz, m-am dus la poştă, unde mi s-a înmînat un plic cafeniu.

Era de la Gunnar Emmanuel, expediat în ziua ultimei sale călătorii la biserica din Tensta. Plicul conţinea trei bancnote a cîte o sută de coroane, un portret al lui Fröding, decupat din vreun manual şcolar, precum şi o scurtă scrisoare.

„Dragă Sven,

Îţi trimit nişte bani, ca să-ţi poţi permite să scrii din nou o carte adevărată.

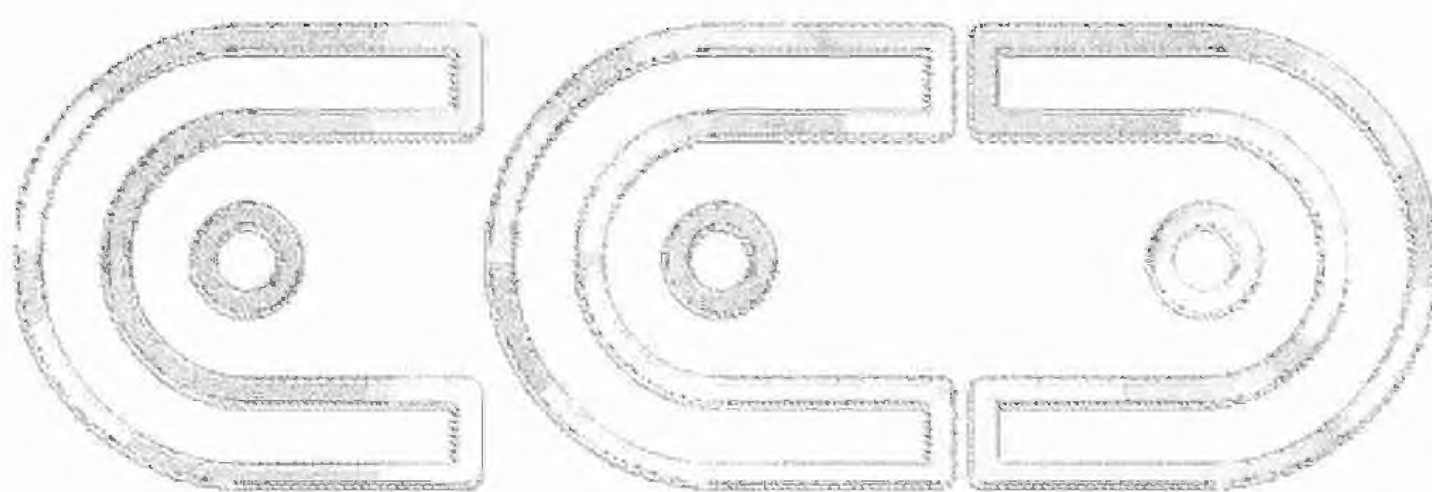
Salutări prieteneşti
GUNNAR EMMANUEL"

Tînărul meu prieten îşi făcuse, evident, o idee eronată în privinţa condiţiilor economico-financiare în care îşi desfăşoară activitatea un scriitor consacrat. Scrisoarea era, însă, o dovadă mişcătoare a bunăvoinţei sale şi o voi păstra mult timp, în amintirea simpaticului Gunnar Emmanuel.

Sper că acum este fericit, oriunde s-ar afla.

AUTORUL

Scanare și prelucrare digitală

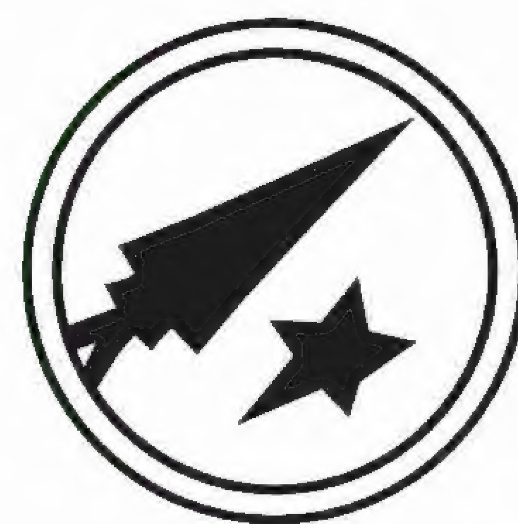
de

Anonim

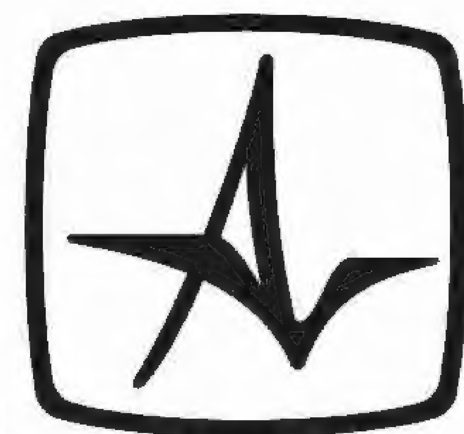
și

CAT Graur

Antwerpen

2024

